

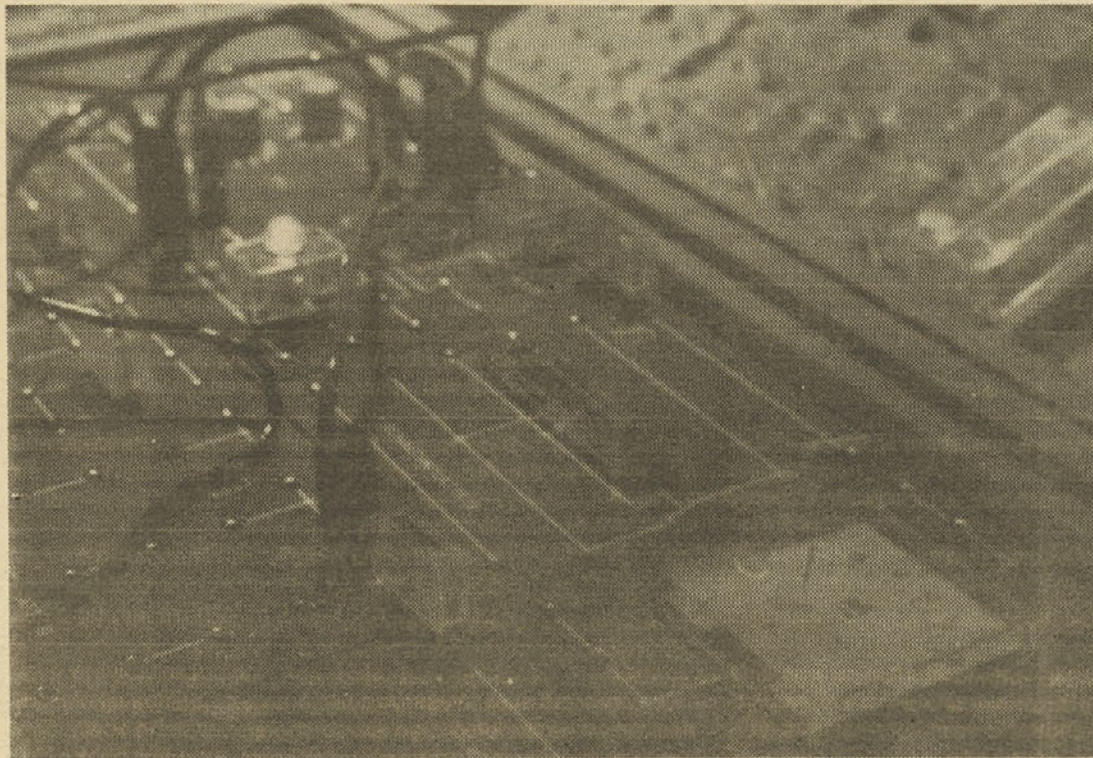
prosvetni delavec

Časnik delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije,
Ljubljana, 23. marca 1979 – št. 5 – letnik XXX

Temeljna izobrazbena raven za vse

Cez nekaj let bom že sam programiral... (Foto: Miran Novšak)

Šolski kompleti za elektroniko so priljubljeni na šolah. (Foto: M. Novšak)

Začela se je javna razprava o skupni izobrazbeni osnovi v usmerjenem izobraževanju, ki je bistvenega pomena prav sedaj, ko razpravljamo o zakonu o usmerjenem izobraževanju in drugih predlogih zakona s tega področja. Zgrešeno bi bilo, če bi obravnavali posamezne odseke iz celotnega novega sistema vzgoje in izobraževanja razdrobljeno ne da bi hkrati jasno videli celoto vsebine in organizacije in razvojnega postopka. Skupne osnove pomenijo temelj usmerjenega izobraževanja, osnovno raven za vse, toda dobrega temelja ni mogoče postaviti, če ne vidimo jasno celotne zgradbe. To je bila tudi vodilna misel razprave o predlogu skupne vzgojnoizobrazbene osnove v usmerjenem izobraževanju na 4. seji Republiškega sveta za vzgojo in izobraževanje.

Člani sveta so kritično pregledali besedilo predloga, ki ga je pripravil Zavod SR Slovenije za šolstvo, in ugotavljali, da bo le-to treba še temeljito prečistiti, da ne bo, kakor je naglasil dekan filozofske fakultete dr. Matjaž Kmecl, priokusa po tehnokratski mentaliteti. Hkrati se je odločno zavzel za neprekinjeno spoznavanje matematike, potrebne sodobnemu človeku na vseh področjih dela, in učenje tujega jezika po osnovni šoli, saj oboje sodi v temeljno znanje. Razpravljalci so opozarjali, da se ni mogoče usmerjati le v učenje enega svetovnega jezika, temveč je treba skladno s potrebami združenega dela in družbenega življenja zajeti znanje več svetovnih jezikov.

Med poglavitne pomanjkljivosti sodi nepoglobljeno razpravljanje o usmerjenem izobraževanju, tako so odzivi in tolmačenja še zelo različni. Pomena le-tega ni mogoče obravnavati samo z osrednjega »ljublanskega« gledišča, temveč s celotnega slovenskega; šele tako bomo lahko stvarno ocenili, kakšen napredek pomeni korak v usmerjeno izobraževanje. Javno razpravo bi morali graditi tudi na stvarnih podatkih o sedanjih razmerah v našem šolstvu, upoštevati vso mladino, da bi natančno ovrednotili postopke in razvoj za uresničitev družbeno izredno pomembne zamisli o usmerjenem izobraževanju.

Nekateri so se tudi obrnili ob pojem »družbeno potrebno delo«, ki je v besedilu večkrat omenjeno, češ da preveč spominja na včasih znano prevzgojno »družbeno koristno delo«. Navsezadnje vzgoja ne more biti namenjena drugemu, kakor osebno in družbeno vrednemu delu. Pri tem je treba enakovredno dojeti vse vrste možnega človekovega dela, ne pa preprosto zatirjati, da je le neposredno proizvodno delo nekaj vredno. To je posebno pomembno sedaj, ko je treba uveljaviti določilo o delovni praksi učencev, ki gotovo ne more biti omejeno le na fizično delo. Že zdaj moramo izdelati predloge usmerjenega izobraževanja za posameznikom jasno, kako bo potekalo izobraževanje po novem. Če bodo ljudje to vedeli, bodo lahko tudi ustvarjalno razpravljali, predlagali in spoznali, kaj morajo storiti v svojem okolju.

Včasih se zdi, da so celo učitelji še vse preveč pod vtisom starih didaktičnih vzorcev, pa ne dojamemo, da učna ura ne more biti več edino zveličavni dejavnik vzgojnoizobrazbenega dela in učinka. Življenjsko je treba uvažati zahtevne nove oblike in načine dela, ki se prepletajo v učni uri, dejavnosti prostega časa, delo v organizacijah združenega

dela in krajevni skupnosti. Upoštevati moramo, da se odpirajo posebne možnosti z uvajanjem kulturnih, telesnokulturnih in delovnih dni v strnjem času, ki prav tako pomenijo koristno obliko učenja. Če vzgojnoizobrazbeni proces to programsko dobro zajame, potem ne more biti nestrpnega barantanja za ure pri posameznih predmetih, temveč bo bolj pomembno vključevanje kulturnih in drugih vsebin v celotno delo in življenje učencev, vpleteno v okolje. Ponekod v organizacijah združenega dela že resno razmišljajo o novem vzgojnoizobrazbenem delu. Dobro vedo, da učenci ne bodo prihajali dovršeno usposobljeni za delo in da bo treba storiti, še marsikaj za njihovo izpopolnjevanje. Skupna osnova usmerjenega izobraževanja še daleč ni tista podlaga, ki bi zadoščale in za nadaljnji študij na visoki šoli, dati pa mora splošno znanje, s sposobnosti in kulturo, ki je pogoj za zdrave vključevanje v združeno delo in samoupravljanje. Učenec naj v spremenjeni šoli resnično doživlja kakršnokoli delo da bo hkrati razvil tudi ustrezen odnos do dela in samoupravljanja, ga doživel kot svojo in družbeno vrednoto, spoznal možnost ustvarjalnosti in svojo potrebo. Prav zato pa bomo morali še veliko da se bo spremenilo delo in življenje šole.

Ob vsem je treba v javni razpravi upoštevati še to, da ni bistvene ločnice med izobraževanjem mladih in odraslih, da je uresničevanje usmerjenega izobraževanja tudi nenehen proces izobraževanja ob delu in iz dela. V skladu s tem je treba pripraviti tudi izobrazbene programe. Če bo to jasno, potem bo tudi lažje omeniti nevzdržne pritiske prenatrpanih učnih načrtov z zavestjo, da bo treba marsikaj pridobiti še v oblikah izobraževanja za odrasle. Naši učenci v primerjavi z učenci drugih evropskih dežel niso ravno preobremenjeni, čeprav so na lestvici obremenitve srednješolcev v gornji tretjini. To pa pomeni, da je treba obremenitev nekoliko »zrhljati«, ne pa naložiti še več dela. Rešitev moramo iskati v didaktičnih razsežnostih; zato je bistveni del uresničevanja dobro načrtovanje, ki ga bo treba dokaj hitro odgovorno opraviti.

Družbeni svet je predlog skupne vzgojnoizobrazbene osnove v usmerjenem izobraževanju sprejel za javno razpravo ob spoznanju, da bo treba temeljito obravnavati še veliko neresenih zadev. Hkrati so opozorili, da morajo strokovne organizacije storiti vse za pravočasno izdelavo ustreznih učbenikov.

R. L.

Osnovnim organizacijam Zveze sindikatov Slovenije

Po akcijskem načrtu javne razprave v Zvezi sindikatov Slovenije o nadaljnjem uresničevanju socialistične samoupravne preobrazbe vzgoje in izobraževanja, s posebnim poudarkom na osnutku zakona o usmerjenem izobraževanju, ki je sestavni del usklajene in enotne akcije vseh družbenih sil za zagotovitev široke in demokratične javne razprave v okviru Socialistične zveze delovnega ljudstva, poziva republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti osnovne organizacije zveze sindikatov, naj v svetih, učiteljskih in vzgojiteljskih zborih temeljito in poglobljeno razpravljajo o preobrazbi vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji.

Republiški odbor propoča, naj se osnovne organizacije Zveze sindikatov Slovenije povežejo z uporabniki v temeljnih organizacijah v krajevnih in samoupravnih interesnih skupnostih. V teh razpravah naj iščejo skupne odgovore na vsa aktualna vprašanja preobrazbe vzgoje in izobraževanja.

Republiški odbor meni, da je treba v razpravi še posebno poudariti tale vprašanja:

- uveljavljanje novih družbenoekonomskih odnosov ali pridobivanje dohodka s svobodno menjavo dela;
- samoupravno interesno organiziranost vzgojnoizobraževalne dejavnosti v posebnih izobraževalnih skupnostih, občinskih interesnih skupnostih in njihovih enotah;
- samoupravno organiziranost vzgojnoizobraževalnih organizacij in kritično presoditi dosežanje uspeha in slabosti pri organiziranju TOZD in DO in delovanje svetov;
- kadrovska vprašanja, pripravnost in strokovne izpite, in zagotavljanje in izpolnjevanje možnosti za opravljanje vzgojno izobraževalnega dela, pretok in dotok kadrov in drugih dejavnosti za uspešno delo v COŠ, podaljšanje bivanja in usmerjenem izobraževanju;
- razčlenitev razmerja med delovno in učno obveznostjo učiteljev in vzgojiteljev;
- organizacija načrtnega poklicnega usmerjanja v osnovni šoli in v usmerjenem izobraževanju v nadaljnjih vzgojnoizobraževalnih programih in usmeritvah izobraževanja.

Pridobivanje in poglobljanje pedagoške izobrazbe učiteljev

V zimskih počitnicah je Center filozofske fakultete za pedagoško usposabljanje organiziral štiritidnevni seminar za tiste učitelje z visoko izobrazbo, ki poučujejo na raznih srednjih šolah, pa si med študijem niso mogli pridobiti ustrezne pedagoške izobrazbe. To je bil že sedmi tovrstni seminar, ki je imel tokrat 45 udeležencev — med temi je bilo največ diplomiranih inženirjev raznih strokov.

Predavanja o izbranih temah s psihološkega, pedagoškega, andragoškega in didaktičnega področja so dopolnjevale tu in tam žive razprave in izmenjava izkušenj o najbolj perečih problemih (npr. s področja ocenjevanja, motiviranja učencev ipd.). Mnogi udeleženci so izjavljali, da so ob tem prvič dobili neposredno strokovno potrditev o tem, da so njihova pedagoška prizadevanja pravilna.

V sklepni anketi so udeleženci izrazili mnenje, da jim seminar ne bo le olajšal pripravo na izpite, ki so pogoj za opravljanje strokovnega izpita, temveč da jim bo pomagal tudi pri boljšem razumevanju in obvladovanju problemov, ki jih srečujejo v svojem zahtevnem poklicu in na katere jih visokošolski študij ni pripravil. Predlagali so, da bi kazalo še več spregovoriti o specifičnih problemih mladostnika, morda v obliki posebnega seminarja. Menili so, da bi morali na večini fakultet in visokih šol postopno odpreti tudi pedagoške smeri študija, kakor so jih že na nekaterih (FSPN, EF, BF, FNT) in poskrbeti zlasti za razvoj zanimarjenega področja specialnih metodik pouka vrste strokovnih predmetov. Treba bi bilo pospešeno opirati interdisciplinarno in medfakultetno organizirane smeri podiplomskega študija, namenjene predvsem naju-

spešnejšim srednješolskim učiteljem, s čimer bi pridobili tako potrebne specialne metode — učitelje, strokovnjake za pravo učnih načrtov, pripomočkov itd.

Udeleženci so se zavzemali tudi za to, naj bi seminar razdelili na več seminarjev, ločeno po predmetih (psihologija, pedagogika, didaktika) in vključili vanj še več praktičnih prvin. Vsakršno širjenje tovrstne dejavnosti pa je za zdaj glede na veliko obremenjenost učiteljev na filozofski fakulteti praktično neizvedljivo. V zadnjih letih ni bila odobrena prav nobena kadrovska razširitev za obširno področje osnovnega in dopolnilnega pedagoškega usposabljanja učiteljev z visokošolsko izobrazbo; to dejavnost opravljajo učitelji in asistenti poleg svoje osnovne pedagoške obveznosti z rednimi študenti in študenti ob delu.

Kot prispevek k poglobljanju znanj s pedagoško-psihološkega področja sta bila v zimskih počitnicah na filozofski fakulteti organizirana še dva dvodnevna seminarja (Individualizacija pouka in programirani pouk pod vodstvom prof. dr. Franca Strmčnika in Oblikovanje smotrov in vrednotenje rezultatov pouka pod vodstvom izr. prof. dr. Barice Marentič Požarnik). Tudi ta dva seminarja sta pritegnila precej učiteljev srednjih strokovnih šol. Seveda je to po obsegu le skromen prispevek k nujno potrebnemu dvigu pedagoške kulture učiteljev strokovnih predmetov na srednjih šolah. Zavzemati se bo treba za ureditev najnujnejših kadrovskih in finančnih možnosti, da bodo matične visokošolske organizacije, v sodelovanju z Zavodom SRS za šolstvo, lahko kaj več storile na tem področju. —BMP—

Redni razpis v letu 1979

Redni razpis v letu 1979 za sklenitev delovnega razmerja za opravljanje del in nalog v vzgoj-

novarstvenih in vzgojnoizobraževalnih organizacijah bo objavljen letošnjega 6. aprila.

dogodki novosti

O sodelovanju prosvetnih časnikov

Pred kratkim so se v Beogradu sestali na seji sekcije jugoslovanskih prosvetnih časnikov predstavniki uredništva in se dogovorili o delu v tem letu. Najprej bodo prihodnji mesec izdali skupno številko časnika v počastitev 60-letnice Komunistične partije Jugoslavije, Zveze sindikatov Jugoslavije in Zveze komunistične mladine Jugoslavije. Zanimiva je tudi zamisel o izdaji monografije prosvetnih časnikov jugoslovanskih republik in pokrajin, ki naj bi izšla še pred polletjem.

Za Slovenijo pa je pomembno,

da bo letošnja skupščina novinarjev in sodelavcev prosvetnega tiska konec junija na Bledu. Ob tej priložnosti bomo proslavili tudi 30-letnico Prosvetnega delavca. Novinarji in dopisniki se bodo po slavnosti in končani letni skupščini udeležili še enodnevnega strokovnega seminarja in obiskali nekaj najzanimivejših slovenskih krajev. Ogledali si bodo kulturne in zgodovinske znamenitosti in delo nekaterih vzgojnoizobraževalnih organizacij, ki že uspešno uresničajo preobrazbo vzgajanja in izobraževanja.

Sprejem pionirjev v ZSM je praznik

Dejavnosti ob letošnjih sprejemih novega rodu pionirjev v Zvezo socialistične mladine Slovenije se bodo začele z odhodom zvezne štafete mladosti z Raven na Koroškem 24. marca. Prav zato je treba v občinskih konferencah Zveze socialistične mladine Slovenije ob pripravah na zvezno štafeto mladosti oživiti dejavnost komisij za delo s pionirji pri predsedstvih občinskih mladinskih organizacij. Tako je mogoče tudi razumeti napotilo republiške konference Zveze socialistične mladine Slovenije ob letošnjem sprejemu pionirjev v mladinsko organizacijo.

V programskih izhodiščih je Zveza socialistične mladine Slovenije zapisala, da je delo s pionirji družbeno odgovorna in častna naloga. Tisti, ki se odločajo za delo z najmlajšimi, morajo imeti veliko ljubezni in volje do takšnega dela, ustrezne moralne in politične lastnosti, pa tudi primerno izobrazbo in znanje. Skratka za takšno delo morajo biti usposobljeni.

Kadri za delo z najmlajšimi prihajajo iz najrazličnejših struktur, organizacij, zato delo na tem področju ne sme biti — tako, kot je še marsikje, samo »zadeva« učiteljev. Pospešene priprave za sprejem novih članov v ZSMS se začnejo z odhodom zvezne štafete po Jugoslaviji z najlepšimi željami za Titov rojstni dan. V tem letu naj bi bilo sprejeto samo v naši republiki več kot 26.000 pionirjev, učenec osnovnih šol v Zvezo socialistične mladine Slovenije.

Letošnjemu sprejemu pionirjev v mladinsko organizacijo, ki je lani praznovala, prav ob jubilejnem X. kongresu, 35-letnici svojega delovanja v Sloveniji, dajejo še posebno obeležje proslavljanje 60-letnice SKOJ. (Zveza komunistične mladine Jugoslavije). Obenem je to tudi priložnost za iskanje novih oblik dela in povezovanja med Zvezo pionirjev in Zvezo socialistične mladine Slovenije.

Ne smemo pozabiti, da se začne širše družbeno organiziranje za mladega človeka prav v osnovni šoli, v Zvezi pionirjev torej v pionirskem odredu in se

nadaljuje v osnovnih organizacijah Zveze socialistične mladine Slovenije, v sedmem razredu osnovne šole. Zato se moramo na ta prehod pripraviti čim boljše, seznaniti pionirje pred sprejemom v mladinsko organizacijo z Zvezo socialistične mladine Slovenije in Jugoslavije, njenim razvojem, statutom, programom in nalogami in kar je najpomembnejše — pionirje že pred sprejemom vključevati v delo osnovnih organizacij Zveze socialistične mladine v šolah in krajevnih skupnostih. Sprejem pionirjev v mladinsko organizacijo mora popestriti tudi primeren kulturni spored, sem sodi tudi članska izkaznica in značka mladinske organizacije — ob krepkem stisku roke predsednika mladinske organizacije na šoli.

To je praznik celotne krajevne skupnosti, v kateri je šola, zato rej na sprejemu ne bi smeli manjkati predstavniki krajevnih družbenopolitičnih organizacij, krajevne skupnosti, organizacij združenega dela iz šolskega okoliša, predstavniki občinskih konferenc Zveze socialistične mladine, ravnatelj in člani učiteljskega kolektiva in pa seveda učenci osnovne šole. Ni nujno, da je sprejem zgolj v šolskih prostorih. Marsikje ga že sedaj združujejo z izletom ali pohodom v naravo, v okolico šole, v spominske kraje iz narodnoosvobodilnega boja. Ponekod pripravljajo tudi osrednje prireditve ljudske armade, pripravijo obrambni dan, športna srečanja, pišejo spise na tematiko jubilejev, podelijo priznanja in nagrade najboljšim in najmarljivejšim. In prav je tako. Sprejem pionirjev v Zvezo socialistične mladine naj ne bi bil več klasičen, postati mora naš skupni praznik, skupno doživetje, biti mora dejanje, ki bo za vedno ostalo v spominu udeležencev; povezati ga je treba torej s prijetnim in koristnim. Za takšen sprejem pionirjev pa se je treba začeti pripravljati že danes, saj zahteva veliko truda in dobre volje. Pionirsko in mladinsko delovanje v osnovni šoli bo postalo tako še pestro in učinkovito.

FRANCI KRŽAN

Iskanje skupne zasnove

V Dubrovniku je bila od 1. do 4. marca letos jugoslovanska konferenca o pospeševanju napredka izobraževalne tehnologije, ki jo je organiziral Zavod za prosvetno-pedagoško službo Hrvaške v sodelovanju z UNESCO. Na konferenci je sodelovalo 318 predstavnikov strokovnih in znanstvenih ustanov in organizacij iz vseh jugoslovanskih republik in pokrajin, predstavnikov UNESCO, nekaterih evropskih proizvajalcev izobraževalne tehnike in Narodnega centra za izobraževalno tehnologijo Madžarske. Udeleženci so poslušali 96 referatov in poročil. Konferenca je delala v plenarnih in štirih komisijah, udeležili pa so se je tudi republiški in pokrajinski sekretarji za prosveto in kulturo in več gostov in povabljenih iz družbenopolitičnega in javnega življenja. Začel jo je mag. Velibor Jerbić, svetovalec zavoda za prosvetno-pedagoško službo Hrvaške, udeležence pa je pozdravil dr. Pero Šimleša, predsednik prosvetnega sveta Hrvaške. Na koncu dubrovniškega sestanka so sprejeli sklepe, na katerih bo temeljilo nadaljnje delo pri iskanju skupne zasnove samoupravnega razvoja in uporabe izobraževalne tehnologije v našem samoupravnem sistemu. Pomemben prispevek k pripravi za evropsko konferenco bo Okrogla miza o problemih izobraževalne tehnologije pri napredovanju sodelovanja v evropskih razmerah. Gradivo s tega strokovnega posveto- vanja bo objavljeno v posebni izdaji. Predlagana je bila tudi ustanovitev komisij za izobraževalno tehnologijo v vseh republikah in pokrajinah in stalne konference republiških in pokrajinskih komisij. Uvodni referat na konferenci je imel Veseljko Velčić, član jugoslovanske komisije za pospeševanje sodelovanja z UNESCO.

Ko je pozdravil udeležence konference v imenu prosvetnega sveta Hrvaške, je dr. Pero Šimleša dejal, da je za to posveto- vanje tolikšno zanimanje ne samo zaradi aktualne teme, temveč tudi zaradi časa, v katerem konferenca poteka. To je čas pospešenega izvajanja preobrazbe vzgoje in izobraževanja na samoupravnih socialističnih temeljih, ki naj bi »vzgojo in izobraževanje vrnil pod streho dela, kamor tudi spada«. Tehnike in tehnologije ne moremo prenoviti, če šole in celotne vzgoje in izobraževanja ne odpremo novostim s tega področja. Razumljivo je, da samo s tem še ne bomo rešili problema preobrazbe šole. Proces reforme je mnogo bolj celosten, konferenca pa bo odgovorila vsaj na nekatera vprašanja s tega področja — je poudaril predsednik prosvetnega sveta Hrvaške.

Zanimivo uvodno obrazložitev je podal Veseljko Velčić, član jugoslovanske komisije za napredok sodelovanja z UNESCO.

Problematično razvoja, napredovanja in uporabe izobraževalne tehnologije je postavil širše in določeno — od opredelitve pojma do možnih zasnov uresničevanja v našem samoupravnem sistemu. Pri tem se je zavzel za vsestransko in pospešeno sodelovanje vseh samoupravnih in znanstvenih subjektov naše družbe pri reševanju zapletenih problemov razvoja in uporabe izobraževalne tehnologije.

»Izobraževalno tehnologijo opredeljujemo kot enotnost subjektivnih in stvarnih dejavnikov v dinamični organizaciji vzgojnih procesov v šolski in širši družbeni vzgojnoizobraževalni dejavnosti, ki omogoča, da se na vsaki posamezni stopnji uresniči vzgojnoizobraževalni smotri in naloge.

Izobraževalna tehnologija je širši pojem kot učna tehnologija, zajema pa vzgojno tehniko, ki smo jo videli doslej le v šolskih oblikah dela. Ne glede na to, da smo začeli ta pojem uporabljati šele pred desetimi leti, je izhajala definicija izobraževalne tehnologije iz različne idejne razlage glede na teoretično pedagoško in didaktično osnovo, iz katere je nastala,« je dejal Velčić v začetku svojega referata.

Ko je obravnaval vlogo izobraževalne tehnologije v avtoritativni pedagogiki, ki je temeljila samo na učiteljski vlogi, je Velčić dejal: »Izobraževalna tehnologija, ki izvira iz teorije vzgoje in izobraževanja v samoupravnih socialističnih družbi pa tudi iz prvih dosežkov prakse samoupravne preobrazbe vzgoje in izobraževanja kot sestavnega dela združenega dela, izvira iz možnega ustvarjalnega odnosa v vzgojnoizobraževalnih procesih med temeljnimi subjekti pri pripravi in uresničevanju raznih oblik vzgojnoizobraževalnega dela. Nove tehnike in tehnologije, sredstva in procesi pripomorejo, da temeljni subjekti, nosilci vzgojnoizobraževalnih procesov, vzpostavijo nova družbena in vzgojno-delovna razmerja v vzgojnoizobraževalnem delu. Prizadevajo si ne

samo samoupravljati in upravljati z vzgojnim delom (na ravni delovne organizacije, družbenopolitične skupnosti in SIS), temveč tudi v vzgojnih procesih razvijajo samoupravne odnose in organizacijo proizvodnega dela.

Ko je obravnaval samoupravno zasnovo, je Veseljko Velčić poudaril: »Za našo reformo vzgoje in izobraževanja je strateškega pomena za nadaljnji razvoj samoupravne socialistične preobrazbe vse družbe vprašanje, koliko izobraževalna tehnologija, zasnovana in vgrajena v samoupravno organizirano izobraževanje — lahko pripomore k napredovanju vzgojnoizobraževalnega dela v vseh šolskih in širših družbenih oblikah izobraževanja.«

Nato je Velčić obširno govoril o izobraževalni tehnologiji z vidika delovne organizacije vzgoje in izobraževanja od pedagoške vzgoje do visokošolskega študija in nenehnega usposabljanja in izpopolnjevanja delavcev in občanov.

Zavzel se je, naj bi konferenca v svojih sklepih dala temelj za dogovarjanje med republikami in pokrajinami o enotnih merilih politike in smereh napredovanja izobraževalne tehnologije. Vsem zainteresiranim subjektom naj bi pomagala pri družbenopolitični in strokovno-pedagoški akciji za razvoj vseh področij izobraževalne politike.

Predstavil je štiri področja, na katerih naj bi se razvijala samoupravna organiziranost za razvoj izobraževalne tehnologije: delovne organizacije vzgoje in izobraževanja, delovne organizacije materialne proizvodnje, družbenopolitične skupnosti in infrastruktura za raziskovanje, načrtovanje, proizvodnjo, prenos in oblikovanje novosti v izobraževalni tehnologiji. Ob četrti področju je še posebej spregovoril o prosvetno-pedagoški službi, ki ima pri napredovanju izobraževalne tehnologije pomembno vlogo.

O vseh referatih in prispevkih so na plenumu in sejah komisij temeljito razpravljali in predlagali, kako naj bi čim bolj učinkovito izoblikovali zasnovo in zagotovili uspešno sodelovanje vseh republik in pokrajin. Komisije so izdelale predloge sklepov, ki so jih na sklepni plenarni seji sprejeli kot temelj za nadaljnje delo.

Ko je ocenjeval dosežke konference, je Veseljko Velčić poudaril, da je le-ta prvokrat obravnavala neko zasnovo, na njej so se zbrali znani strokovnjaki za izobraževalno tehnologijo, spodbudila pa je tudi k uspešnejšemu dogovarjanju in sporazumevanju republik in pokrajin. Poseben pomembno je to, da je sprejeto stališče o oblikovanju komisij za izobraževalno tehnologijo in stalne konference republiških in pokrajinskih komisij. Najavljena jugoslovanska konferenca o skupni zasnovi izobraževalne tehnologije bo velik prispevek na tem pomembnem področju.

DJORDJE DJURIĆ

Javni razpravi o preobrazbi vzgoje in izobraževanja naproti

Te dni je v središču pozornosti javna razprava o preobrazbi vzgoje in izobraževanja, ki mora biti v vse oblike organiziranosti v naši družbi, ne le med izvajalce in udeležence tega področja. Ne bo je lahko izpeljati, zato so v ta namen pripravili sredi marca po vsej Sloveniji regijska posvetovalna o organizaciji te javne razprave ter o bistvenih spremembah in novostih, ki jih prinaša osnutek zakona o usmerjenem izobraževanju.

Na posvetu v Mariboru so predstavniki Zveze socialistične mladine poudarili, da je treba osvetliti predvsem temelje preobrazbe vzgoje in izobraževanja, kajti zavedati se moramo, da se je v zadnjem času izmenjalo že veliko rodov mladih, pa tako mnogi niso dovolj seznanjeni s temi osnovami. Ves čas že poudarjamo, da se mora sleherna organizacija vključiti v javno razpravo. Pojavlja se vprašanje: Ali tudi učenci osnovnih šol?

Seveda, o tem je treba razpravljati tudi v osnovnih šolah. Vendar drugače, prilagojeno predvsem učencem sedmih in osmih razredov. V razprave bi bilo koristno vključiti tudi starše, saj do osemnajstega leta prav oni zastopajo interese svojih otrok. Tako bi sodelovali starši, pa tudi učenci, le da v drugi obliki.

To je razprava, ki zadeva vsakogar, zato jo moramo organizirati po manjših skupinah. Truditi se moramo, da ne bo »predavateljska«, pač pa da bomo o osnutku zakona razpravljali, vsakdo naj bi podal svoja stališča, pripombe. Za tiste, ki se ne ukvarjajo s to problematiko je gradivo zelo zahtevno; v tem so si bili udeleženci posveta edini. Zato bo treba voditelje razprav iz vseh okolij usposobiti za to. Napačno bi bilo zaiti v skrajnost, da bi na republiški konferenci imeli »predavatelja«, ki bi hodil po terenu.

Iz prakse vemo, kako težko je sklicati ljudi določene krajeve skupnosti, posebno take zunaj mesta. Ne bi bilo slabo, če bi poskusili v osnovni šoli v kraju sklicati pogovore s starši. Tako bi jih prišlo največ, saj vemo, da najbolj zaleže, če otrok pove doma, da je roditeljski sestanek. To sicer ne bi bil roditeljski sestanek, bila pa bi razprava, ki je še pomembnejša. Pred tem naj bi »uvodničar« podal osnove preobrazbe. Nikjer ni zapisano, da bi

to, ker bi bilo pač v šoli, moral biti učitelj.

Ne smemo tudi pozabljati, da je organizirano vzgojnoizobraževalno delo enakovredno samoizobraževanju. Vsaj enkrat letno bi morali dati možnost občanom in delavcem, da pokažejo, kaj so pridobili s samoizobraževanjem. Dokazati morajo, da obvladajo znanje, ki je zajeto v vzgojnoizobraževalnem programu — v takem primeru celoten koncept zakona priznava izobrazbo, naj bo takšna ali drugačna. S tem bo tudi konec »formalne izobrazbe«, o kateri je tolikokrat govora danes, ko so nam nemalokrat pomembni le »papirji«. Marsikdaj cenimo nekoga z ustreznimi spričevili veliko bolj, čeprav je manj sposoben, kot tistega, ki jih nima, pa z delom dokazuje svoje sposobnosti in znanje.

Z zakonom o usmerjenem izobraževanju bomo skušali reorganizirati celotno šolanje po obvezni osnovni šoli. In koliko mladine naj se vključi v usmerjeno izobraževanje?

Usmerjenega izobraževanja ne moremo postavljati kot obveznost. Včasih smo govorili, naj bi bile osnove enotne za vse, ki uspešno končajo osemletko. Tako je tudi v drugih republikah, vendar rezultati niso preveč zavidljivi — osip je namreč precej visok. Prav zato v naši republiki odstopamo od tega — torej naj bo tudi osnova že usmerjena!

Posebna pozornost bo namenjena preobrazbi gimnazij, ki jih večkrat imenujemo »pripravljalnice za študije vseh vrst«. Gimnazijo bo treba spremeniti v usmerjeno srednjo šolo, ki bo predstavljala ustrezno izobraževalno vsebino, bodisi za nadaljnje šolanje ali pa za takojšnje delo takih strok, ki ne bodo imele ustrezne lastne pripravljalne šole. Usmerjena bo v razna področja: matematično, jezikovno...

Poleg teh nekaj utrinkov s posveta v Mariboru, pa ne smemo pozabiti še na nekaj, na kar so opozorili: na vlogo sredstev javnega obveščanja pri poteku javne razprave. O tem je potrebno še več kot doslej pisati v glasilih OZD in šolah, časopisi in RTV pa bi morali objavljati plemične razprave, ki bi spodbujale k razmišljanju.

LUČKA LEŠNIK

Z zamudo in premalo dognano

Medrepubliška in medpokrajinska komisija za reformo izobraževanja je z enoletno zamudo ponudila v javno razpravo Dogovor socialističnih republik in socialističnih avtonomnih pokrajin o skupnih osnovah sistema vzgoje in izobraževanja. To je tudi razlog, da so se na seji Republiškega sveta za vzgojo in izobraževanje v Sloveniji obnavljali dati razvlečeno gradivo v javno obravnavo.

Tako kot vsaka republika in pokrajina ima tudi Slovenija svoje posebnosti: že doslej smo imeli dobro razvito poklicno šolstvo, zato je tudi odnos do gimnazije svojevrsten, drugačen kakor v drugih republikah in pokrajinah. To pa bi moral tak dokument — ob dobri razčlenitvi resničnih razmer tudi upoštevati. S pospešeno gradnjo domov za učence in študente, ki je bila zlasti lani izredno učinkovita, se odpirajo tudi boljše možnosti za uresničitev usmerjenega izobraževanja. V Sloveniji je bolj kako drugje razvita predšolska vzgoja, zakonjena je »mala šola«, zato

ni treba podaljševati osnovne šole. Predšolske vzgoje ji v Sloveniji deležno najmanj 34 % otrok. Vsaka republika in pokrajina mora upoštevati svoje razmere in na njih načrtovati nadaljnji razvoj vzgoje in izobraževanja, saj je to tudi njena ustavna pravica in dolžnost.

Veliko vprašanj o splošni srednji šoli in poklicnem usmerjanju je v dogovoru premalo natančno opredeljenih. Gotovo je, da se ni mogoče zadovoljiti predvsem s poklicnim informiranjem, temveč je treba napraviti precej več. Skoraj 30 strani gradiva pa je za javno razpravo treba skrajšati in urediti. Družbeni svet za vzgojo in izobraževanje Slovenije je sklenil poslati Zvezni komisiji za pripravo dogovora posebno poročilo, z mnenjem, da je takšen dogovor nujno potreben. Bolj pa bo treba upoštevati resnične razmere in nove družbenoekonomske odnose. Dokler te zadeve ne bodo urejene, tako doko ne more biti sigurne razprave.

R. L.

usmerjeno izobraževanje znanost

Obogatitev družbene akcije za reformo vzgoje in izobraževanja

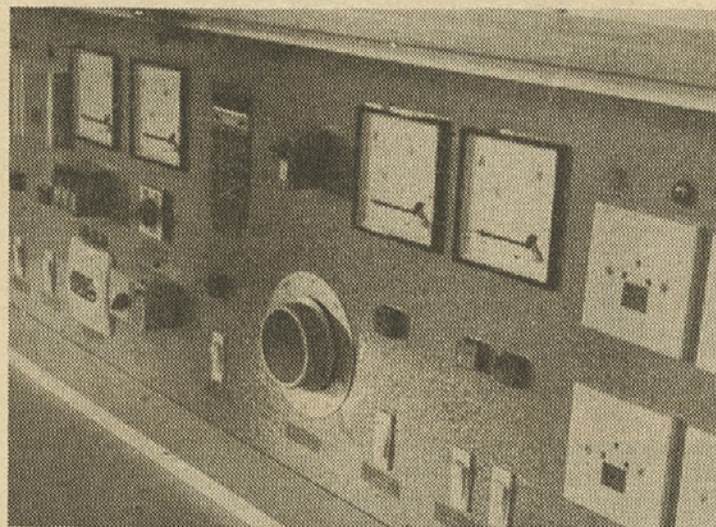
Za nami so prvi posveti in delovni dogovori, ki jih je spodbudila Socialistična zveza, da bi na njih vsi družbenopolitični dejavniki uskladjili naloge, ki jih imajo v javni razpravi o osnutkih novih zakonov. Osnutku zakona o usmerjenem izobraževanju se bosta v tej razpravi kmalu pridružila še osnutek zakona o predšolski vzgoji in osnovni šoli. S tem bo združeno delo dobilo prvič celosten vpogled v neprekinjen tok sprememb v vsebinski preosnovi vzgoje in izobraževanja, začrtanih na zadnjih kongresih zveze komunistov.

Že prvi odmevi na osnutek zakona o usmerjenem izobraževanju pa so pokazali, da ponekod še niso povsem dojeli narave, pomena in širine načrtovane javne razprave. Za kaj pravzaprav gre?

Z javno razpravo, zlasti v osnutku zakona o usmerjenem izobraževanju želimo še posebej izločiti ključne dele reforme, take v katerih naj bi uresničevanje novih odnosov in nove vsebine. Gre predvsem za uveljavljanje novih družbeno-ekonomskih odnosov in celotnejše vloge delavcev v združenem delu, pri načrtovanju izobraževanja, za njihov vpliv na spremembe v programski strukturi, vsebini in organizaciji izobraževanja in ne nazadnje tudi za dograjevanje

prave obvezujoče vse njene nosilce, da zagotovijo tesno povezanost razprav o predlaganih rešitvah z načrtovanimi aktivnostmi znotraj svoje organizacije združenega dela, za uveljavljanja načel in ciljev reforme vzgoje in izobraževanja.

Tako naj bi v gospodarskih in drugih organizacijah združenega dela v javni razpravi o usmerjenem izobraževanju opravili kritične analize: svojih razvojnih programov in kadrovskih potreb, načrtovane in uresničene izobra-

Šolski napetostni izvir, vgrajen v komandno ploščo ima marsikaj, pa še vedno kaj manjka (Foto: M. Novšak)

samoupravne organiziranosti vzgojno-izobraževalnih dejavnosti v enotnem sistemu združenega dela.

POMEMBEN ČLEN REFORME

Sedanja javna razprava o predlaganih osnutkih zakonov je pomemben člen v procesu reformne akcije. Z njo te akcije niti ne začnemo niti ne končujemo. Poglobiti želimo le vpogled v dano stanje na področju izobraževanja pri nas, oceniti dosežene vsebinske spremembe v dosedanjem reformnem procesu, kritično ovrednotiti in dopolniti predlagane rešitve v zakonih ter spodbuditi nadaljnje korake za udržitve in razširitev aktivne vloge delavcev v združenem delu kot nosilcev izobraževalno kadrovske politike in reformnega procesa.

Gre torej za več vidikov vloge in značaja javne razprave o predlaganih dokumentih, ki jih bo treba konkretizirati v sleherni temeljni samoupravni skupnosti. V Socialistični zvezi sprejete usmeritve za vodenje javne raz-

noizobraževalnih organizacij, v delegatskih svetih šol in zagotove vsebinsko dogovarjanje z izvajalci vzgojnoizobraževalne dejavnosti prek posebnih izobraževalnih skupnosti in njihovih enot, je podoba konkretnih korakov za uresničevanje reforme vzgoje in izobraževanja dokaj zaokrožena. Seveda je zaokrožena le z vidika organizacij združenega dela, enako določno pa bodo morali opredeliti tudi naloge občanov v krajevnih skupnostih in naloge vzgojnoizobraževalnih organizacij.

LOČITI DOBRO OD SLABEGA

V krajevnih skupnostih, naj bi javna razprava o osnutkih zakonov prispevala predvsem k razširitvi poznavanja koncepta reforme in predlaganih izpeljav. Vendar bi ti morali tudi v razpravah, znotraj krajevnih skupnosti opozarjati na povsem določno opredeljene naloge v procesu preobrazbe vzgoje in izobraževanja, posebno tedaj, ko gre za vpliv na odpiranje šole v krajevno skupnost in uresničevanje koncepta celodnevne šole, za zagotavljanje vpliva na njen program dela, za pomoč pri organiziranju interesnih dejavnosti učencev, razširjenju oblik organizirane socialistične predšolske vzgoje na vse otroke, ko gre za usposabljanje delegatov in delegacij za vzgojo in izobraževanje, za njihovo delo v svetih šol, za poklicno usmerjanje, povezovanje šol z drugimi organizacijami združenega dela in druge naloge. V krajevnih skupnostih bi morali tudi oceniti, kako delajo koordinacijski odbori v krajevnih organizacijah SZDL za celodnevno šolo, za usmerjanje vpisa v šole in kako so le-ti usklajeni s podobnimi delovnimi telesi v občini.

Tudi vzgojnoizobraževalne organizacije, prevzemajo svoj del odgovornih nalog v javni razpravi o predlaganih osnutkih zakonov in tudi po njej. Gre predvsem za kar najširše informiranje o celotni izpeljavi reforme, ki zahteva tesno povezanost vsebinskih sprememb od predšolske vzgoje do visokošolskega študija, in za uveljavljanje zavesti, da bo te spremembe mogoče uresničiti le ob tesnem sodelovanju z ostalim združenim delom, zlasti z uporabniki.

V prihodnje naj bi posamezne vzgojnoizobraževalne organizacije le svojo preobrazbo tesno

povezovala s spremembami na prejšnjih ravneh izobraževanja in tistih, ki jim sledijo. Ob razpravi o osnutkih novih zakonov bodo v vzgojnoizobraževalnih organizacijah še zlasti aktualna vprašanja: spreminjanje in dopolnjevanje vzgojnoizobraževalnih programov, usmerjanje mladine, preseganje tradicionalizma in posodabljanje vzgojnoizobraževalnega procesa z vse aktivnejšo vlogo tistih, ki se šolajo, dopolnilno izobraževanje pedagoških delavcev, uveljavljanje svobodne menjave dela in nagradovanja po delu, poglobljanje delegatskih odnosov v svetih šol in skupščinah samoupravnih interesnih skupnosti, ustvarjanje možnosti za vsebinsko izpeljavo koncepta celodnevne šole, vključenost prosvetnih delavcev v koordinacijske odbore in druga delovna telesa SZDL v krajevnih skupnostih, v katerih se povezujejo v enotno akcijo vsi za vzgojo odgovorni dejavniki, in še druga.

Za družbeno-politične organizacije v temeljnih samoupravnih skupnostih pa bo poleg spodbujanja in usmerjanja omenjenih akcij pomembno tudi to, da bodo še nadalje kritično ocenjevale poskuse frontalnega zavračanja predlaganih izpeljav zasnove reforme. Reagirati bi morali posebno tam, kjer podtikajo neprimerne rešitve in ločiti take pojave od resnih opozoril na pomanjkljivosti posameznih rešitev. Polemičnim odmevom na osnutek zakona o usmerjenem izobraževanju, ki mu očitajo funkcionalizacijo vzgoje, podpiranje izobraževanja zgolj pragmatičnim potrebam in omejevanje možnosti vsestranskega razvoja mlade osebnosti, je treba dati mesto, ki jim gre. Posebno je kritično oceniti resničen namen predlaganih rešitev, ki so v izobraževanju za delo, samoupravljanje in osebnostno življenje, v povezovanju dela in izobraževanja v vsem obdobju človekove ustvarjalnosti in v ustvarjanju možnosti za to, da lahko človek v procesu dela nenehno napreduje.

Skupna vzgojnoizobraževalna osnova, usmerjanje v izobraževanje, permanentno izobraževanje iz dela in povezanost teorije s proizvodnim in drugim družbenim delom, so konkretne rešitve, ki sledijo tako opredeljenim smotrom preobrazbe vzgoje in izobraževanja pri nas.

EMIL ROJC

Premišljeno in odgovorno

Zakon o usmerjenem izobraževanju je nedvomno izrednega družbenega pomena, zato je treba prav zdaj o njem temeljito in premišljeno razpravljati. Njegova vsebina naj bo resničen odsev našega družbenega razvoja, izvajanje zakona pa bistven korak revolucionarnih sprememb na področju vzgoje in izobraževanja. Prav to nas zavezuje, da osnutek zakona samoupravno in odgovorno obravnavamo, ne le načelno in logično po neki daljni viziji, temveč tudi stvarno glede na okoliščine, v katerih ga bomo postopno izvajali. Ne smemo se slepiti z domnevo, da bo nekdo zunaj ali nekje zgoraj namesto nas uresničeval zakon in spreminjal vzgojo. Zavedati se moramo, da je to odgovorno delo, ki ga bo nujno opraviti tako ali drugače v vsakem kraju, vsakem mestu, vsaki vzgojnoizobraževalni organizaciji in vsaki krajevni skupnosti po zmogljivostih in razmerah, ki tam so in s solidarno pomočjo družbe, kjer bo to potrebno.

Tudi ob tem se pokaže mesto in vloga pedagoškega delavca pri nas, bistveno drugačna, kot je v drugih državah. Prosvetni delavec ne nastopa več kot državni uradnik, temveč kot ustvarjalni sodelavec med delavci, ki ustvarjajo zakone, kakršne potrebujemo za samoupravno vzgojo. To je učiteljeva vloga, ki je mnogi po svetu nimajo in jo zaradi globine samoupravne demokracije našemu pedagoškemu delavcu morda celo bolj zavidajo, kakor pa se je marsikateri učitelj zaveda. In prav ob

graditvi novega zakona o usmerjenem izobraževanju in obenem celotnega sistema vzgoje in izobraževanja se tako vloga pedagoškega delavca lahko pokaže v vsej razsežnosti, če kot eden najodgovornejših izvajalcev skupaj z uporabniki skrbno sodeluje v razmišljanju, kako dopolniti osnutke zakonov, da bodo že v predlogu zadeli najpomembnejše in zagotoviti kakovostno uresničitev preobrazbe vzgoje in izobraževanja v Sloveniji.

Tokrat ne bomo razpravljali le šolsko, temveč širše. O vseh vprašanjih se bodo odprto pogovarjali pedagoški delavci, učenci, starši in vsi občani, vendar pa bi prav pedagoški delavci morali biti hkrati najnaprednejši in strokovno dobro podkovani razlagalci osnutka zakona. Le tako bodo lahko dovolj razločno in zavzeto pojasnjevali tistim, ki jim dokaj strnjeno, včasih težje razumljivo besedilo osnutka zamegljuje dobro predstav o tem, kako se bo šolala mladina in kako se bo razvijalo izobraževanje odraslih v enotnem sistemu usmerjene vzgoje in izobraževanja. In to je treba povezati s konkretnimi razvojnimi načrti za uresničitev preobrazbe v okolju, kjer potekajo razprave. Šele takrat, če si podajata roke teoretična in življenjsko uporabna slika vsebine zakona, bo prihodnost različno očrtana. Občani, učenci in učitelji bodo vedeli, kaj in kako bo treba delati, da bomo dosegli združenemu delu ustreznejšo vzgojo in izobraževanje na temelju novih družbenoekonomskih odnosov.

Od začetka šolskega leta 1978–79 dela ta šola po programu celodnevne delo. Že prej so delale kot celodnevne osnovne šole tele podružnične šole v občini Slovenske Konjice: Resnik, Stranice, Tepanje in šola s prilagojenim programom Pohorski odred. Osnovna šola Dušan Jereb pa je prva centralna šola v občini, ki je prešla z vsemi oddelki prvih štirih razredov na celodnevno delo. Obiskali smo jo, da bi videli kako žive in delajo in da bi nam povedali svoje izkušnje, ki so si jih že pridobili.

Tokrat vam predstavljamo to moderno vzgojnoizobraževalno organizacijo. Osnovna šola Dušan Jereb v Slovenskih Konjicah je popolnoma nova, postavljena v središče novega dela Slovenskih Konjic pod znanimi škalskimi vinogradi. Zgrajena je bila v zadnjem desetletju, in sicer v treh stopnjah. Prvi trakt je bil zgrajen leta 1968, po nekaj letih pa so postavili še telovadnico. Celoten šolski objekt je bil končan tik pred začetkom šolskega leta 1978–79. Delo so pospešili prav zato, da bi v tej šoli omogočili delo po celodnevem programu.

Leta 1977 so v občini sprejeli o tem ustrezne sklepe in to gradnjo upoštevali v programu tretjega samopriskevka. Celotna naložba za to šolo je znašala preko dvajset (20) milijonov dinarjev.

Pogoj za ustrezno delo v celodnevni šoli so ustrezni prostori. Tega so se v Slovenskih Konjicah dobro zavedali. Za 22 oddelkov, kolikor jih je na šoli, imajo na voljo 28 svetlih in sodobno opremljenih učilnic, velik večnamenski prostor, avlo, pionirsko sobo, zborni ambulantno, knjižnico s čitalnico, šest kabinetov, sodobno opremljeno kuhinjo in jedilnico z 200 sedeži, gospodinjstvo učilnico, telovadnico in še druge sanitarne prostore. Skupne površine namenjene učencem je blizu 3.000 kv. m in pride poprečno na učenca okoli 5 kv. m notranje površine, ne računajoč zunanji zeleni površini, asfaltiranega rokometnega igrišča, igrišča za košarko, atletske steze s skakališči itd.

Opisati želimo potek neposrednih priprav za prehod na delo po celodnevem programu.

Ko so bili sklepi o izgradnji šolskih prostorov in o zagotovitvi denarja za prehod na celodnevno osnovno šolo v občini sprejeti, se je začel šolski kolektiv temeljito pripravljati za ta prehod.

ZUNANJE IN NOTRANJE PRIPRAVE

Strokovne službe na šoli so izdelale podroben elaborat — zakaj celodnevna osnovna šola. V njem so ugotavljali družbenoekonomske spremembe, ki nastajajo v današnji družini, in vplivajo na spreminjanje dela šole. Učinki znanstveno tehnične revolucije pa vplivajo na oblike, metode, tehnike in vsebine vzgojnoizobraževalnega dela.

Med razloge za prehod na celodnevno osnovno šolo navajajo med drugim: razbremenitev staršev pri pomoči otrokom pri učenju, saj je izobraževalna raven staršev sorazmerno nizka. Če ne bi imeli več te naloge, bi se bolj posvetili vzgojnim dejavnostim. Tako temeljne smotre: odpraviti osip in socialno razlikovanje pri osnovni šolskem izobraževanju in usposobiti učence za permanentno izobraževanje.

V elaboratu so opisali tudi življenje in delo v celodnevni osnovni šoli, v kateri se prepletajo pouk, samostojno delo, dopolnilni in dodatni pouk, prosti čas in delo učencev v prostovoljnih dejavnostih. Obremenitev so skušali uskladiti s psihofizičnimi zmogljivostmi otrok.

Izbrali in sprejeli so tudi načela, ki jih bodo upoštevali pri delu. Med temi je tudi širša uporaba izobraževalne tehnologije in aktivna uporaba učnih pripomočkov (za učence). Sklenili so, da bodo bolj uporabljali oblike, ki omogočajo učencem delo po nji-

hovich zmogljivostih, učitelju pa diferenciacijo in individualizacijo. Vse to naj spremljata večja motivacija učencev in nenehno strokovno in ideološko izpopolnjevanje učiteljev.

Elaborat so podkrepili z obsežno sociološko raziskavo strukture učencev in družin, v katerih živijo. V 16 tabelah je moč najti zanimive podatke o raziskavi populacije učencev od 1 do 4. razreda te šole, ki so prišli na celodnevno osnovno šolo.

O tako pripravljenem elaboratu je razpravljala svet šole, ki je tudi sprejel sklep o prehodu na celodnevno osnovno šolo. O tem so razpravljali še na svetu staršev in na vseh roditeljskih sestankih po oddelkih. Starši so prehod na celodnevno delo navdušeno sprejeli in bili srečni, da se jim je ponudila možnost za to. Nihče ni pomišljal novi šoli ali pa ji celo nasprotoval.

O elaboratu in prehodu na novo obliko dela so razpravljale tudi družbenopolitične in delovne organizacije v kraju. Tudi te so pozdravile tako usmeritev. S tem je bila končana komaj zunanja priprava.

Tudi delovna skupnost osnovne šole se je med počitnicami temeljito pripravila za prehod na novo delo. Poleg komisije za sestavo elaborata so izoblikovali še:

- organizacijsko kadrovsko komisijo, ki je izdelala načrt organizacije dela v celodnevni osnovni šoli;

- posebno komisijo, ki je poskrbela za razporeditev in ureditev šolskih prostorov, za opremo, učno tehnologijo in za druga učila in učna pomagala;

- komisija za prehrano, ki je obdelala režim prehrane, plačilo, organizacijo itd.

Vso delo komisij so morali usklajevati, da so dosegli ustrezne rezultate. Vedeti je treba, da vlada na šoli dvojni režim, na razredni stopnji režim celodnevne dela in na predmetni stopnji režim poldnevnega dela.

POSEBEN ŠTUDIJ ZA UČITELJE

Posebno pozornost so posvetili pripravi učnega osebja. Na to se je pripravljala ves učni zbor, posebno pa učitelji, ki so bili določeni za delo v celodnevni osnovni šoli. Ti so imeli poseben študij po skupinah. Izbor nekaterih pomembnih tem za interni študij učiteljskega zbora pred prehodom na COŠ je šola poslala komisiji Zavoda SRS za šolstvo. Poleg tega so organizirali celodnevni seminar, ki ga je vodila pedagoška svetovalka Jelica Mesesnel s skupino strokovnjakov Zavoda SRS za šolstvo.

Potem so učitelji obiskali še dva šolska kolektiva, ki sta si že pridobila izkušnje pri takem delu. Obiskali so osnovno šolo Riba Rock v Šoštanju in osnovno šolo v Gornji Radgoni. Najprej so imeli skupen pogovor obeh učnih zborov, nato pa pogovore v skupinah po razredih. Tako so si konjiški učitelji nabirali znanje in izkušnje za prihodnje delo.

Tako temeljito pripravljeni — prostorsko, materialno, organizacijsko in kadrovske so na osnovni šoli »Dušan Jereb« v Slovenskih Konjicah pričeli resnično novo šolsko leto 1978–79.

Letos obiskuje to šolo 589 učencev, razdeljenih v dvaindvajset (22) oddelkih. Kot že rečeno dela po celodnevem programu celotna razredna stopnja, v kateri je devet (9) oddelkov z 248 učenci. Ti imajo na voljo deset (10) učilnic, večnamenski prostor, avlo, souporabo čitalnice, telovadnice, jedilnice in še nekaterih drugih prostorov.

V teh devetih oddelkih pa dela štirinajst (14) učiteljev. Razen vodje tabornikov v celodnevni osnovni šoli ne sodeluje nihče »od zunaj«. Takih sodelavcev namreč ni mogoče dobiti, ker delovni čas staršev sovpadla z delom v celodnevni osnovni šoli. Ljudje zaposleni drugod pomagajo le v krožkih prostovoljnih dejavno-

načrti dogovori

Osnovna šola Dušan Jereb v Slovenskih Konjicah postaja celodnevna

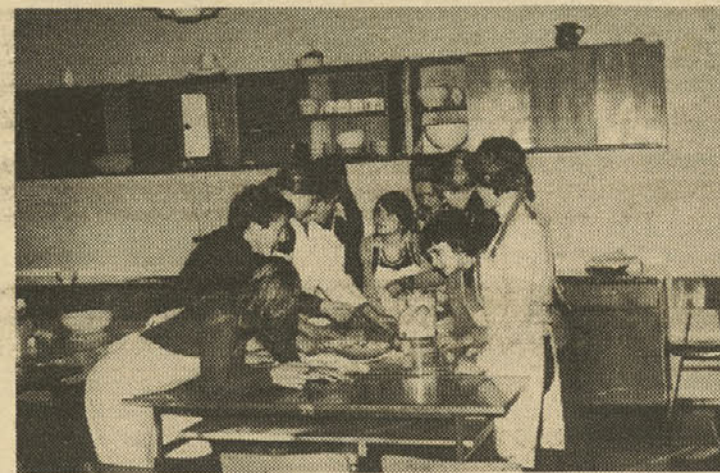
stih, kot so telesnovzgojni krožki, šahovski, filatelistični itd. Ta dejavnost pa poteka na šoli v popoldanskem času, zato so pridobili za to delo sedem zunanjih sodelavcev. Na šoli je polno zaposlen tudi zobozdravnik, ki po določenem redu kliče učence, v zobno ambulantno od šolskega dela. Plačuje ga zdravstveni dom.

DOBRO PRIPRAVLJENI

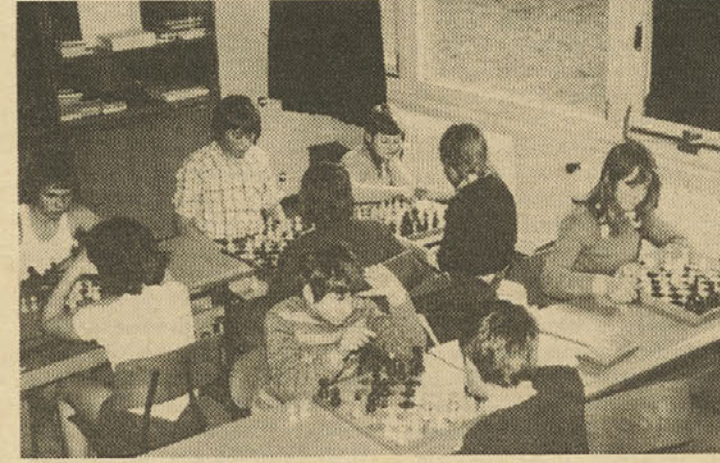
Obiskali smo šolo in učitelje naprosili, da nam o svojih izkušnjah, ki so si jih pri tem novem delu nabrali, kaj povedo. Ravnatelj šole Franjo Tič pravi, da so bili na ta prehod zelo dobro pripravljeni. Prav zato ni bilo posebnih začetnih težav. Dovolj imajo didaktičnih sredstev in drugega gradiva za vzgojno izo-

Pri delu krožka za ročno delo

Mlade gospodinje

Merijo svoje moči pri šahu

braževalno delo. Preko staršev in sveta šole so močno povezani z okoljem, ki jih vsestransko pomaga. Veliko jim pomagajo tudi številne delovne organizacije s tem, da jim nudijo razni material in tehniko. Ni težko dobiti gradiva za delo pri tehnični vzgoji ali v krožkih. Brez te pomoči bi si težko zamislil nemoten potek dela v taki šoli. Posebno veliko skrb in podporo jim dajejo skupščina občine in družbenopolitične organizacije, ki so šoli zelo naklonjene in bdijo nad njenim delom.

Sprejete programe lepo urešničujejo. Med delom skrbijo za zdrav telesni in duševni razvoj otrok in jih navajajo na samostojnost. Učiteljica 3. razreda, Vera Tič ni prav nič presenečena nad vprašanjem, kakšne spremembe občuti. Počuti se dobro. Takoj pa pribije, da je dela v celodnevni šoli namreč več in da jo to bolj utruja. Tu ni samo pouk, temveč tudi drugo delo. Obremenitev je večja kot prej. Prej je imela poprečno dvajset (20) ur po 45 minut pouka na teden, sedaj pa ima štirindvajset (24) ur dela z učenci na teden, od tega najmanj štirinajst (14) ur pouka. Ker ima »težje« predmete (slovenski jezik, spoznavanje narave in družbe) jo to še bolj utruja. Občuti, da so učitelji mnogo bolj obremenjeni in da so po delu zelo izmučeni. V šoli pa ne opravlja samo dela z učenci, pač pa tudi drugo administrativno delo. Sedaj sama mnogo bolj občuti razliko med delom z učenci in drugim delom. Vera pravi, da jo prvo močno izčrpava, da pa se pri drugem, ko dela priprave in izpolnjuje razne uradne knjige, odpočije. Torej praktično občuti razliko med pedagoškim in administrativnim delom, ker oboje opravlja v šoli. V tem je torej treba iskati vzroke, zakaj si toliko ljudi iz šol poišče zaposlitve v administrativnih službah. Povedati pa tudi osebni dohodek precej drugačni.

Boljše je, pravi Vera, ker dela samo v eni izmenici, samo dopoldne, čeprav jo bolj utruja. Več ur so v šoli, vendar domov ne nosijo ničesar. Vera je namreč izkušena učiteljica z dolgoletno prakso. Mlajši in začetniki pa se še pripravljajo tudi doma. Doma sestavljajo tudi poročila, pripravljajo se za roditeljske sestanke itd. V glavnem pa so doma razbremenjeni šolskih skrbi.

Razumljivo da so se težave, saj se v novo delo komaj uvajajo. Nujno bi na primer potrebovali še eno telovadnico, da bi se pri telovadbi lahko vsi zavrteli, je na koncu poudarila Vera.

PREVEČ OTROK V ODDELKIH

Tovarišica Milica Brumec uči prvi razred. Odločno pravi, da so oddelki za tako delo premočni. V njih je več kot trideset (30) učencev, to pa je — razumljivo preveč. Skoraj šestina je mejnih primerov. Nujna je individualizacija pouka. Čeprav dela učiteljica trojne diferencirane učne priprave, za srednje, boljše in za one ki zaostajajo, še ne more dovolj individualizirati pouka. Le nekaj jih ob prihodu v šolo zna pisati in brati. Drugi so na različnih stopnjah izobražbenega in funkcionalnega razvoja.

Programe pripravljajo sproti za posamezna obdobja: jesensko, zimsko, spomladansko. Nove so na primer priprave za rekreativni odmor. Vsaka skupina ga ima trikrat tedensko. Za vsak tak dan pa morajo predvideti po dve temi glede na vreme, ali ga bodo lahko izvajali zunaj, ali bo moral biti v zaprtem prostoru.

Učiteljica ugotavlja, da je učni načrt za prve razrede tudi za tako šolo še vedno prenatrpan. Čeprav je poleg ur za klasičen pouk, na primer za slovenski jezik, predvideno tedensko še dvakrat po 45 minut za naloge in vaje, ne morejo snovi dovolj utrditi. Premalo časa jim ostane za individualno utrjevanje branja, vezanja in podobnih vaj. Opaža, da še starši veliko pomagajo otrokom, posebno tisti, ki želijo, da bi bil oblak še boljši.

Tovarišici ugotavljata, da so tudi otroci zadovoljni, saj vse delo opravijo v šoli. Preko sobotne in nedelje pa odnesejo šolske potrebščine domov. Doma opravijo tudi obvezno branje. Tudi učiteljica Mira Obrul-

Anišk, ki poučuje v COŠ 4. razred pravi, da se je v tako delo kar dobro vživela. Med učenci opaža večjo sproščenost in živahnost. Odnosi med učitelji in učenci postajajo bolj sproščeni in pristranski. Ko smo vse tri učiteljice, ki delajo v šoli po celodnevem programu vprašali, kaj jim je pri delu težje, kot jim je bilo prej v navadni šoli, so nam povedale približno tole:

Po delu so mnogo bolj utrujene, menijo, da zato, ker so daljša z otroki. Prenajati morajo večji živ-zav, kajti otroci so bolj živahni, saj niso z njimi samo pri klasičnem pouku. Večja sproščenost otrok pa zahteva od njih tudi večjo koncentracijo in večji psihični napor. Kot pravi tovar. Vera se je na začetku še bolj bala tega živ-zava, mislila je, da bo taka šola eno samo vpitje, vendar se je vse nekako neslo. Vsi so se privadili na novo delo. Milica je v začetku dvomila, ali bo zmogla otroke vse naučiti v šoli. Ugotavlja pa, da vendar nekako gre, saj celodnevna osnovna šola ne pozna negativnih ocen.

Vse pa se strinjajo z ugotovitvijo, da je v oddelkih preveč otrok. Vse kar je čez trideset je preveč.

Povedale so tudi to, da prihajajo otroci v šolo tedaj, ko odhajajo njihovi starši na delo. Nekateri morajo vstajati zelo zelo zgodaj, celo ob 5. uri. V šoli imajo zanje organizirano varstvo. Ti so med delom utrujeni, manj zbrani. Tudi o tem bodo morali v celodnevni šoli razmišljati in jim pomagati.

Na drugi strani pa učiteljice priznavajo, da so pa doma bolj proste. Nič ne nosijo domov, doma jim ni potrebno misliti na šolo in se lahko v celoti posvetijo svojim družinam.

SPET RAZLIKE

Razmišljanja z ugotovitvami, da je COŠ postala nujnost sedanjega časa. Zahtevajo spremeni- njeni odnosi in vloga družine ter hiter družbeni razvoj.

Nadalje lahko ugotovimo, da je taka šola mnogo dražja kot dosedanja, saj zahteva mnogo več šolskega prostora, več učne tehnologije in boljšo opremljenost še z mnogimi drugimi didaktičnimi pripomočki, ki jih še poldnevne šole nimajo. Taka šola zahteva za dobro polovico več učiteljev (prej 9, sedaj 14) in seveda tudi več denarja za samo delo.

COŠ je velika pridobitev za učence, ki jo imajo, saj se šolajo precej v drugačnih razmerah kot bi se sicer. Poleg tega, da taka šola boljše opravlja osnovne in posebne naloge pouka, imajo v njej učenci tudi popolno prehrano od malice do kosila. So pa še učenci v poldnevni šolah, ki ne prejema niti malice. Razlogi so različni. Skrbeti nas mora diferenciacija, ki se je zelo povečala med učenci, ki že imajo celodnevno osnovno šolo, in onimi, ki obiskujejo tradicionalno poldnevno šolo. Razlika je še samo v tem, da za prve damo mnogo več denarja, kot za druge. Uresničitev celodnevne šole pa ni odvisna samo od staršev in krajevne skupnosti, niti samo od posamezne družbenopolitične skupnosti. Ponekod zaradi slabše razvitosti ne premorejo denarja, s katerim bi ustvarili potrebne možnosti, pa tudi učiteljev ne morejo dobiti. Menimo, da bo za popolno uresničitev te največje osnovnošolske reforme potrebna usklajena akcija vse slovenske družbe. Do kdaj jo bomo uresničili do poslednje vasi? Ali bomo imeli dovolj moči do konca?

Učitelji so zamislili in delo v celodnevni osnovni šoli sprejeli in jo tudi urešničujejo. Zavedajo se, da je uspeh odvisen od njihovega prizadevanja, požrtvovalnega in kakovostnega dela, ki pa mora biti »podprto od zunaj«. Za tako delo morajo biti zagotovljene primerne materialne možnosti. Učitelji so že po svoji tradiciji naklonjeni novemu in naprednemu. In kot ugotavlja dr. France Strmcnik: »... se nobena napredna šolska reforma ni propadla ali pa ostala na pol poti zato, ker bi jo sabotiral učitelj, veliko pa jih je že zbledelo, ker družba ni izpolnila svojega dela.« Pričakujemo, da bo pri uresničevanju celodnevne osnovne šole doslednejša in vztrajala do konca.

FRANJO MAROŠEK

O Frommovi humanistični viziji

Pred nami je doktorska disertacija Vladimira Sruka Frommova humanistična vizija, ki jo je napisal na Delavski enotnosti. Na jugoslovanskem trgu je že precej prevodov Frommovih del. Spontano s prevedenimi deli se je pojavljalo vprašanje, v čem je Frommovo delo novost, kaj nam lahko pove glede na naše življenjske in družbene izkušnje. Taka in druga vprašanja so se porajala ob njegovih zelo različnih tematskih območjih, za vsa pa je značilen Frommov socialni odnos, ki izvira iz njegovega odnosa do Marxa in marksizma. To je značilno tudi za njegovo pojmovanje socialističnega humanizma. In prav temu je dal Vlado Sruk poseben poudarek v svoji razpravi.

E. Fromm je gotovo izvirna osebnost; njegova humanistična vizija je odsev njegovih nazorov in znanstvenih stališč; zato ni mnenja o njegovih delih zelo različna. Nekateri vidijo v Frommu izvirnega marksističnega misleca, npr. prim. D. Grlica v Leksikonu filozofa, drugi ga odklanjajo, npr. sovjetski marksist V. I. Dobrenkov. Razprava Vlada Sruka pa želi doseči največjo objektivnost v preučevanju različnih marksističnih soodnosov in socialističnih tokov. Avtor je uporabil — ob drugem — dialoške metode — ter ohranil ves čas rdečo nit, tj. pretres Frommova pojmovanja humanističnega socializma. Razumljivo je, da se V. Sruk ni mogel in ne hotel izogniti dvema velikima temama, ki sta v Frommovih delih nenehno pričujoči: marksizmu in psihoanalizi. Čeprav je Fromm doma tako v Evropi kot v Ameriki, pa so mnoge njegove utemeljitve izkustveno povezane z družbenimi, gospodarskimi in idejnimi razmerami Amerike, ko izpeljuje koncepcijo humanističnega socializma.

Vladimir Sruk ugotavlja, da noben napredno usmerjen ustvarjalec na področju družbene praktično teoretične dejavnosti ne more mimo tega, kar sporoča E. Fromm. Jedro spoznavanja Fromma zagotovo ni v sprejemanju ali zavračanju celote pojmovanj in splošnih načel, saj vemo, da »nobena filozofska

ali družbena storija dandanes ne more računati na maksimalno mero soglasja celo pri grupacijah ali posameznikih, ki so ji blizu.« Frommova dela pa vsebujejo bogata izhodišča za premisleke in proučevanje posebnih vidikov. Zlasti vidik socialno imanentne etike in kategorija humanistične vesti sta dandanes lahko zelo pomembna v praktično filozofski misli. Med osrednjimi poglavji razprave so nekatere značilnosti in poudarki interpretacije Marxa, problematika nesoglasij z Marxovo mislijo, marksizem in freudizem kot vprašanje »skupnega temelja«, pa načela in obeležja humanističnega socializma ter sklepno poglavje o subjektivno humanem vidiku revolucije. Seveda je v okviru teh in drugih poglavij v ospredju veliko gledišč, ki bi sama po sebi terjala širšo razlago. Informacija o V. Srukovi razpravi lahko le opozori na zanimivo in tehtno delo, ki zahteva nadrobno razčlenitev. Povezava med ekonomsko bazo tvorjenjem ideologije in analitično socialno psihologijo odpira sveže probleme in možnosti, ki temeljijo na družbenih procesih, s tem je Fromm opozarjal na nove možnosti za historično-materialistično interpretacijo. Tudi P. Vranicki v Zgodovini marksizma opozarja, da je Fromm zastopal številna načelna stališča Marxove zasnovne historičnega materializma in humanističnega socializma. Frommovi poudarki na miselnem, psihičnem imajo tudi primesi idealizma. Sruk ugotavlja, da Fromm vztraja na kontinuiteti miselnega razvoja Marxa in odklanja ločnico med mladim in zrelim Marxom, hkrati pa navaja osebni pristop, ki se izkaže zlasti ob vprašanju politične ekonomije, v kateri se Fromm ne pogloblja. Po relevantni kritiki kapitalizma, kjer je Fromm vsestranski, tudi socializma ne pojmuje idealizirano brez napak, temveč kot kakovostno novo družbo in novi humanizem v odnosih. Vladimir Sruk je s svojo razpravo temeljito razčlenil Frommovo humanistično vizijo socializma in se soočil z mnogovrstnimi bistvenimi problemi in gledišči. Knjiga bo gotovo zanimiva tudi za bralce.

IGOR GEDRIH

Klub mladih je potreben

Še pred leti je bilo v mariborskem klubu mladih zatišje. Mnogi sploh niso vedeli zanj, tisti, ki so vanj zahajali, pa niso pravzaprav nič delali. Vse skupaj je bilo na majavih nogah, in če si doma rekli, da greš v klub, so te stariši postarani pogledali.

Tako je bilo. Zdal pa je vse drugače. V zadnjem času se je klubska dejavnost silno razmahnila. O tem priča poveduje Asta Križančič, upravnica in programska voditeljica kluba: »Naši prostori so kar naprej zasedeni. Poleg dramske sekcije, mladih alpinistov, skupine GO, plesne skupine Mladje, mladih esperantistov, fotografske sekcije, ki delujejo pri klubu mladih, imajo tu še redno seštevke športna in kulturna komiteta pri OK ZSMS in Občinski center marksističnih krožkov; tu potekajo razni seminarji, predavanja, priprave na MDA, proslave, vaje za nastop na osrednji prireditvi ob 25. maju Mladine Mariborčanov, razstave, tako da je kar naprej živahno. Kmalu po mladinskem kongresu so pri RK ZSMS ustanovili Center za klubsko dejavnost, ki naj bi usmerjal delo klubov, strokovno pomagal osnovnim organizacijam in klubom, več pozornosti naj bi posvetili problematiki prostega časa in pospešili ustanavljanje centrov za klubsko dejavnost pri občinskih konferencah. Za zdaj center še ni prav zaživel, zagotovo pa bo v prihodnje tudi nam pomagal, da bo naše delo še boljše. Prižadevamo si, da bi se še več mladih vključilo v delo edinega (!) tovrstnega kluba v Mariboru.«

Pogovarjali smo se še s člani dramske sekcije v klubu. Sestav-

lja jo sedem mladincev in mladink iz različnih šol. Milan Godič, vodja skupine, pravi: »Šele kratak čas smo skupaj, tako da večjih nastopov še nismo imeli, sodelovali pa smo z recitali že na nekaj proslavah, brigadirskem večeru in ob sprejemu štafete v Mariboru. Zdal pripravljamo dramsko delo Evalda Filisarja: Sodniška zgradba. Z recitalom Nekoga moraš imeti rad, smo sodelovali tudi na tekmovanju »Naša beseda 79.«

»Kar zabavno je pri našem delu. Hitro smo se ujeli, lepo se razumemo in ne zdi se mi nič lepega, kot takole amatersko igranje ob prostem času.« pravi Željko Černe. »Že od nekdaj mi je bilo tako delo konjiček, najbrž bom tudi svoj poklic iskal v tej smeri.«

Včasih se premalo zavedamo, kako pomemben je pravzaprav tak klub. Poglejte, Željko se prav tu »pripravlja« za svoj prihodnji poklic, koliko deklet in fantov, ki nekoč niso vedeli, kaj naj počno, si je zdaj našlo koristno in zabavno razvedrilo prav v mladinskem klubu.

Seveda je en sam klub za mesto, kot je Maribor, zagotovo premalo. Prostora za vse, ki bi radi delali, skorajda ni. In če bi bile prostorske in denarne možnosti večje, bi lahko paleta dejavnosti še razširili. Mladi bi si najbrž našli čas in prostor tudi za ples, ki jih večina sedaj pogreša (v klubu so bili pred leti v glavnem le plesi).

Naj bo kakorkoli — mariborski mladinski klub je naredil velik korak naprej. Korak v pravo smer, na pravi način. In tako je treba nadaljevati. L.L.

doma drugod

Za prosti čas v nemški pedagogiki

V Zvezni republiki Nemčiji že več let deluje posebno strokovno združenje za prosti čas, ki se vsestransko ukvarja z vprašanji življenja otrok, mladine in odraslih v prostem času. Več del so se s tem ukvarjali sociologi, filozofi, urbanisti in delavci v rekreacijskih središčih, domovih prostega časa, počitniških krajih itd. Lanskega oktobra pa so na posvetu v Tübingenu znameniti nemški pedagogi pod vodstvom prof. dr. Wolfganga Nahrstedta utemeljili potrebo o ustanovitvi posebne komisije za pedagogiko prostega časa pri nemškem združenju pedagogov (Deutsche Gesellschaft für Erziehungswissenschaft).

Na februarškem ustanovitvenem sestanku so poudarili, da se je v zadnjih nekaj desetletjih področje prostega časa razvilo do stopnje, ki zahteva, da se uvede kot posebno področje pedagoške znanosti. To se kaže v naraščajočem številu različnih publikacij, ki se ukvarjajo izrecno s prostim časom in vzgojo. Že naslovi takih časopisov v različnih nemških pokrajinah kažejo, kako živo je to vprašanje, na primer Pedagogika prostega časa, Prosti čas in vzgoja, Vzgoja za prosti čas, Amusement Industrie, Strokovni časopis za tehnologijo prostega časa itn. Vedno več je tudi pedagoških ukrepov in naprav, namenjenih za prosti čas občanom, naselja prostega časa, rekreacijska središča, celodnevne šole, ponudba za prosti čas, športna vzgoja, turistična vzgoja itn. S prostim časom so se doslej delno ukvarjale nekatere specialne pedagogike, socialna pedagogika, andragogika, pedagogika zunajšolskih dejavnosti, športna pedagogika itn. Nujno je, da se s tem področjem celotno ukvarja posebna komisija strokovnega združenja pedagoške znanosti, ki bo znanstveno izgrajevala pedagogiko prostega časa, saj se na mnogih strokovnih šolah vseh stopenj, na fakultetah, že več let uveljavljajo študijski programi

pedagogike prostega časa in se širi raziskovanje tega področja.

Na sestanku so utemeljili vlogo posebne znanstvene komisije tudi s tem, da se problematika prostega časa s pedagoških gledišč naglo razvija tudi v drugih deželah, zlasti še v Združenih državah Amerike, na Švedskem, Poljskem, v Jugoslaviji, Franciji, Švici in drugod. Naloga organizirane znanstvene skupine bodo tudi primerjalne študije in iskanje mednarodnih izkušenj v razvoju pedagogike prostega časa.

Posebej so opozorili na to, da tudi v Zvezni republiki Nemčiji niti teoretično niti praktično niso obdelali pojma prostega časa tako, da bi znanstveni izsledki pomenili dovolj tehtno izhodišče za politične odzive pri urejanju vprašanj tega področja ali vsaj zaščiti porabnike pred brezobzirnim ekonomskim izkoriščanjem ali nekoristno porabo prostega časa. Pedagogika prostega časa je potrebna za vzgojo posameznika in družbe, saj gre za globoke družbene odnose, za potrebo, da bi prosti čas enakopravno in enakovredno na voljo občanom zaradi osebnosti razvoja, ki ga je treba zagotoviti vsakomur.

Videti je, da je tudi tam vprašanje prostega časa v šoli zelo pomembno, saj je vsebina naslednjega strokovnega sestanka nove znanstvene komisije v okviru nemških pedagoških znanosti namenjena obravnavi šole in prostega časa. Obenem so se dogovorili, da bodo spomladi 1980 priredili o tem vprašanju poseben kongres v Bonnu. Omeniti je treba še to, da pojmujemo napredni nemški pedagogi reševanje vprašanja prostega časa obenem kot prispevek k izboljšanju družbenih razmer, uveljavljanju enakovrednejših možnosti človekovega osebnostnega razvoja, pa je zanje to tudi neke vrste socialno, če že ne rečem, revolucionarno gibanje.

RUDI LEŠNIK

Pedagoške misli

Šola je preveč uniformirana, enostranska, uradna in nesposobna, da bi lahko zadovoljila vsestranski vitalnosti pubertetnika, zato so organizacije, klubi, krožki, seminarji in druge oblike združevanja mladih ljudi njeno dragoceno dopolnilo. (Franc STRMČNIK: O nekatere posebnosti pubertetnika. Ljubljana, 1959, str. 11.)

Najpomembnejše izhodišče vzgoje, središčna kristalna točka, ki jo mora razviti šola, je pametno in obvladujoče ravnanje sredi nepreglednega izobraževalnega gradiva, ki danes preplavlja ljudi (Alexander RÜSTOW: Die weltpolitische Dringlichkeit einer durchgreifende Erziehungsreform. Stuttgart, 1960, str. 74.)

Kje so mlajši učitelji?

Že več let sodi mariborsko pedagoško društvo med najbolj delavne članice Zveze društev pedagoških delavcev Slovenije. Zdaj ima 391 članov, med katerimi je največ pedagoških delavcev osnovnih šol, zelo malo pa iz vzgojnovarstvenih delovnih organizacij in visokih šol. Vsekakor ima pedagoško društvo še veliko možnosti, da se okrepi in razvije dejavnost močnejše tudi na področje usmerjenega izobraževanja. Morda je prav zdaj, ob razpravah o različnih predvidenih zakonih s področja vzgoje in izobraževanja za to primerna priložnost.

Iz poročila o delu je razvidno, da so v preteklem letu obravnavali pomembna pedagoška vprašanja o ponavljanju prvošolčkov, o vzgoji z nasilnimi in nenasilnimi sredstvi, o pomenu motivacije v učno vzgojnem procesu, o vzgojnih prvinah v dokumentih kongresov Zveze komunistov, o novih vidikih usmerjene vzgoje in izobraževanja, o izobraževanju vzgojiteljic, opravili pa so tudi strokovne ekskurzije v center izobraževalne tehnologije Vezsprem na Madžarskem in v zamejsko Koroško.

Pedagoško društvo v Mariboru plodno sodeluje z društvom psihologov, s Klubom prosvetnih delavcev, s pedagoško akademi-

jo, zvezo kulturnih organizacij, zvezo društev prijateljev mladine in občinskimi komitejem ZKS. Letošnji delovni načrt predvideva več predavanj učiteljev pedagoške akademije in filozofske fakultete pa tudi drugih. V ospredju so vprašanja učnih priprav na različnih stopnjah šolanja, idejnost na področju pedagoške vzgoje, vprašanja reorganizacije pedagoških služb, pedagoška problematika predzakonskega svetovanja, vloga družine v vzgojnoizobraževalnem procesu zlasti z gledišča celodnevne šole, oblikovanje usmerjene vzgoje itn.. Pripravljajo se tudi na dvodnevno ekskurzijo po poteh AVNOJ, s čimer bodo počastili 60-letnico Komunistične partije Jugoslavije, Zveze sindikatov Jugoslavije in SKOJ.

Dobro se zavedajo, da edino živahna dejavnost lahko privabi v vrste pedagoškega društva več pedagoških delavcev, zato bodo razmišljali še o novih in pestrih oblikah dela, ki bodo odmevne tudi za mlajše učitelje, da bi se vključilo v delo s spoznanjem, kako je to koristno za boljše opravljanje delovnih nalog in opravi, hkrati pa prijetno srečevanje s stanovskimi tovariši, ki krepi strokovno sposobnost in poklicno samozavest; a tudi družabno povezuje.

Na pravi poti

Na Slovenskem imamo dve samostojni vzgojni posvetovalnici: v Mariboru in v Ljubljani. Mariborska je lani (1978) praznovala svojo 25-letnico ustanovitve, njen utemeljitelj je bil pok. prof. Gustav Šilih. Ljubljanska vzgojna posvetovalnica, ki so jo pred leti preimenovali v Svetovalni center, je bila ustanovljena nekoliko pozneje. Obe vzgojno-svetovalni organizaciji opravljata na svojih območjih pomembno kulturno poslanstvo in mentorsko vlogo pri podobnih akcijah na terenu. Poleg navedenih imajo v Kopru vzgojno posvetovalnico pri tamkajšnji Delavski univerzi, Ivan Regent, v Celju pri Centru za socialno delo, v Novem mestu pa pri občinski Izobraževalni skupnosti. Vzgojno svetovalno dejavnost opravljajo tudi psiho-pedagoške ambulante pri zdravstvenih organizacijah (pediatričnih oddelkih) v Ljubljani, Celju, Mariboru idr. Te pomembne organizacije veliko pomagajo zdravstvenim delavcem in staršem, ki iščejo v njih pomoč za svoje otroke.

Da bi uskladili delo vzgojnih posvetovalnic, se njeni delavci večkrat sestajajo in tovariško izmenjujejo svoja stališča ob problemih, ki so aktualna za njihovo dejavnost. Tako pomembno srečanje je bilo leta 1977 v Novem mestu, 1978 ob praznovanju 25-letnice vzgojne posvetovalnice v Mariboru in novembra 1978 ob posvetovanju psihologov v Portorožu. Obširnejše srečanje so organizirali letošnjega 2. marca v Mariboru. Udeležili so se ga predstavniki vzgojnih posvetovalnic Novo mesto, Celje, Maribor in Svetovalnega centra iz Ljubljane, koprška posvetovalnica pa se je opravičila in je poslala dopis, v katerem so delavci opisali svoje delo.

Letošnjega srečanja se je udeležilo okrog 50 delavcev vzgojnih posvetovalnic: psihologov, pedagogov, sociologov, defektologov, logopedov, socialnih delavcev, medicinskih sester idr., ki so najprej prikazali svoje delo, potem pa obravnavali sosedbo problematiko vzgojnih posvetovalnic na Slovenskem. Pri tem so namenili posebno pozornost delu za predšolske in šolske otroke in mladostnike, pa tudi akcijam svetovanja mladim neporočenim in zakoncem. Problemi se z razvojem družbe, širjenjem modernih naselij, ustvarjanjem novih družin, zaposlovanjem roditeljev, cele vrste t. im.

»skritih sovzgojevalcev« z vsakim dnem večajo in terjajo rešitev. V razpravi so opozorili še na pedagogiko prostega časa, kar mora biti interes tudi delavcev v vzgojnih posvetovalnicah. Obdelali so vsa vprašanja, ki sodijo v kategorijo zunaj ambulantnih obravnjav in poudarili pomen vključevanja posvetovalnic v aktualne akcije na terenu; pri tem so nakazali, da se morajo delavci vzgojnih posvetovalnic usmeriti v svetovalne situacije kot ustvarjalni sodelavci v skladu s konkretno samoupravno socialistično prakso.

Uvodoma je v imenu SZDL Maribor pozdravila zborovalce članice občinske konference SZDL Marinka Cekov, ki je najprej spregovorila o letu otroka in pomenu različnih akcij za otroka, med te spada tudi to srečanje delavcev vzgojnoposvetovalnih organizacij Slovenije v Mariboru. Opozorila je na celo vrsto problemov, ki se pojavljajo v naši družbi v življenju otrok in mladostnikov in jih morajo delavci v vzgojnih posvetovalnicah videti, spremljati in pomagati reševati. Njihovo dosedanje delo priča, da so na pravi poti, potrebno pa bo za to problematiko še več propagande in intenzivnega dela. Pri tem bodo uživali vso podporo naše družbe!

Ob koncu pogovora so izoblikovali sklep, da je treba izoblikovati delovno skupino, ki bo izdelala osnutek posodobljene koncepcije vzgojnih posvetovalnic v naši domovini. V delovno skupino so bili izvoljeni: Majda Brenčič (Celje), Marija Gabričeljčič (Novo mesto), Branko Gartner (Celje), dr. Anica Kos (Ljubljana), Katja Makarovič (Ljubljana), France Prosnik (Maribor), Bernard Stritih (Ljubljana), dr. Borut Šali (Ljubljana) in Zora Umek (Ljubljana). Poleg tega so zahtevali večjo popularizacijo dejavnosti vzgojnih posvetovalnic in spodbujali k bolj zavzetemu publicističnemu in strokovnemu delu na tem področju, k temu, da je treba pridobiti več staršev za skupinsko dinamiko in o načrtu in sistematičnem organiziranju nadaljnjih delovnih srečanj, sestankov, razprav in o širših oblikah izobraževanja, ki ga zahtevajo vedno novi problemi, ki se pojavljajo v najrazličnejših oblikah življenja v naši družbi.

Prihodnje srečanje delavcev slovenskih vzgojnih posvetovalnic bo organiziral Svetovalni center v Ljubljani. A. PODJAVORŠEK

izobraževanje delo

Vsak prostor je posebna študija

Inž. Marjan Vraničar: »Oprema naj bo pravilno izbrana...«

Zelo. Po vsej verjetnosti sem z nastopom v svoji delovni organizaciji našel »tisto pravo«.

Povrnimo se k razvoju šolske opreme. Kako se bo v prihodnje razvijala?

Zavedati se moramo, da bo čez

nekaj let šolska oprema zadržala v povsem nove vode, vsaj kar zadeva projektiranje. Že sedaj je v razredih vedno manj učencev, saj je tako delo bolj uspešno. To narekuje projektiranje manjših prostorov in s tem v zvezi tudi ustreznega pohištva. Računalnik, ki bo reševal te probleme, nas bo vse opozoril na napake, ki jih sedaj delamo. Gotovo bo zanimivo npr., čez petdeset let, pogledati pravkar zgrajene šole, in ugotoviti, kaj smo naredili napak.

Takšen je naš sogovornik. Marjan Vraničar, čeprav star komaj sedemindvajset let, optimistično gleda na svoj poklic in na ljudi, ki bodo njegovo delo uporabljati v praksi. Mi vsi pa si želimo, da bi ljudje, ki nam krojijo delovne prostore in učila, svoje sadove tudi kdaj sami okusili. Ne zato, da bi nas potolažili, ampak zato, da bi prihodnjim rodovom prihranili vse to, nad čemer mi godrnjamo.

M. Š.

Nove zamisli

Letošnja 17. mednarodna razstava in sejem učil in šolske opreme-Didacta 79 bo od 27. do 31. marca v Düsseldorfu.

Na več kot 31.000 kv. metrih razstavne površine bo okrog 650 razstavljalcev iz več kot 20 dežel prikazalo najnovejše dosežke vzgojnovarstvenih organizacij, šol, strokovnega izobraževanja in izobraževalne tehnologije. Posebno pozornost bodo namenili permanentnemu izobraževanju in samoizobraževanju.

Poleg domačih razstavljalcev iz Zvezne republike Nemčije ki ima zelo bogato proizvodnjo sredstev izobraževalne tehnike, bodo zbudili posebno pozornost obiskovalcev številni razstavljalci iz Velike Britanije, Avstrije, Holandije, Švice, Švedske, Nemške demokratične republike, Poljske, Francije in skupna razstava ZDA.

V osmih razstavnih paviljonih bodo razvrščeni razstavni predmeti in informativni oddelki razstavljalcev s področij gradnje in upravljanja šol, šolske opreme, opreme za demonstracije in poskuse, zbirke učil, poleg tega pa še, učbeniki in priročniki, avdiovizualni pripomočki, sredstva obveščanja za vzgojnoizobraževalne ustanove, sredstva in pripomočki za likovno in glasbeno vzgojo, tehnično in delovno izobraževanje, šport, poklicno usmerjanje in permanentno izobraževanje.

Na Didacti 79 bo organiziranih tudi nekaj posebnih razstavnih enot, npr.: funkcionalna učilnica in otroški vrtec (monte-

sori šola), sodobni učbenik, učna oprema za visokošolsko izobraževanje, povezovanje izobraževanja in dela in posvetovalništvo za poklicno usmerjanje.

Med razstavo Didacta 79 bo tudi več posvetovanj, seminarjev, in pogovorov. Opozorimo naj predvsem na tista o uporabi avdiovizualnih sredstev v šolskem in zunajšolskem izobraževanju, uporabni lingvistiki, učbenikih in nadomestkih zanj, šolskih knjižnicah, strokovnem izobraževanju, permanentnem izobraževanju in izpopolnjevanju.

Opozorimo naj še na sklenjene zvezne komiteje, za znanost in kulturo, na kateri so podrobno razčlenili, kako so na vzgojnoizobraževalne organizacije opremljene s sodobno učno tehnologijo. Ugotovili so, da dosega učenci veliko boljše uspehe v dobro opremljenih šolah, njihovo znanje je bolj trajno, učitelji pa so razbremenjeni rutinskih opravil.

Jugoslovanska konferenca o pospeševanju izobraževalne tehnologije, ki je bila pred nedavnim v Dubrovniku, je ponovno opozorila na pomembnost tega vprašanja. Ker pri nas ne gre samo za učno tehnologijo v šoli, temveč za celotno izobraževalno tehnologijo v vzgojnoizobraževalnem delu v organizacijah združenega dela vzgoje in izobraževanja in materialne proizvodnje, je treba za njeno uvajanje usposobiti vse delavce v šoli, krajevni skupnosti in združenem delu.

MILOŠ ROTAR

Novost za čisto okolje

SMETAR, priprava za čiščenje okolja šol in vrtcev in za množične akcije čiščenja, omogoča pobiranje odpadkov brez zaščitnih rokavic in brez napornega pripogibanja.

S SMETAR-jem zelo lahko pobirate na razdaljo do enega metra papir, olupke, vrečice, steklenice in drugo

- iz trave, žive meje ali trnja
- iz blata, vode ali jarka
- z drevesa ali brega reke
- na cesti, igrišču, parkirišču in povosd, kjer čiščenje zelo težko opravimo.

Tudi s higienskih vidikov je SMETAR priporočljiv za vsako šolo.

SMETAR-ja prodajajo v tehničnih trgovinah in blagovnicah po 198,30 din.

Pripravo lahko naročite neposredno pri proizvajalcu na naslov:

JANKO AUMAN
61230 Domžale-Vir,
Šaranovičeva 20

Na pravkar končanem sejmu šolske opreme in učil v Ljubljani, je pritegnil našo pozornost obiskovalec, ki se je živalno pogovarjal na razstavnem prostoru elektronskih računalnikov. Z veseljem se je odzval povabilu na pomenek. Naj ga predstavimo: inženir Marjan Vraničar, projektant notranje opreme pri Lesnini v Mariboru.

Tovariš Vraničar, kaj je zbudilo vašo pozornost na sejmu opreme in učil?

Priznati moram, da sem bil prijetno presenečen, ko sem opazil, da bo pri načrtovanju notranje opreme mogoče uporabljati elektronski računalnik. V svetu je to že nekaj časa v navadi in prav je, da je prišla ta reč končno tudi k nam.

V čem vidite prednosti tovrstnega projektiranja še posebno, za kasnejše uporabnike te opreme učitelje in učence?

Računalnik je vsekakor natančnejši od človeka. Človek lahko napravi marsikaj napak, ali celo pozabi, računalniku se ta primeri le redkokdaj. Ker se tudi sam povečini ukvarjam s šolsko opremo, naj poudarim, da prav računalnik upošteva vse parametre za npr. neko učilnico. Ve, da mora opraviti učitelj fizike določene demonstracije, toliko in toliko poskusov in poti, pa tudi to, kako prav mu pride priročna oprema. Ni smotno, da hodi učitelj za vsak poskus v kabinet in nazaj. Enako velja npr. za kuhinjo, kjer naj bi gospodinja opravila čim manj poti. Uporabniki vsekakor to občutijo. Gotovo ste se tudi že sami kdaj jezili zaradi nefunkcionalno razporejene opreme.

Kako nastane takšen »klasičen« načrt notranje opreme, denimo, za šolo?

Načrt notranje opreme začnemo izdelovati po gradbenem načrtu. Za šolo so npr. dani določeni parametri, ki jih projektant mora upoštevati, predpisane so npr. mere šolskih klopi, stolov, omar... Vso opremo od tabel do cvetličnih korit pa mora projektant uporabno razporediti med šolske stene. Seveda mora uskladiti barve pohištva, tal, sten, zaves in druge opreme.

Se pravi, da naj projektant vso opremo razporedi po učilnicah tako, da bodo uporabniki zadovoljni?

Res je. Vendar za pravilno izbiro opreme ni vodilo le indivi-

dualno zadovoljstvo učencev in učiteljev. Osebnost gledam tudi na smotno izbiro opreme, črtam vse, kar je nepotrebno, kar predstavlja razkošje, vendar tako, da namen ni prizadet.

Vaša delovna organizacija veliko opremlja poslopja vzgojno-varstvenih organizacij, šol in druge objekte, Ali mislite, da je šolskega pohištva dovolj?

Pohištva ni nikoli dovolj. Vsaj funkcionalnega ne. Nas pesti npr. problem dolgih dobavnih rokov. Dobavitelji so vse preveč lagodni, kadar je treba pohiteti, zato naročimo opremo, že veliko prej, kot pa začnemo graditi objekt.

Zanima nas, kako ocenijo učitelji opremo kasneje, ko vstopijo v razred in začno s poukom?

Iz prakse lahko povem, da zelo različno. To je stvar okusa. Moram pa priznati, da sem že velikokrat slišal, da gradimo in opremljamo šole vse preveč moderno, da se arhitekti izživljajo in tako po nepotrebnem porabijo več denarja, zbranega s samopri-spevkom itd.

In kaj menite vi?

Razvoj učnih programov zahteva tudi drugačno šolo, opremo. Ne moremo graditi več klasičnih šol, kot so jih bili vajeni naši očetje. Arhitektura se razvija, res pa je, da nekateri arhitekti to izrabljajo. Menim, pa, da se vsak projektant zaveda, komu rabi objekt ali oprema in to tudi ustrezno načrtuje.

Vas smemo vprašati, kako se v vašem življenju zrcali ta življenjska naglica.

Gotovo je, da jo občutim. Vendar pa se ji izogibam, kolikor je le mogoče. Na vsak način skušam najti tudi prosti čas za dom, prijatelje in zase. Brez tega ne gre. Ne razumem ljudi, ki se nenehno pehajo za denarjem, pozabljajo pa, da leta življenja minejo hitro in da se je treba kdaj vprašati: kaj imam od življenja?

Ali menite, da človekov poklic v življenju v resnici tako zelo pomemben, kot trdijo nekateri?

Odgovor je relativen. Mnogi se izučijo za kak poklic, pa ga ne opravljajo, nekateri se nič ne izučijo, pa jim gre dobro. Menim, da ima za človekovo zadovoljstvo pravilno izbran poklic, ki ga opravljamo brez občutka, da smo k delu prisiljeni, veliko vlogo. Ni lepšega, kot če prideš iz službe dobre volje.

Torej imate radi svoj poklic?

Vzgojiteljice ustvarjajo

Na mednarodni razstavi učil in šolske opreme, bila je pred nedavnim na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani, je zbudil posebno pozornost obiskovalcev oddelek, v katerem so bili razstavljeni pripomočki za predšolsko vzgojo otroka. Izredno domiselne, ljubke igrače in ponazorila so izdelale vzgojiteljice. Geslo tega dela razstave je bilo: Razvijajmo otroku govor in mu pomagajmo pri sporazumevanju z okoljem. Na natečaj, razpisan za te izdelke, se je odzvalo kar 70 vzgojnovarstvenih organizacij od 90 iz vse Slovenije.

Izhodišče razstave je bila misel: le sproščen, zadovoljen otrok je lahko srečen. Razstava je zajemala štiri dele: prvi del, namenjen dojenčkom, je prikazal ljubkavalne igrače — nanike iz mehkega, pralnega blaga, ki spremljajo otroka ob njegovih prvih mesecih, drugi del razstave je bil posvečen dve in triletnemu otroku. Videli smo igrače in slike predmetov iz otroškega okolja, ob njih si malček utrjuje imena predmetov, ki ga obkrožajo. Tretji del je prikazal prave didaktične igrače — ponazorila. Predšolski otrok si ob igri utrjuje imena, se načrtno govorno vzgaja — zaznava prvi začetni ali zadnji glas v besedi, seznanja se s stavkom in se vadi v izražanju.

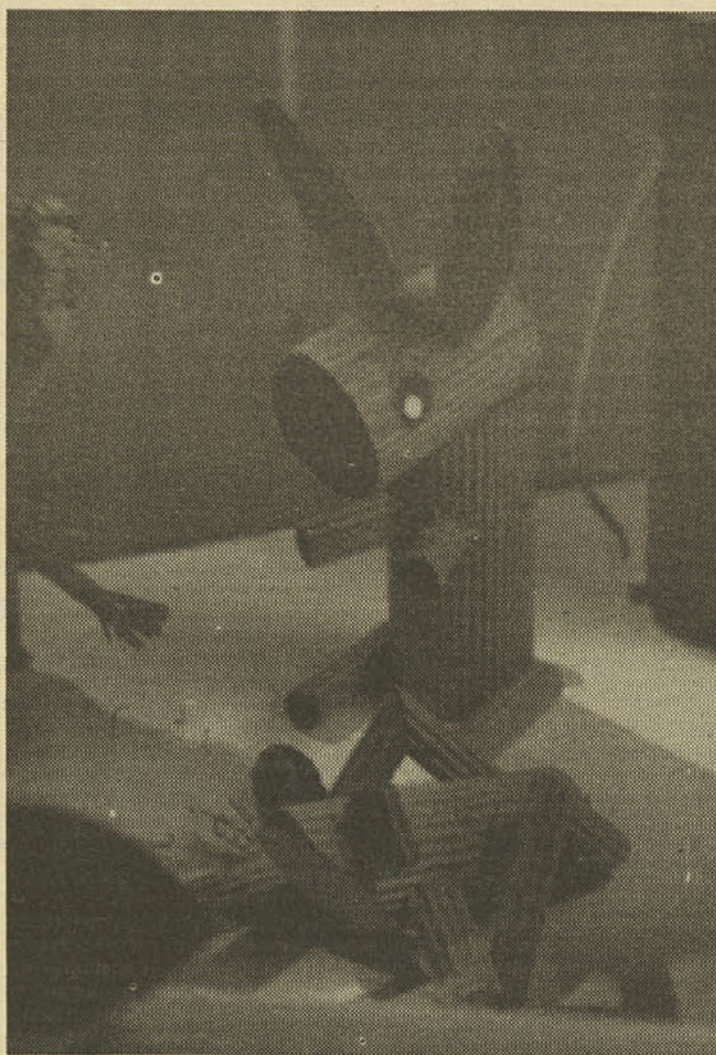
V četrtem delu razstave so bila prikazana sredstva za dramatizacijo. Otroci se lažje izražajo, če se poisti z neko drugo vlogo; ta mu hkrati pomeni sprostitev pri dramatizaciji, ki jo vodi literarno besedilo. V te namene rabi zbirka očarljivih lutk, ki imajo kot vzgojno sredstvo veliko možnosti. Na razstavi smo si lahko ogledali vse od prstnih lutk do pravih marionet za lutkovno gledališče, senčne lutke in ponazorila za literarno besedila, ki jih lahko postavimo na panoje, na flanelograf ali pa uporabimo pri namiznih dramatizacijah ob glasbeni spremljavi.

Namen ponazoril je zaposliti vse otrokove čute, vodilo pa v čim krajšem času doseči čim boljši učinek in uporabiti čim cenejše materiale.

Izredno domiselna in estetsko dovršena ponazorila so zgovoren dokaz žive ustvarjalnosti vzgojiteljice, ki zasluži vse priznanje.

Prav bi bilo, da bi didaktične igrače, ki jih sedaj še vedno izdelujejo vzgojiteljice, našle čimprej pot do naše industrije, saj jih bodo le tako otroci najhitreje dobili. Prav gotovo bodo dobrodošle v trgovini in doma, kjer se nemalokrat na policah bohotijo nekoristne, kičaste in največkrat grede igrače.

T. D.

Zajec in žaba — odpadki niso vedno za v smeti. Z razstave izdelkov slovenskih vzgojiteljic (Foto: M. Novšak)

Kako sodelovati s starši

Malo je napisanega o tem, kako naj vzgojitelji sodelujejo s starši, da bi skupaj dosegli najboljše vzgojo. Znana jugoslovanska pedagoginja dr. Ljubica Prodanović se je lotila težke, a hvaležne naloge in napisala zanimivo knjigo, prispevek k metodiki dela s starši v predšolski vzgoji, ki ima v izvirniku naslov: U ČEMU, KAD, KAKO... SARADJIVATI S RODITELJIMA U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI. Posebnost dela je v tem, da avtorica svoja globoka teoretična spoznanja prepleta z dolgotrajnimi izkušnjami iz pedagoške prakse — metodične nazore pa prikazuje neposredno iz takih ali drugačnih življenjskih situacij.

Za zgled navajamo enega izmed mnogih opisov situacij, da bi lahko zasluili pomen knjige in njene vsebine. Situacija 25: »Po razvezi zakona živi otrok z očetom. Ta ga spremlja v vrtcu in iz vrta domov. Od časa do časa prihaja tudi mati, da bi se pogovarjala z otrokom in to tedaj, ko se drugi otroci igrajo na dvorišču ali v bližnjem parku. Ko je oče zvedel, kako se mati srečuje z otrokom, je zahteval, da to preprečite. Kako boste ravnali z očetom in kako z materjo?« Tako pisanje prav gotovo izziva. Težko bo najti vzgojitelja, ki ne bi segel po priročniku in skušal

dobiti odgovor ali vsaj napotek, kako naj sam ustvarjalno rešuje zapletena vprašanja, ki se pojavljajo v vzgojni praksi. Ta potrební metodíčni priročnik za predšolsko vzgojo je izdala pred nedavnim Pedagoška akademija za vzgojitelje v Beogradu. Namesto uvoda je avtorica zapisala, da je priročnik napisan z željo, da bi vzgojitelji v sodelovanju s starši čim bolj enotno delovali ter uspešno uresničili socialistične naloge v vzgoji in izobraževanju otrok predšolskega obdobja. Knjiga vsebuje poglavja o temeljnih družbenega delovanja na vzgojo otrok v družini, načelih sodelovanja s starši, stališčih staršev do otroka, otrokovi družini, odnosih v družini, medsebojni obveščenosti vzgojiteljev in staršev, individualnem informiranju, skupinskih pogovorih, roditeljskih sestankih, metodah dela s starši, izobraževanju staršev za vzgojo otrok v družini, otrokovem telesnem in duševnem razvoju otrokovem življenju v družini, vrtcu in družbenem okolju ter drugih izvirnih spoznanj in dejavnosti staršev — samoupravljalcev. Ob koncu je seznam diafilmov in literature s tega področja. Upamo, da bodo tudi slovenski vzgojitelji radi segli po tem tako potrebnem vzgojnem priročniku.

R. L.

V drugi številki Prosvetnega delavca beremo poročilo o mnenjih na seji Republiškega sveta za vzgojo in izobraževanje, ko so obravnavali predlog sprememb in dopolnitev mreže pouka tujih jezikov v osnovnih in srednjih šolah v Sloveniji.

Pisec članka L.R. v podrobnosti razčleni te potrebe ugotavlja, da je enostranska usmeritev v katerikoli tuji jezik nezdružna; sprašuje se, kakšne so naše potrebe po znanju tujih jezikov, ki ustrezajo združenemu delu in mednarodnemu sožitju; meni, da pouka tujih jezikov ni mogoče prepustiti »ljubitelskemu izboru ali pa slepi stihiji, ko bi poučevali pač po razpoložljivih kadrovskih razmerah« in potem popravljali in dopolnjevali šolo z delavskimi univerzami in s privatnim učenjem, seveda na svoj račun. Vprašuje se, na katere jezike naj se usmerimo, ko danes poučujemo pretežno angleščino (75 %) in nemščino (25 %), ali naj jutri morda pouk razširimo še na francoščino in ruščino, ali na še kaj več — na kaj in na koliko? L.R. pravilno opozarja, da je politika učenja tujih jezikov dolgoročne pomena in da mora biti taka, »da bo samoupravni — socialistični (ne elitistični op. Z.P.) značaj družbenih odnosov spoštovan in omogočeno dejavno vključevanje slehernemu delovnemu človeku v mednarodno življenje ne samo iz gospodarskih potreb, temveč iz celotnih družbenopolitičnih gledišč«. Dodajmo še to, naj bo ta usmeritev taka, da dnevna politika, ljubiteljstvo in stihija ne bodo rušili sistema in žrtvovali generacije šolarjev, kot se je to dogajalo doslej.

Ker ostaja predlog sprememb le v mejah obstoječe mreže pouka tujih jezikov, seveda ne odgovarja na nobeno od navedenih vprašanj in zato tudi ne more biti okvir razprave še manj pa izhodišče za njeno usmerjanje.

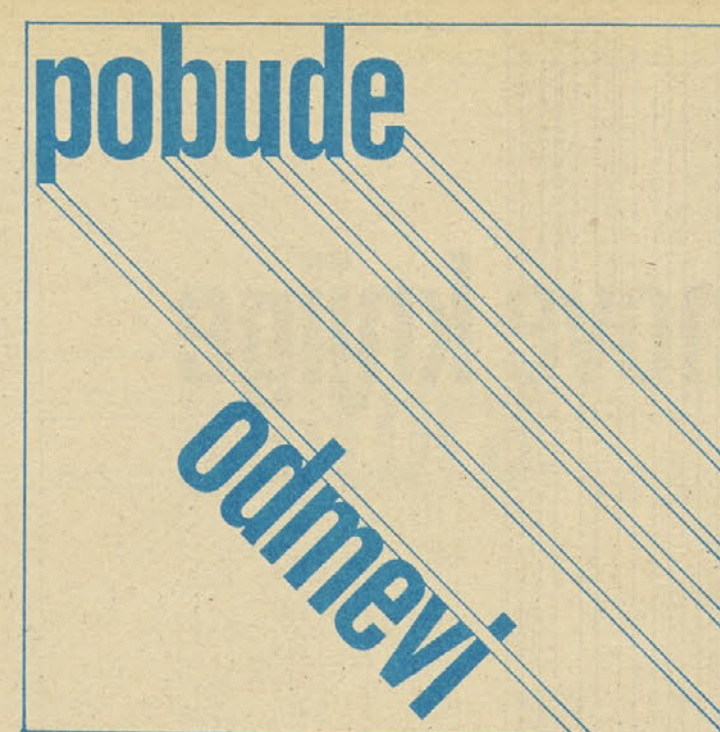
Ko iščemo izhod, moramo vedeti, da današnje stanje, ki je postalo nevzdržno in ga moramo spremeniti, ni samo po sebi dano in nespremenljivo, temveč da je dediščina industrijske revolucije in meščansko-demokratskega sistema družbenih odnosov. Razpad rimskega imperija in reformacija, nastajanje nacionalnih držav, zavojevanje kolonial-

nih posesti v Afriki, Aziji in Južni Ameriki in s tem prenašanje gospodarskega in političnega vpliva na vsa ta področja je vodilo v to, da so tudi njihovi jeziki postali edino in privilegirano komunikacijsko sredstvo v celotnem svetovnem sistemu kolonialnega gospodarstva in sredstvo kulturnega in miselnega podrejanja evropski civilizaciji. Spremenjena razmerja sil, posebno po drugi svetovni vojni, z razpadom kolonialnega sistema in z osvoboditvijo narodov nekdanjih kolonialnih posesti in nastajanja samostojnih nacionalnih držav so povzročila, da tudi jezikovni sistem komuniciranja preživlja krizo, saj je povsem v nasprotju z nastalo situacijo in zavira nadaljnji razvoj novih, svobodnih držav in njihovih narodov na poti lastnega oblikovanja in enakopravnih odnosov med narodi in državami.

POTREBEN JE SISTEM IZBIRANJA

Gibanje nevrščenih je odsev odpora in težnjah narodov in gibanj. Naše mesto v tem gibanju je znano. Nova ustava in kongresi ZKJ jasno opredeljujejo načela usmeritve v teh odnosih: — pravico do lastne nacionalne individualnosti, do lastnega nacionalnega jezika; priznanje te individualnosti v medsebojnih odnosih; pri tem smo proti dajanju prednosti katerikoli nacionalnemu jeziku, čl. 135 ustave pa govori, da so te pravice (tudi jezikovne) omejene le z isto pravico drugih. Ker alternativa, znati jezike vseh narodov ni možna niti potrebna, saj se ne srečujemo z vsemi, bo seveda potreben izbor in sistem, ki bo tak izbor omogočal.

Že poskusna raziskava potreb v 185 del. organizacijah v Sloveniji je opozorila na potrebo po znanju tujih jezikov, podatki so močno v nasprotju s sedanjo sestavo in uspešnostjo pouka tujih jezikov. Anketa je pokazala, da so tuji jeziki, ki jih uporabljajo delavci v poslovnih stikih s svojimi družabniki porazdeljeni takole: nemščina 32 %, italijanščina 24 %, angleščina 21 %, francoščina 13 %, ruščina 5 %, slede španščina in madžarščina s po 1,1 %, češčina, holandsčina in švedščina s po 0,5—0,6 % in grščina, romunščina, poljščina in albanščina s po 0,3 % udeležbe.

Tuji jeziki po izboru

Prvih pet jezikov pokriva torej potrebe 95-odstotno, drugih 9 pa le 5-odstotno. Ti pa pokrivajo le približno polovico jezikov sodelavcev, za drugo polovico pa se uporablja eden od teh jezikov kot tretji pomožni jezik sporazumevanja. 70 % teh stikov je pisnih, le 45 % pa govornih; to pomeni, da so le 25-odstotno stiki pisni in govorni. Za delovne organizacije so ti podatki lahko značilni, razmerja pa se verjetno spremenijo pri izobraževalnih, znanstvenotekničnih in kulturnih izmenjavah, to pa že zadeva usmerjeno srednje in visoko izobraževanje.

Pri razporejanju pouka tujih jezikov bi lahko glede na sedanje potrebe in izkušnje, pa tudi glede na učitelje, ki so na voljo, brez večjih pretresov in težav prilagodili razmerja trenutnim potrebam. Večjo pozornost bi posvetili romanskim jezikom na račun germanskih tako, da bi bilo zaporedje prvih petih jezikov po navedenih kazalnikih nekako tako: nemščina 35 %, italijanščina 25 %, angleščina 20 %, francoščina 20 % in ruščina 5 %. Ta razmerja so lahko le začetna. Pahljača jezikov se mora zavestno in načrtno širiti

vzporedno s povezanostjo Jugoslavije z drugim svetom, posebno z narodi, katerih jezik ni eden od prvih petih in tako usklajevati porabo jezikov z neuvrščeno politiko.

KDAJ IN KAKO IZBIRATI

Zaustavil bi se še pri tem, kdaj naj učenec zbira tuji jezik in po kakšnih vidikih.

Strinjam se s predlogom, da se učenci praviloma ne učijo tujega jezika v prvih štirih razredih osnovne šole. Ta predlog sicer ni obrazložen, vendar vidim v njem dve prepričljivi utemeljitvi, in sicer: prva štiri leta osnovne šole naj bodo namenjena posebno oblikovanju samozvesti mlade osebnosti (Slovenca — Jugoslovana) v skupnosti enakopravnih narodov doma in v svetu in pridobivanju tistih osnovnih vednosti pisanja, računanja, spoznavanja narave, družbenih odnosov in kulturnometniških dejavnosti, ki bodo kasneje temelj, na katerem bo otrok v kasnejših letih šolanja razvijal in dograjeval novo znanje in si pridobil sposobnost za vključevanje v razvijajoče se okolje in uveljavljanje v njem.

Opozoriti želim na znane izkušnje, da so tuji jeziki »strah in trepet učencev in med močnejšimi viri šolskega osipa« — na to pravilno opozarja tudi L.R. — da je treba pomisliti na boljše metode učenja. Videti pa je, da se glede tega vrtimo v nekem začaranem krogu in ne najdemo pravega izhoda.

Tako kot mučijo navedene težave pri pouku tujih jezikov nas, se z njimi otepa tudi drugod po svetu. Ne smemo prezreti tudi drugih izkušenj, ki bi morda le opozorile na nekatere druge usmeritve nadaljnjega iskanja tudi v naših okoliščinah.

Gre za spoznanje, da učenci v osnovni šoli ne dobijo potrebne osnovnega znanja, na katerem bi lahko dograjevali učenje tujih jezikov, ki tako zelo obremenjujejo pripadnike malih narodov, saj zahtevajo dodaten denar, čas in moči, ki bi jih sicer lahko uporabljali za pridobivanje uporabnega znanja za delo, kot to počno na primer v ZDA in v deželah s privilegiranimi jeziki.

Rezultati poskusa in raziskav eksperimentalnega pouka mednarodnega jezika v določenih šolah petih narodnosti prvega kroga (Italije, Madžarske, Bolgarije, Slovenije in Hrvaške) so pokazali, po ugotovitvi pedagoške službe, »da se učenci znajo, po dveh letih rednega pouka, dvakrat tedensko po eno šolsko uro, ustno in pisno izražati v esperantu, uporabljati slovar in se samostojno dopisovati z vrstniki iz domovine in tujine«. Leto kasneje, tj. po treh letih, so učenci lahko dejavno sodelovali v rednem pouku splošnih predmetov v mednarodnem jeziku in to v jezikovno mešanih razredih in z mešanim učiteljskim kadrom. Dodatni učinek tega pouka v četrtem, petem in šestem razredu je opozoril na pozitivni vpliv znanja esperanta na uspešnost pouka in na učenje tujih jezikov na temelju izjav njihovih učiteljev.

ESPERANTO POMAGA USMERJATI

Ta izkušnja je postala cilj raziskav in eksperimenta v šolah drugega kroga štirih držav zahodne Evrope (Nemčije, Belgije, Holandije in Francije), ki je potrdil tezo, da je pouk esperanta učinkovita usmerjevalna

osnova nadaljnjemu jezikovnemu pouku, ne samo tujih normiranih jezikov, temveč tudi lastnega nacionalnega jezika.

Priporočljivo bi bilo, da Republiški svet za vzgojo in izobraževanje prouči tudi ta spoznanja pri usmerjanju pouka jezikov v naših šolah.

Tako kot pri nas se tudi drugod po Evropi pojavlja misel na latinščino kot osnovo za pouk tujih jezikov, vendar niti dobre izkušnje iz preteklosti niti poskus modernizacije jezika ne pripomorejo, da bi napravili iz njega sodoben mednarodni jezik. Preveč je vezan po svojem izvoru in družbeni vlogi na rimski imperij in kasneje na evrocentrism, ki je tako zelo neprikljubljen v današnjem svetu, saj nosi še danes s seboj hrepenenje po elitizmu, skupaj z drugimi velikimi svetovnimi jeziki pa tehnokratsko oholost in nadmočnost. Kakor elitisti in tehnokrati že s svojim prednostnim položajem zaviralno vplivajo na razvoj socialističnih samoupravnih odnosov in neposredne demokracije, tako taisti vztrajajo na istih položajih tudi na področju jezika.

V Inštitutu za uporabo kibernetike v pedagogiki v Padobornu so ocenili skupino učencev, ki se je v tretjem in četrtem razredu učila mednarodni jezik kot uvod v pouk tujih jezikov (esperanto je rabil kot »model tujih jezikov«), kako vpliva ta pouk na uspehe v nadaljnjem učenju matematike, geografije, materinega jezika in prvega tujega jezika. Ugotovili so poprečno za pol reda boljše ocene pri vseh, uspeh pa je bil pomembno večji pri učencih v meščanski šoli kot v realni in gimnaziji. Izkušnja z latinščino se torej ponavlja z esperantom na ravni obveznega osemletnega osnovnega šolskega pouka, brez »strahu in trepeta pred tem predmetom«.

Že površno naštevanje le nekaterih vrednosti — vsaka od teh zasluži poseben prikaz — in njihovo proučevanje kaže, da odpira uvrščanje mednarodnega jezika v sistem pouka tujih jezikov neke nove in širše sistemske vidike, ki jih je treba upoštevati pri proučevanju in preusmerjanju tega pouka. Z.P.

Če predstavlja sedmo leto kot spodbudna meja šolske obveznosti tudi začetek otrokovega vključevanja v družbeno organizirano načrtno vzgojo in izobraževanje, je to — če želimo izrabiti razvojne možnosti prvih življenjskih let — prepozno. Žal moramo v tej zvezi ugotoviti, da načrtna predšolska vzgoja doslej (se pa to stanje iz leta v leto izboljšuje) ni bila deležna tolikšne pozornosti, kot jo glede na svoj pomen v človekovem razvoju zasluži. Z zamerjanjem predšolske vzgoje lahko povzročamo otrokom nepopravljivo škodo.

Strokovnjaki, psihologi in zdravniki, pa nas posebno v zadnjih letih vse bolj opozarjajo na pojav hitrejšega, pospešenega razvoja otrok. Razlagajo ga z več vidikov: kot posledico boljše prehrane in stanovanjskih pogojev, zdravstvene nege in višje življenjske ravni, pa tudi boljše informiranosti otrok o svetu, v katerem živijo, bogatejšega, raznovrstnejšega življenja.

Za zgodnejšo vključitev otroka v načrtnem vzgojnoizobraževalni proces, za razširitev in intenzifikacijo vzgojnih prizadevanj že pred 7. letom, je več možnosti.

Ena izmed njih je zgodnejša vključitev otroka v osnovno šolo tako, da znižamo spodnjo mejo šolske obveznosti od 7. leta na približno 6. leto.

ZGODNEJŠI VSTOP OTROKA V ŠOLO

Če presojamo vlogo, smiselnost zgodnejšega vključevanja otroka v osnovno šolo, moramo biti pozorni na vse okoliščine, v katerih se odločamo za navedeno možnost pospešitve otrokovega razvoja. Upoštevati moramo predvsem to, ali predstavljajo v določenih okoliščinah osnovna šola res prvo otroku dosegljivo stopnjo načrtnega vzgojnoizobraževalnega procesa.

Če želimo vključiti otroka v šolo bolj zgodaj, zato, da bi pospeševali njegov razvoj, moramo preveriti njegovo šolsko zrelost.

Številni naši in tuji avtorji opozarjajo, da je šolska zrelost dokaj spremenljiva karakteristika, ki je ne opredeljujejo samo psihofizične komponente otrokovega razvoja, temveč tudi njihova usmerjenost na

vsebinsko metodične zasnove programa osnovne šole, v kateri naj bi se otrok šolal. Zgodi se lahko, da se otroci z enako šolsko zrelostjo v neko šolo lahko dobro vključijo in v njej uspevajo, v drugi šoli pa tega ne bi zmogli.

V zvezi s šolsko zrelostjo je treba poudariti tudi zahtevo, da mora biti pri tem upoštevana celotna otrokova osebnost.

Z vprašanji ugotavljanja šolske zrelosti so se dokaj temeljito ukvarjali tudi naši psihologi, posebno dr. Ivan Toličič, ki je oblikoval ob sprejemanju šolskih novincev zelo uporabljan test za preverjanje šolske zrelosti.

Psiholog B. Jurman (Glej publikacijo). Načrtovanje življenja in dela. Pedagoški inštitut pri univerzi v Ljubljani, marec 1978, se je lotil ugotavljanja šolske zrelosti »po znanstvenem pristopu«, kot sam piše v navedeni publikaciji. Pri tem poudarja zahtevo po interdisciplinarnem pristopu. S to zahtevo se je mogoče povsem strinjati. K njegovemu predlogu ugotavljanja šolske zrelosti pa bi bilo treba dodati nekaj misli, ki naj bi prispevale k interdisciplinarnosti pristopa k omenjenemu vprašanju tudi z vidika pedagogike kot znanosti.

Kot je že rečeno, moramo pri presoji šolske zrelosti upoštevati otrokove sposobnosti, sodelovati v določenem vzgojnoizobraževalnem procesu, s tem, da ta proces sproži in usmerja otrokovo aktivnost. To pa pomeni upoštevati znano dialektično načelo — spoznavati otroka v procesu njegove aktivnosti in vplivanja na to aktivnost.

Če zajamemo tudi vidik vseh dimenzij šolske zrelosti, je treba tako v procesu pospeševanja kot v postopek ugotavljanja šolske zrelosti vključiti otrokovo aktivnost v vseh oblikah, ki jo pospešujejo, tako v okviru družinske kot družbeno organizirane vzgoje pred otrokovim vstopom v šolo. Te oblike naj bi se prepletale in vzajemno dopolnjevale. Pri pospeševanju in ugotavljanju šolske zrelosti, moramo upoštevati tudi otrokove aktivnosti v celotni predšolski vzgoji. K temu naj bi pripomogla tudi pedagogika.

Upoštevanje omenjenega izhodišča seveda predpostavlja tudi zahtevo, da organiziramo in usmer-

Bolj zgodaj v šolo, toda premišljeno

jamo pedagoški proces že v letih pred vstopom otroka v šolo. Premalo razvit proces predšolske vzgoje, kot ga v določenih okoliščinah ugotavljamo, premalo so izrabljene tudi možnosti družinske vzgoje, predstavlja torej oviro tako v pospeševanju kot tudi v ugotavljanju šolske zrelosti.

Podobno na sproščeni situaciji in individualizaciji dela v šoli je grajen tudi zglede t. im. Laborschule v Bielefeldu v ZRN — vanjo vstopajo 5-letni otroci idr.

Ne da bi jih podrobneje, kritično razčlenjevali — glede na vzgojne smotre v kaki družbi — nam opisani zgledi sproščene, individualizirane dela v šoli ob našem razmišljanju o zgodnejšem vstopu otroka v šolo pomagajo pri opredeljevanju tega, na kaj in kako se naj odziva šola ob uvedbi take novosti. Na to opozarja tudi Furlan.

Ko presojamo smiselnost in iščemo načine, kako ravnati ob odločanju za zgodnejši vstop otroka v šolo (ukrepe za izrabo razvojnih možnosti predšolskih otrok) pa moramo v našem razmišljanju upoštevati še nekatere druge možne rešitve.

Ne moremo tudi mimo ugotovitve, da bi lahko otroci že ob sedanjih spodnji meji šolske obveznosti s 7. letom — ob ugotovljeni zgodnejši zrelosti — vstopili v šolo prej. To možnost pa so izrabili le nekateri. Poleg otrokove zrelosti so vplivale na vstop v šolo še številne druge okoliščine, predvsem število prostih mest v šolah, pomanjkanje učiteljev in ne nazadnje tudi različne želje staršev in njihova pričakovanja glede pospeševanja otrokovega razvoja.

Ob razmišljanju o izbiri otrokovih razvojnih možnosti pred vstopom v šolo in o pospeševanju otrokovega razvoja pa moramo poudariti še dveje:

— vse to bi morali zagotoviti vsem otrokom, in ne le tistim, ki po svojih razvojnih dosežkih posebej obetajo in spodbujajo, da jih vključimo v načrtno, organizirano vzgojnoizobraževalni

valni proces, še preden dosežejo starostno mejo, določeno z zakonom. Pospeševati je treba tudi razvoj »poprečnih« otrok, tako da dosežejo šolsko zrelost približno takrat, ko dosežejo starostno mejo šolske obveznosti. Posebno pozornost je treba nameniti tistim z razvojnimi težavami, ki nastanejo največkrat zaradi nezadostne stimulativnosti okolja. Če tem ne namenimo pravočasno posebne pozornosti, pogosto ob kronološko postavljeni meji šolske zrelosti ne pokažejo resnične zrelosti.

— na otroke je treba vplivati dovolj zgodaj, tako da čimprej pospešimo njihov razvoj, sledeč krivulji relativno najintenzivnejšega razvoja v prvih štirih ali petih življenjskih letih. To pa je čas pred starostjo, v kateri naj bi jih — po razmišljanjih v novem šolskem zakonu — bolj zgodaj kot doslej začeli vključevati v šolo.

Prav je torej, da presojamo zgodnejši vstop v šolo glede na to, kako bo mogel otrok uporabiti svoje razvojne možnosti in se pospešeno razvijati. Kritično ocenimo tudi možnosti, ki mu jih daje predšolska vzgoja v našem vzgojnoizobraževalnem procesu.

Družbeno organizirana predšolska vzgoja pospešuje razvoj

Ta razvoj poteka najprej v okviru družinske vzgoje, ki pa se (pri nekaterih otrocih prej, pri drugih kasneje), povezuje in dopolnjuje z družbeno organizirano predšolsko vzgojo.

Danes je ob nemajhnih vlaganjih naše družbe v razvoj družbene predšolske vzgoje ta — tako prek vzgoje v okviru dnevnega varstva otrok, kot prek t. im. male šole in tudi programa, ki se izvaja v krajevnih skupnostih — dosegla stopnjo, ki omogoča vključitev v družbeno organiziran proces vzgoje in izobraževanja pred začetkom šolske obveznosti skoraj

vsem otrokom od 5. starostnega leta dalje.

Doseženo stopnjo pa moramo — če hočemo napredovati — ocenjevati tudi kritično in si prizadevati, da bi nekatere pomanjkljivosti odpravili, dvignili predšolsko vzgojo še na višjo raven. Če si postavimo najzahtevnejši cilj — vemo, da bi morali vsem otrokom zagotoviti celotno predšolsko vzgojo v vseh predšolskih letih. Tako bi se vzajemno dopolnjevali družinska in družbena vzgoja.

Poglejmo si nekaj dosežkov na tem področju in z njimi povezane nadaljnje naloge.

V dnevno varstvo je bilo v letu 1978 zajetih 28 % otrok, vendar od teh niso bili vsi vključeni v vseh predšolskih letih. Navedeni odstotek pa vendarle predstavlja, če ga primerjamo na primer z vključitvijo v l. 1971, zelo velik napredek (število otrok, vključenih v predšolsko vzgojo ob dnevnem varstvu se je več kot podvojilo). Cilj vključitve vseh predšolskih otrok pa je vsekakor dolgoročnejši. Naš cilj v zvezi s prizadevanji za razširitev in kakovostni dvig družbeno organizirane predšolske vzgoje je treba podaljšati na eno leto in s tem poenotiti program priprave otroka na šolo (male šole). Uresničitev tega cilja je seveda veliko odvisna od sporazumevanja uporabnikov in izvajalcev v skupnostih otroškega varstva. Priprave na novi zakon o osnovni šoli pa kažejo težnjo, naj bi postala priprava na šolo obvezna, torej tudi obvezna sestavina vzgojnega programa.

Drugo pomembno vprašanje, ki zadeva zgodnejši vstop otroka v šolo pa je, kakako naj bi se šola s svojo programsko in organizacijsko zasnovanostjo in spremembami v njej odzvala možnostim, da bi opisovali vanjo eno leto mlajše novince v šolo.

Naši in tuji avtorji (npr. I. Furlan, Šestogodišnje dijete-ucenik Obrazovanje i rad, Zagreb, 7/1978., pri-spevek v nemški reviji Betrifft Erziehung 3. 1979: Veränderungen in Schulanfang — ein Beispiel, (Spremembe v začetku šolanja — primer), avtor Karl Gebauer) poudarjajo, da bi morala osnovna šola, če naj bi sprejemala mlajše, 6 ali tudi 5-letne otroke v 1. razred, bistveno spremeniti svojo fizionomijo. Furlan, ki se sicer zavzema in psihološko utemeljuje potrebo po zgodnejšem vstopu v šolo, meni, naj bi imeli to možnost ne le 6-letni, marveč tudi 5-letni, otroci, če so primerno dozoreli. Pri tem pa opozarja na potrebno prožnost, prilagajanje individualni razvojni hitrosti pa tudi na to, da bi bilo mogoče odložiti šolanje do 8. leta za tiste otroke, ki se počasneje razvijajo. Poudarja pa, da je do uvedbe te novosti tako poskrbeti za pomembne spremembe v osnovni šoli. Kakšne?

— Potrebno je spremeniti predmetnik in učni načrt, zlasti 1. razreda, pa tudi starostna meja se ob zgodnejšem v šolanju tudi v naslednjih letih šolanja pomakne navzgor v drugih razredih osnovne šole.

— Značilnostim mlajših otrok je treba prilagoditi metode dela v šoli; posebej pa poskrbeti za individualizacijo. Med metodami je pomembna igra, pospeševati moramo samostojno delo otrok in jih s tem navajati na smotrno in uspešno samostojno učenje.

— Odnosi med učitelji in učenci naj bodo pristni, človeški, šola naj postane otrokov drugi dom. Aktivnost učenja in poučevanja ne bi smela odtrajevati učencev in učiteljev.

— Prizadevati bi si morali za temeljitejšo pedagoško psihološko usposobljenost učiteljev.

— Spremembe zahteva tudi organizacija osnovne šole; zmanjšati bi morali število učencev v posameznih razredih, poskrbeti za večjo stalnost učiteljev, liberalizirati sistem napredovanja učencev, uvesti svetovalne službe šolskih pedagogov in psihologov, poskrbeti za boljše povezanost šole z zdravstveno službo itd.

NUŠA KOLAR
(Prihodnjič naprej)

Ob novi izdaji Valjavčevega pastirja

Mladinska knjiga je pred novim letom na novo izdala naše klasično otroško literarno besedilo — priljubljeni kratki ep — pravljico v verzih — **Pastir** Matije Valjavca. Na prvi pogled je nova izdaja enaka stari: enaka je oprema in enake so ilustracije. Ilustracije Marlenke Stupica so klasične, prelepe in domiselne.

Da, ilustracije so ostale, besedilo pa ni več Valjavčevo. Temveč je prirejeno ali drugače povedano — spremenjeno, predelano, popravljeno. Le malokateri verz je ostal nedotaknjen. Vprašujemo se, ali je potrebno, da se Valjavčevo besedilo popravi.

Valjavčev **Pastir** je kar, zadeva celo to, idejnost, vsebino, motiviko in kompozicijo — čudovit. Kar zadeva jezik in izrazja pa moramo priznati, da najdemo poleg odličnih verzov in odlomkov tudi jezikovno neenotne, samovoljne prvine, ki se pojavljajo predvsem kot posameznosti v nekaterih verzih.

Poglejmo si enega od izvirnih Valjavčevih odlomkov:

In vesela kačja mati reče: »Bog ti stokrat vrni! S čim te pač bi nagradila?« Pa srebra, zlata mu kaže kupe kakor kope mrve: »Tu si vzemi, kar hočeš, ali drugega kaj reci! Kar ti všeč je v naši hiši, vse bom dala, kar izvoliš!« Ali on srebra ne voli, tudi si zlata ne voli, sem in tja po hiši hodi in z očmi stvari prebira pa poprosi jo za prstan, ki ga spazi na zapečku: »Tale prstan bi si volil.« Mati kača odgovarja: »Kaj boš to malenkost volil? Voli rajši srebra, zlata!« — Al on noče pa le noče ino reče: »Mati kača, ako čete, prstan dajte, ako ne, pa kakor čete.«

Kot celota je ta odlomek odličen in tudi posamezni verz, kot npr. »kupe kakor kope mrve«, so nedotakljivo popolni: zvočno lepi in vsebinsko trdni. Ali naj ta verz spremenimo zato, ker je »mrva« manj običajna beseda kot »sena«? Ne. Prirejevalec nove izdaje Pastirja Severin Šali pa je ta verz dobesedno razdeljal. In ne samo ta verz, lahko rečemo da ves odlomek in tudi celotnega Pastirja. Primerjaj:

Kačja mati vsa presrečna reče: »Dečko, bog ti vrni! Kaj bi dala ti v zahvalo? Glej, zlata, srebra dva kupa: kolikor želiš, naberi! Če kaj drugega te mika, kar se najde v naši hiši, samo reci in izberi, vse ti bom z veseljem dala!« A pastir zlata ne mara, za srebro se sploh ne zmeni. Itd.

Poglejmo še nekaj kritičnih prvin v zgornjem izvirnem Valjavčevem odlomku, ki bi jih morda kdo želel prirediti.

Glagol »nadarila«. Ta beseda ni toliko neznana, da je bralec ne bi mogel razumeti. Otrok pa je jezikovno še bolj asociacijsko domislen kot odrasli. Vendar je besedo »nadarila« mogoče nadomestiti, seveda z najbližjo sorodno besedo — »obdarila«.

Glagol »voli«. Danes se res ne uporablja v pomenu, kakršen je v zgornjem odlomku. Toda ravno nenavaden, starinski, prvotni pomen sproža značilno estetsko doživljanje, za katerega tudi odrasli ne bi bili prikrasani.

Oblika »čete« (ako čete, prstan dajte, ako ne, pa kakor čete) je nenadno pogovorna sredi Valjavčevega knjižnega jezika. Ampak pomislimo: ta pogovorna oblika se pojavlja v dobesednem govoru in je naravno uporabljena v pastirjevem afektu — pastir se razjezi.

Ti primeri kažejo, kako previdno bi bilo treba ravnati pri prirejanju Valjavčevega besedila, da ne bi razdirali njegove slogovne celovitosti in jezikovno-izrazne enkratnosti.

Navedimo nekatere Valjavčeve neenotne ali samovoljne jezikovne prvine, ob katerih bi se

kak sposoben in občutljiv prirejevalec res lahko izkazal, kadar gre za **poljubno** izdajo **Pastirja**: In ko k domu pride, vpraša po navadi stara mati (»k domu« je seveda »domov« in je nepravilno; toda v Pastirju je »k domu« večkrat, ne samo enkrat; torej najbrž ni nastalo iz naključne verzne zadrge; Pastir je namreč ritmično zelo izrazit, sestavljen je v osemzložnem trohejskem verz, prvi zlog verza je vedno naglasen)

In pastirci mu rečejo... Mi zastonj nič ne dajemo

(Zaradi ritma je treba naglašati rečejo, dajemo; to je seveda kar nesprejemljiv narečni — gorenjski naglas.)

ker ni zet, kaj ima, nikdar, živi duši nič povedal

(Nesprejemljiv naglas ima.)

Še sta tukaj premišljala, kako bi čez morje prišla

(Ritem zahteva nesprejemljive naglase: premišljala, kako, prišla.)

Itd. Res bi lahko navedli precej kritičnih mest, ki izzivajo sodobnega založnika, urednika, da bi priredil Valjavčevega **Pastirja** za poljudno izdajo. Toda kot rečeno, bi bilo treba priredbo opraviti skrajno previdno in s poslušom za odlično celoto, za estetiko, za ljudskost in starinsko patino.

Tako pa je prirejevalec uničil na primer tudi tale klasično lep verz, ki ga izreče cesar o pastirju:

črv, ki viješ se po prahu

(»črv« je treba izgovarjati enozložno)

Prirejevalcu bi lahko očitali jezikovne pregreške (npr. da je predlog »z« zlogotvoren v verz: z zvijačo prstan zmaknil), vulgarizacija besedila (npr. verza: Lepo reč si spet zakuhaj; Kaj pa daš za to golazen?) in celo spremembo konca zgodbe. Pri Valjavcu da pastir zamorskega cesarja »napičiti na razžen«, medtem ko v novi izdaji piše:

S krepko brco so poslali ga domov čez širno morje.

Opodrobnosti sploh ni vredno govoriti, kajti zgrešena je priredba Pastirja kot celota. Omenim naj, da je urednik Valjavčevih **Živalskih pripovedk** (izšle so v zbirki Moja knjižnica) Viktor Smolej ostal zvest Valjavčevemu besedilu in ga je opremil z ustreznimi opombami. Res pa je, da je potrebno Valjavčevo besedilo literarno kritično šele preiskati in da znanstvene izdaje Valjavčevega leposlovja še nimamo.

Svoj čas sem pisal o Valjavčevem Pastirju v sklopu posebne problematike, kot jo kaže naslov mojega članka: **Vaje sestavljanja (zlaganja) verzov** (Jezik in slovstvo, 1972—73, str. 208). Napovedal sem pedagoško možnost prostega ustnega verzificiranja na podlagi vsebine in ritma Valjavčevega Pastirja. Pri tem pastirjem verzem obnovljanju Pastirja Valjavčevo besedilo spreminjamo, kot se pač spreminja besedilo pri ljudskem ustnem izročilu.

Vendar teh vaj ali dejavnosti verzificiranja ne bi želeli gojiti po tako prirejenem besedilu, kakršno je obravnavano. Rajši bomo verzificirali na temelju izvirnega Valjavčevega besedila, pri čemer se bomo nekatere najbolj posrečene odlomke naučili na pamet, v splošnem pa bomo vsebino širili, krčili, verze spreminjali, morda posodabljali, morda patinirali.

Seveda je dejavnost verzificiranja specifična. Na drugi strani pa stoji in bo stalo čim bolj izvirno Valjavčevo besedilo kot enkratna umetnina, ki jo neizmerno spoštujemo. Skupaj z **Martinom Krpanom** nam lahko rabi **Pastir** kot temelj za vzgojo naših otrok v slovenskem ljudskem duhu.

MILAN DOLGAN

novе knjige

Svet, drugačen od vsakdanjega

Pravljice postajajo potrebne: otrokom ponujajo v neposredni obliki spoznanja o tujih deželah in življenju v njih, nanje vplivajo s preprosto lepoto, ki jih pretrese in spremlja vse življenje. Očarljiva podoba magičnega sveta, ki se je razveselijo, ob kateri so srečni. Tisti, ki niso bili deležni pravljic v otroštvu, so postali kasneje čustveno motene osebnosti. Tako ugotavljajo raziskovalci in založniki jim prislubnejo.

Naše, jugoslovanske založbe, ki posebej skrbijo za to, da bi dobili otroci v roke kakovostno branje, so se tokrat lotile zahtevnega dela: Mladinska knjiga iz Ljubljane, Narodna knjiga iz Beograda in Makedonska knjiga iz Skopja so začele uresničevati enega največjih projektov na področju jugoslovanske mladinske književnosti. Pred dnevi so nam predstavile troje knjig Svetovnih pravljic, ki jih je izbrala glavna urednica Beograjske Narodne knjige Cveta Kotevska in troje knjig Pravljic jugoslovanskih narodov v izboru poznavalca Goluba Dobrašinovića. Slovensko izdajo Svetovnih pravljic je uredil Niko Grafenauer.

Urednica Cveta Kotevska je dala Svetovnim pravljicam podnaslov Izbor iz izborov. Zakaj? Besedila so vzeta že iz dovolj pretehtano sestavljenih izborov ljudskih pravljic, ki izhajajo že

dvajset let pri knjižni zbirki Biseri. Narodna knjiga iz Beograda jo je začela izdajati zato, da bi seznanila bralce z »delčkom neizmernega pripovednega bogastva, ki je v stoletjih nastajalo med ljudstvi tega planeta«. Besedila so skušali predstaviti bralcem v najbolj avtentični obliki. Morda nas prav zato nekatere teh pravljic presenetijo, ker smo jih poprej spoznali že v »bogatejši« izvedbi, uredniki pa so jim pri obdelavi odvzemali poznejše dodatke zbiralcev in zapisovalcev, ki so potvarjali njihove nacionalne oblike in posebnosti, in jih prilagajali svojim pogledom in okusu. V knjigah so zajete motivno čim bolj zanimive in svojevrstne ljudske pripovedi, razporejene po etnično-geografskih območjih, navedeni pa so tudi neposredni viri izvirnikov. Zanimive so tudi umetniško oblikovane uvodne besede, ki so jih za Svetovne pravljice napisali Dane Zajc, Slavko Janevski in Miroslav Pavlović. Ne samo po besedni plati, temveč tudi po upodobitvi prinašajo pravkar izdane pravljice posebno razsežnost: seznanjajo nas z ilustratorji srbskega območja. Avtor likovnih prilog v Svetovnih pravljicah je znani srbski slikar fantastike Milić iz Mačve, Pravljice jugoslovanskih narodov pa je likovno obogatila Desa Kerečki-Mustur.

M. K.

Dvoje knjig o planinah

V zbirki Potopisi — v uredništvu Boruta Ingolića — je MK natisnila noviteto, ki bosta zlasti dobrodošli ljubiteljem planin, narave, gorskega sveta. V obeh primerih gre za zajetni knjigi z izredno lepim fotografskim gradivom. Avtorja odkrivata, enak svet, a se ne zaustavljata le pri planinski naravi; to obogatijo njuno posebno intonirani način doživljanja.

Marijan Lipovšek je s knjigo Steze, smučišča in skale na novo, sveže strnil tako svoje izkušnje planinskega potopisa kot drobne doživljajske prvine in celotno doživljajsko prežeto za lepoto narave in gorskega sveta. Občudovanje gorskega sveta doživlja harmonično, kot potrebo človekovega soočanja z naravo, z njegovim učenjem in stapljanjem s tem svetom. Odtod tudi avtorjeva skrb za ekološko vprašanje, kjer bije plat zvona. Dragoceni so esejistični prebliski, vseskozi pa ga spremlja želja po lepoti in bogastvu doživljanja v planinskem svetu. Besedilo bo-

gato dopolnjujejo umetniške fotografije v barvah. Lipovškovo knjigo je treba uvrstiti med pridobitve tovrstne literature, ki jo bo tako mladina kot odrasli z veseljem sprejela.

Zoran Jerin je s knjigo Himalaja, rad te imam, podal potopis, doživljaje, ki bodo prav v času jugoslovanske odprave na Himalajo še posebno zanimivi. Njegove izkušnje z raznih alpinističnih podvigov na Himalaji so nam znane, v sedanjosti knjigi je avtor strnil vse tisto, kar se mu je nabralo v beležnicah in dnevnikih. Zanimivo in z občutkom za ljudi in spoznavanje sveta nam razgrinja veliko doslej še nepoznanega. Prav v tem je mikavnost Jerinove knjige, ki s preprosto besedo in jasno vsebino oživlja ta posebni oddaljeni svet. Knjigo lepo dopolnjujejo črno-bele in barvne fotografije, ki so včasih posnetek smiselnega dokumenta, včasih pa izredno slikovito ujeta podoba narave.

Obe knjigi sta izšli v visoki nakladi 5000 izvodov.

Učitelji zadovoljni z Vodnikom

Lani je izdala založba Borec dolgo pričakovano in izredno dragoceno knjigo Vodnik po partizanskih poteh. Vodnik je uredil uredniški odbor: Albert Jakobič, (glavni urednik), Slava Mihelič, Drago Novak, Stane Terčak, Zorka Tribušon in Matija Žgajnar.

Priznati moramo, da smo pedagoški delavci že več let pogrešali tovrstno literaturo, zato moramo dati vse priznanje pobudnikom, izdajateljem, še posebno Zavodu SRS za šolstvo, da smo dobili tako pomembno in koristno knjigo.

Delo zajema vse slovenske pokrajine od Slovenskega primorja do Porabja, od Karavank do Kolpe. Tako dobi bralec celoten prikaz našega narodnoosvobodilnega boja in ljudske revolucije.

Cepprav je knjiga namenjena širokemu krogu bralcev, saj bo koristila turističnim delavcem, sindikalnim organizacijam, združenju Zveze borcev, delavcem za spomeniško varstvo in drugim, je dragocen pripomoček učiteljem na šolah. Učitelji jo bomo lahko uporabili pri pouku družbeno moralne vzgoje, še posebno dobrodošla pa bo predmetnim učiteljem zgodovine pri pouku, pri delu z zgodovinskimi krožki, organizaciji tekmovalnj v poznavanju NOB in ljudske revolucije. Šolam bo pomagala pri organiziranju proslav in še posebno pri usmerjanju učencev v znane kraje iz NOB in ljudske revolucije.

Vsebinsko je Vodnik zelo dobro zasnovan. V njem najdemo vse pomembnejše dogodke iz NOB in ljudske revolucije. Opisane so partizanske akcije in zmage, razvoj ljudske oblasti, bolnišnice, tiskarne, ciklostilne tehnike, streljanje talcev, razvoj šolstva med NOB,

ustanovitve partizanskih enot, kurirske postaje, partizanske delavnice, delo VOS, zasilna partizanska letališča. Poleg omenjenega najdemo v knjigi življenjepise padlih narodnih herojev, seznam muzejev in oddelkov NOB, opisani so tudi prazniki občinskih in krajevnih skupnosti in še veliko drugega dragocenega gradiva. Mnogi podatki so celo prvič prikazani javnosti, poleg tega pa opozarjajo avtorji tudi na nepravilne datume na nekaterih spomenikih in spominskih ploščah.

Zaradi lažjega razumevanja je Vodnik razdeljen po pokrajinah in občinah. V mestih so navedene tudi ulice in hišne številke, hišne številke pa so navedene tudi za hiše v vaseh. Knjiga je izredno lepo urejena in bogato ilustrirana. Vsebuje seznam krajev, kratic in bogato literaturo? to omogoči bralcu dopolnilni študij pred odhodom na ogled zgodovinskega spomenika.

Pri Vodniku je sodelovalo 26 avtorjev, ki so svoje delo zelo dobro opravili, gradivo o posameznih pokrajinah pa so pregledali tudi recenzenti in občinska združenja Zveze borcev.

Cepprav smo dobili knjigo šele po 33 letih, odkar se je končala druga svetovna vojna, moramo priznati, da smo lahko nanjo upravičeno ponosni. Še posebej je treba dati priznanje založbi Borec, da je knjigo uvrstila v svoj program. Knjiga dokazuje, da si naša družba prizadeva ovekovečiti zgodovinske dogodke iz naše najslavnejše zgodovine, zrcali pa se tudi zamisel arhitektov in kiparjev, ki so simbolizirali revolucionarne dogodke.

Priznanje zasluži uredniški odbor in tisti, ki so z denarjem podprli in omogočili izdajo tako pomembne publikacije.

MARTA HOJS

Zakladi Slovenije

Ob velikih, reprezentativnih knjigah, opremljenih s številnimi, lepimi fotografijami, prevzameta človeka radovednost in bojazen: ali ne gre le za spretno tehnično opremljeno »slikanico« take ali drugačne vsebine? Za tiste vrste knjigo, ki nima prav zahtevne vsebine — ali pa je vsebina odrinjena na rob, skoraj kot pretežna — brez posebne vrednosti. Nekaj takih izdaj, ki niso ravno poceni, so pa neokusne, že kar lepo prodajajo v naših knjigarnah bralcem, ki so naklonjeni videzu, ne pa bistvu knjižnega dela. Taka razmišljanja se porajajo tudi ob razkošni izdaji Zakladi Slovenije, ki ni ne vodnik po Sloveniji ne »monografija« te dežele, pa vendar nekaj, kar privlačno predstavlja našo republiko.

Vprašajmo kar naravnost: ali smo torej Zakladi Slovenije kaj pridobili ali ne? Opredeliti je treba tudi namen knjige: ne gre za strokovnjakom in poznavalcem namenjeno knjigo, temveč za delo, ki s fotografijo in z besedo predstavlja slovenske pokrajine tako, da je celota privlačna in dostopna najširšemu krogu ljubiteljev lepe knjige. Besedila so napisana poljudno, pa vendar so dovolj strokovna in natančna. Kljub temu, da obsegajo Zakladi Slovenije 336 strani, pa je večji del prostora namenjen fotografskemu in reprodukcijemu gradivu. Besedilo je bilo treba uravnati na razumno mero, v eni sami knjigi predstaviti pogloblitve poteze in svojevrstnost posameznih slovenskih pokrajin, in to s kratkim, že kar skopom odmerjenim deležem besedil. Pri tem ne bo odveč opozorilo: besedila sama bi bila nenazorna, če ne bi pojavov oživljale mnoge slike.

Kaj je posebnost Zakladov Slovenije? Verjetno je treba izhajati še iz zamisli, da uredniki niso hoteli iti po shojenih poteh tovrstnih izdaj, čeprav se po drugi strani ni dalo izogniti temeljnim zahtevam. Gre za prikaz slovenskih pokrajin — z zamejskim orisom — na temelju zem-

ljepisnih in naravoslovnih posebnosti, zgodovinskih prebliskov, umetnostnih dosežkov in še česa. V knjigi se torej prepleta raznorodno gradivo, vendar sodobno predstavljeno in skrbno izbrano. Zanj je značilna še ena poteza: poleg faktografije, ki je podana prijetno, najdemo osebo, malce esejistično podane drobce, ki dajejo delu svojevrstno barvitost in ga poživljajo. Pri splošno znanih podobah in pojavih pa naletimo na tak ali drugačen dragocen drobec, bodisi da je bil pozabljen, ali pa ljudem še ni dovolj poznan. Urednik je storil prav, da je v knjigi predstavil tudi zamejstvo. Če Zakladi Slovenije ne bodo ostali le knjižni okras doma, temveč bodo zvalili ljudi iz vsakdanjega okolja, jim zbudili zvedavost in jih napravili bolj dovzetne za lepote slovenske zemlje, je ta knjiga prav gotovo dosegla svoj namen. Poseben dosežek so fotografije z reprodukcijami.

Pri izboru fotografij, je bilo upoštevano načelo: nestereotipna fotografija — kjer je le mogoče. Zato je slikovno gradivo v marsičem sveže in ravnovesje med črno-belimi in barvnimi slikami je primerno. Le nekajkrat je razmerje med velikostjo slike neustrezno, npr. velik format na str. 305, 36, drugod pa bi bil potreben večji format, npr. pri Celjskem stropu, Lutrovski kleti, pri Pieta iz Narodne galerije in še pri kaki likovni reprodukciji. Vendar je navedeno prej izjema kot pravilo. Knjiga se ponaša z mnogimi biseri fotografije. Slikovno gradivo sta skrbno izbrala Joco Žnidaršič in Matjaž Kmecl. Besedilo je napisal Matjaž Kmecl, prijetno in veže; vanj je s samoumevno preprostostjo vtikal osebni ton in sproščeno, s čutom za naravo predstavil raznolike pojave. Pri pisanju se je ves čas zavedal, komu je knjiga namenjena. Razmisli bi kazalo, ali ne bi bilo dobro bogato slikovno gradivo pridriti tudi za tujce, ki šele spoznavajo slovensko deželo.

I. G.

Gulliver, velik in majhen v Slovenskem mladinskem gledališču

So dela, ki nas spremljajo vse življenje. Z zanimanjem smo jih sprejemali kot otroci, o njih smo razmišljali v mladih letih, pa tudi pozneje segamo po njih in z nebo prizadetostjo iščemo odgovore na vprašanja z naših življenjskih postaj. Vedno z družničnim pogledom in novimi občutji. Eno takih del — Swiftova Gulliverjeva potovanja so spodbudila pesnika in dramatika Miha Jesiha, da je napisal svojo prvo besedilo, ki v uprizoritvi slovenskega gledališča in Lutkovnega gledališča iz Ljubljane navdušuje otroke, mladino in odrasle. Otroci bodo v njem videli mlačno zgodbo, ki jo podoživlja zagrenjeni dedek Gulliver dolgočasno ozračju svojega prenejanja družinskega kroga, se selili ob domiselno predstavljeno deželi Liliputancev in velikanov. Odrasli se bodo zamislili: ob Gulliverjem nelagodnem počutju v presiti družini, kjer je malo slabše, kadar jim gre kaj narobe, ob razglabljanju o civiliziranem svetu in človekovem napredku (Gulliverjeva razlaga o tem zbuja v deželi velikanov pomislek!), predvsem pa ob vprašanju, ki nanaša avtor še posebej opozarja: katera je prava človekova velikost, koliko je človek pomemben v teku sveta, kolikšna je vrednost posameznika, kolikšna vrednost njegovega osebnega upora, kje naj bodo meje poguma? Kje se začne samovolja? Kaj je vaga za resnico? Dogodivščine pomorščaka Gulliverja, ki je odšel iskat bolj svet, izgnani pa so ga tako iz dežele velikanov kot iz dežele pritlikavcev, so avtorju vzvod za razmišljanje: Vse je relativno — tudi moč. Človek ni velik ali majhen sam po sebi, temveč v primerjavi z drugimi. Gulliver v svoji dobri civilizaciji, velikan Evrope in njenih dosežkov, moralno zlomljen in do kraja potrt zaživi le ob vnuku Gregoryju. Tedaj obuja spomine na svoje dogodivščine: na odraslo se zvrstijo

izkoriščevalni Liliputanci (zdaj lutke zdaj igralci), grozljivi, pa vendar naivni velikani (dekorativno predstavljeni simboli), ki se ne puste zaslepit pri poveljovanju človeka o dobrinah dežele, kjer znajo ravnati s smotnikom, ubijati. Dogajanja povezujejo prizori iz Gulliverjevega družinskega kroga, kjer ob tradicionalnem angleškem čaju, v na videz prijetnem ozračju kramljujejo o Gulliverjevi slavi. Vse to prekinjajo prebliski izzivov: Tudi Irska bo nekoč svobodna!

Pestra paleta dogajanja, izzivov, namigov, dinamična igra, izredna scena, dekor, lutkovna animacija, režija Slobodanek Aleksic in umetniškega sodelavca Branka Miličevića, so pripomogli h kakovostni predstavi.

Posebno pozornost zasluži likovna podoba predstave, ki jo je ustvarila Meta Hočevarjeva. V snovanju svojega zahtevnega, odlično opravljenega dela, je upoštevala vodilo, ki ga je v gledališkem listu takole opredelila: Prostor izmeri nastopajočega (lutko ali igralca) in nastopajoči označi prostor. Absolutnih mer ni, je samo dogovorjen pripomoček za enostavnejše razumevanje. Velik in majhen sta neločljiva, saj sta tako le skupaj. Sam sebi je vsak ravno pravišen, po velikosti in po pameti.

Tako kot je že v navadi, je tudi tokrat nastopil ves ansambel Slovenskega mladinskega gledališča: Jože Mraz (v naslovni vlogi), Alja Tkačeva (soproga), Lucija Drolčeva (hči), Božo Vovk (zet), Olga Gradova (vnuk), Marija Jeraj (Angležinja) in Marjan Trobec (mladenič). Po več vlog so odigrali: Sandi Pavlin, Silvo Božič in Laci Cigoj. Ne samo otroke, temveč tudi odrasle so še posebno navdušili animatorji, člani Lutkovnega gledališča: Zora Dobeic, Peter Dougan, Breda Hrovatin, Jernej Slapernik in Marko Velkavrh.

MARJANA KUNEJ

30 let jugoslovanske kinoteke

in 15 let kinotečne dvorane v Ljubljani

Marsikateri ljubitelj dobrega filma, ki si je izoblikoval okus mimo komercialnega in potrošniškega repertoarja, si je želel ogledati tudi filme, ki so nastali pred desetletji ali tudi več, saj je pri filmu kot pri knjigi očitna neka dokaj splošna resnica: dobro umetniško delo ne more zastareti. Če si je staro knjigo mogoče sposoditi takorekó v vsaki solidni knjižnici, pas filmi tako; pravice do predvajanja potujejo po nekaj letih, in če jih distributerji ne obnovijo, kar ponavadi ne naredijo, so taki filmi kljub kakovosti takorekó nedosegljivi. Razen v kinoteki. In prav kinoteka je tista zakladnica filmov vseh branž, od umetniških do dokumentarnih, risanih ipd. kjer si lahko tudi študijsko ogledamo sila bogato gradivo. Podatek pove, da je Jugoslovanska kinoteka v Beogradu na petem mestu med vsemi kinotekami na svetu. Federacija, ki šteje 58 članov z raznih celin, ima v Jugoslovanski kinoteki močnega zastopnika.

Jubilej 30 let jugoslovanske kinoteke in 15-letnico delovanja dvorane v Ljubljani poteka kaj skromno navzven, zato pa delovno. Poleg kongresa FIAF v Ljubljani in jubilejnega programa s filmi Španca Bunuela bi veljalo poklicati v spomin preteklo delo! Kinoteka, ki hrani približno 30.000 naslovov, ima tudi bogato knjižnico z 12.874 naslovi. Obe številki sta več kot zgornji. Lani si je v Ljubljanski kinoteki ogledalo 791 predstav 66.328 obiskovalcev. Če je to le najbolj skopa statistika, je zgornja v delu in dejavnosti. Važno je tudi to, da kinoteka ni le bogat arhiv filmov, ampak predvsem ustanova, ki s filmsko

kulturo iz dneva v dan odpira dosežke filmske umetnosti.

Uvajanje tematskih izborov in izborov po režiserju in igralcu se je izkazalo za premišljeno dejanje, zlasti za tiste, ki želijo spoznati izbrani film. Tako so uspeli ciklji z režiserjem Luchinom Viscontijem, Howardom Hawksom, nekoliko podcenjenim režiserjem pa z igralco Simone Signoret, kakor so bili prej na vrsti filmi Eisensteina, Pudovkina pa Clementa, Stroheima, Chaplina idr. Sedanji izbor filmov Bunuela pa bo najkompletnejši prikaz tega mojstra filma pri nas.

Ob koncu kaže spregovoriti o kinoteki in šoli. Vezi med šolami in kinoteko so žal šibke — kljub odprtosti kinoteke za šolsko cikliki z režiserjem Luchinom Viscontijem, Howardom Hawksom, nekoliko podcenjenim režiserjem pa z igralco Simone Signoret, kakor so bili prej na vrsti filmi Eisensteina, Pudovkina pa Clementa, Stroheima, Chaplina idr. Sedanji izbor filmov Bunuela pa bo najkompletnejši prikaz tega mojstra filma pri nas.

Da ne govorimo o domačih filmih, kjer je zaloga polna, a žal ne dovolj izkoriščena. Pri tem moramo upoštevati, da je mladina še vedno tista, ki najbolj obiskuje kinodvorane; šola dobrega okusa ni fraza, je potreba naše družbe — zato ima tudi kinoteka zelo pomembno vlogo tako v posredovanju umetnin kot v kakovosti filmskega repertoarja.

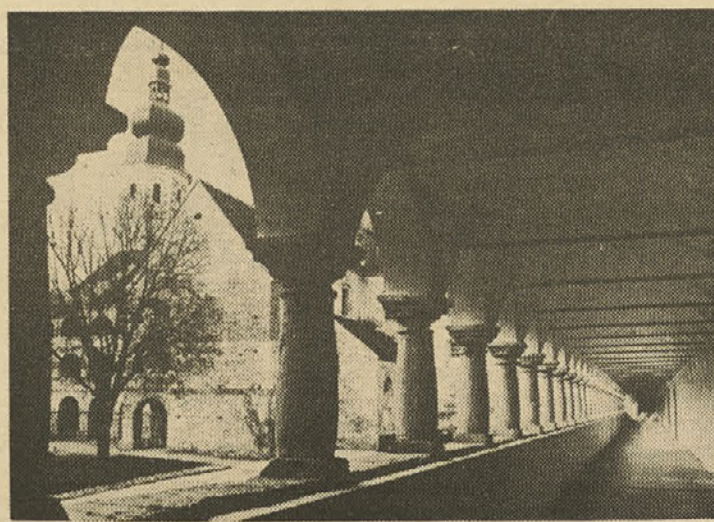
Galerija Božidar Jakac

Galerija Božidar Jakac je od četrta, 15. marca spet odprta neprekinjeno vsak dan v tednu od 9. do 18. ure.

V galeriji si lahko poleg večine najboljših grafičnih stvaritev in pastelne dvorane Božidarja Jakca ogledate še bogate monografske zbirke kostanjeviškega

rojaka Jožeta Gorjupa in mojstra Toneta Kralja, pa tudi Pletersko slikarsko zbirko starih mojstrov in lapidarij z najlepšimi kamnoseškimi primerki nekdanje gotске cerkve v kostanjeviški cistercijski opatiji. Obiskovalce opozarjamo, da si poleg galerije Forme vive, kjer je že nad sto monumentalnih plastik te mednarodne prireditve, lahko ogledajo tudi vinarski oddelek Tehniškega muzeja Slovenije, v Lamutovem likovnem salonu pa bo v počastitev mednarodnega leta otroka še do 1. aprila 1979 odprta razstava V. grafični biennale jugoslovanskih otrok, ki je bila podaljšana prav za to priložnost.

Vse informacije za skupinske obiske in podobno dobite v ravnateljstvu galerije Božidar Jakac, Kostanjevica na Krki, telefon (068) 69-727.

Realizem Gabrijele Žugel

Bežigradska galerija v Ljubljani je priredila ob dnevu žena razstavo slikarke Gabrijele Žugelj in tako predstavila 16 olj in 12 akvarelov novejšega datuma. Slikarka, ki je še pred vojno v dijaških letih sodelovala v krogu marksistične usmerjene mladine,

je, po maturi v Zagrebu nadaljevala študij hkrati na filozofski fakulteti in na likovni akademiji. Ves čas je bila politično aktivna. Študirala je pri Hegeđušiču in Tartagliu. Ob razpadu Jugoslavije so ustaši Žuglovo zaprli, morala je iz zapore v zapor, iz ofen-

Gabrijela Žugel: Chicago, šola, olje

zive v ofenzivo. Ker ji je vse prejšnje delo propadlo, je morala po vojni, ko je spet segla po paleti in barvah, začeti znova.

Sedanja razstava Gabrijele Žugel prikazuje pokrajine, obmorske in slovenjgoriške, odseve iz Amerike in drugo. V olju in akvarelih sledi pokrajini kot objektivno dojeti realnosti in ji vliva emocionalne prvine. Žu-

glova želi izražati stvarnost skozi prizmo lirizma. Obiskovalec bo videl preprost svet v znanem razponu realnega sveta in s pridihom poetizacije. Koloristično so njene slike neizrečene, več ravnotežja najde pri akvarelih. Slike Gabrijele Žugel izražajo lepoto prepoznavne pokrajine in mesta, zato so dostopne najširšemu krogu obiskovalcev.

Šola in moderna umetnost

Naša šola (pa naj bo osnovna, srednja ali visoka), v marsičem caplja za družbeno stvarnostjo; ni dovolj sodobna, aktualna, ne da dovolj informacij in odgovorov na vprašanja, ki se pojavljajo v sodobni družbi.

Eden takih družbenih pojavov je tudi nenehno ustvarjanje novega na umetniškem področju, kar pogosto imenujemo z ohlapnim izrazom »moderna umetnost«. In marsikomu od nas se ob tem, sicer nejasnem terminu, nekaj zgane, obudijo se nekakšni odklonilni občutki, v zavest se pritihotopi asociacija na nekaj čudno nerazumljivega, nejasnega, mračnega, celo neprijetnega in zato pogosto vse, kar naj bi po našem spadal v to »moderno umetnost« a priori odklanjamo.

Umetnost pogosto ustvarja simbole, odkriva oblike, na katere družba še ni pripravljena, še manj pa navajena. In tako se pogosto dogaja, da se nam nova, nastajajoča ali celo samo novejša umetnost zazdi tako zelo drugačna od umetnosti, ki smo je bili vajeni ali s katero smo se pobliže seznanili v šolskih klopeh. Zdi se nam, kot bi bili dve »umetnosti«, med katerima je globoko in nepremostljivo, brezno. Toda, če le malo natančneje pogledamo umetniška dela, ki predstavljajo resničen razvoj in premik na področju umetnosti, opazimo, kako drobno je v umetnosti mreža vplivov pretkana, razvoj v umetnosti se nam pokaže kot celoten proces.

Vzemimo le enega od zgledov: že v drugi polovici 18. stoletja so začeli nastopati pojavi, ki jih lahko razlagamo, če jih opazujemo in primerjamo s poznejšo umetnostjo in celo z umetnostjo za stoletja, kot njene predigre.

Tako se že pri Diderotu pojavlja moderno zblizevanje mišljenja o pesništvu in likovni umetnosti. Diderot ugotavlja, da je zvok za verz prav isto kot za sliko barva in s tem v zvezi že naznanja nadrejenost jezikovne magije, magične sugestije zvoka v besedi, nad jezikovno vsebino, nadrejenost dinamike podobe nad pomenom podobe. (1) Torej gre v umetnosti za nek globlji proces, ki poteka postopoma. V slikarstvu, npr. kot pravi sodobni nemški filozof in sociolog Theodor Adorno v svojem delu Filozofija nove glasbe, ni nastanek fotografije tisto gibalno, ki bi iz umetniških slik izpodrinilo določenost predmetov (kot bi slikarstvo npr. ne moglo prenesti te konkurenice), temveč je nepredmetno slikarstvo nastalo iz globljih, notranjih razlogov, kot posledica »razkrajanja« predmeta samega, kot rezultat procesa, ki je potekal postopno: od Cezanna prek analitičnega in sintetičnega kubizma do abstraktnega slikarstva.

Seveda ni potekal tak razvoj le v slikarstvu, temveč tudi v drugih umetniških vrstah. Tako se nam kaže pojav nepredmetnega slikarstva kot vzporednica pojavu atonalne glasbe, pojavu moderne lirike (katere utemeljitelja sta Rimbaud in Mallarmé, začetnik pa že Baudelaire), ali pojavu »novega« in »novega novega« romana v vrsti romana.

Torej obstajajo med različnimi vrstami v umetnosti neke skupne poteze strukture temeljnega ustroja umetnosti, ki so nadosobne, nadnacionalne in se skoraj sočasno pojavljajo na različnih področjih umetnosti.

Vzemimo tale zgled: nekaj je bilo sredstvo izraza v glasbi glasbena tehnika, v slikarstvu barva in linija, v poeziji pa beseda, danes je vse to pogosto namen. Moderna umetnost govori zelo pogosto z ugankami in nejasnostmi, zahteva neko »novo«, drugačno razumevanje.

(2) Vendar pa, kot pravi v svojih esejih pesnik T. S. Eliot za poezijo (kar pa velja tudi za druga področja moderne umetnosti): »Poezija se lahko sporoka, še preden jo razumemo«.

Ali pa, kot pravi Stravinski v svoji Poétique musicale (1948): »Nič nas ne sili, da iščemo zadovoljitve vedno samo v miru. Že več kot sto let se nabirajo primeri sloga, v katerem se je disonanca osamosvojila. Postala je stvar sama po sebi. In tako se dogaja, da niti ne pripravljajo, niti ne napoveduje česa drugega. Disonanca ni nosilka nereda, prav tako, kot ni konsonanca zagotovilo varnosti.«

In Montale še drznejše v nekem svojem polemičnem spisu: »Nihče ne bi pisal verzov, ko bi bil problem pesništva v tem, da govoriš razumljivo«.

Zakaj nam je torej moderna umetnost tuja-kar ima nek poseben odnos do realnosti, do realnosti reči in človeka, saj jih ne obravnava in opisuje na način znanega gledanja in čutenja.

Hugo Friedrich v Strukturi moderne lirike: »Realnost pravi, kar pa ne velja zgolj za liriko, je izločena iz prostorskega, časovnega, stvarnega in duševnega reda in odtegnjena od razlik med lepim in grdim, med bližino in daljavo, med svetlobo in senco, med bolečino in radostjo, med zemljo in nebom, od razlik, ki so nujne za normalno usmeritev v svetu, a jih je lirika zavrgla, češ da vnaprej določajo sodbe«.

Izmed treh možnih načinov zadržanja v lirskem pesništvu — čutenje, opazovanje, spreminjanje — prevladuje v moderni tretji, in sicer tako glede na svet kot glede na jezik. Pesniški jezik je dobil značaj eksperimenta, iz katerega izhajajo kombinacije, ki jih ni načrtoval smisel, marveč šele same porajajo smisel. In še: »Tako kot v modernem slikarstvu osamosvojen barvni in oblikovni ustroj odrine ali docela odstrani vse predmetno, da bi izpolnil le sam sebe, lahko v liriki avtonomni ustroj gibanja v jeziku, potreba po zaporedjih zvokov in krivuljah napetosti, prostih slehernega smisla, povzroči, da pesmi sploh ni več mogoče razumeti na podlagi njenih izpovednih vsebin.« — ... Moderna umetnost se torej izogiba komunikativne udobnosti, odpoveduje se doživljaju, sentimentu, humanosti v tradicionalnem pomenu.

Teh in podobnih pojavov v moderni umetnosti prav gotovo ni mogoče pripisati duhovnemu siromaštvu današnjih umetnikov. Vzroki so globlji in bolj zapleteni, in prav gotovo izvirajo iz družbeno-socialnih in zgodovinskih razmer, pa so tudi posledica dialektičnega razvoja umetnosti same. Zato tudi ni opravičila, da načelno odklanjamo vse novo v umetnosti — tako ravnamo na žalost celo pedagoški delavci, včasih tudi tisti, ki se sicer ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem prav na umetniških področjih.

Nihče ne zahteva, da moramo vse novo občudovati in sprejeti, saj ima vsakdo pravico do svoje sodbe. Moderna umetnost kot pojav v današnjem svetu, kot vsakdanje dejstvo, ima pravico in celo zahteva, da jo ocenimo s spoznanjem. To možnost in pravico do spoznanja pa smo dolžni prenašati in posredovati tudi drugim.

VILJANA LUKAS

(1) Hugo Friedrich: Struktura moderne lirike

(2) Citati iz H. F.: Struktura mod. lirike

Iz narave — na kasetah

V ciklu oddaj iz spoznavanja narave za nižjo stopnjo bo do konca šolskega leta izšlo sedem kaset. Te oddaje so vam pripravili:

Ela Peroci
DVANAJST MESECEV

V oddaji predstavi pisateljica leto — po letnih časih in po mesecih v letu. Pri vsakem mesecu se ustavi le toliko, da pove o njem najznačilnejše — npr. mesec maj se začne s slavnostno godbo za praznik, s pesmijo za dan svobode, s kolom za dan mladosti.

Tako zaživi v oddaji leto z vsemi spremembami v naravi in z najvažnejšimi prazniki. Ob koncu pa je še stara grška pravljica o letnih časih, v kateri je na kratko zajeto vse, kar je bilo prej v oddaji na široko razloženo.

Nada Podlogar
KAKO OZELENI GOZD

Oddaja želi zbuditi pozornost in navajati učence k opazovanju narave in sprememb v njej.

Glavni junak zgodbe je solar, ki riše na velik risalni list gozd, in sicer tako, kot spomladi ozeleni. Ker vsega sam ne ve, mu pomagajo starejši. V pogovoru zve, katero dreve najprej ozeleni, kateri deli gozda se najprej prebudijo, kako se prebujajo narava ob vodi, katere cvetice naznajo pomlad in kje naj jih išče.

Nada Podlogar
KAJ BUDI SPOMLADI VSE ŽIVO IZ ZIMSKEGA SPANJA

Z nekaterimi, najpreprostejšimi primeri, ki jih učenci srečujejo vsak dan (kako začne kaliti krompir v kleti, zakaj je vzcvetela vejica forsitiije v vazi, kaj se je zgodilo s čebelo, ki je vsa pre-

mrla obstala na okenski polici) želimo učence privedi do spoznanja, da sta sončna svetloba in toplota tisti, ki budita spomladi vse živo iz zimskega spanja.

Nada Podlogar
PTICE NAŠE PRIJATELJICE POZIMI

Oddaja govori o pticah stalnicah: o tem, kako so se prilagodile življenju pozimi in kakšen naj bo naš odnos do teh prijateljic. V oddaji slišimo, kako živijo in s čim se pozimi hranijo vrabci, krivokljuni, kosi in fazani, kako jim v hudi zimi lahko pomagamo, katera semena imajo najraje in kako jim pripravimo lojno pogao.

Nada Podlogar
PTICE SPOMLADI

Kako žive ptice spomladi? Med oddajo, ki je polna ptičjega petja, bodo učenci zvedeli, kako gnezdijsko kosi, vrabci, sinice, lastovke, vedomci, race, fazani, prepelice, orli in kukavice.

Slišali bodo, kako ptice čuvajo jajčeca, da se ne prehladijo in kako skrbijo za mladiče. Oddaja skuša tudi razložiti, da živali niso tako pametne — tako mislijo otroci — temveč da je to nagon, ki živalim pove, kako naj skrbijo za mladiče.

Ela Peroci
O LISTKU, KI NI HOTEL ODPASTI

Oddaja spodbuja učence k opazovanju narave v najbližjem okolju, na domačem vrtu, v mestnem parku.

Pisateljica opisuje domač vrt in brezo na njem. En sam list še trepetava v vetru in noče odpasti. Deček in deklica ugibata, zakaj je ostal na drevesu, dedek pa jima pomaga, da se spomnita,

povzamemo zgolj poglobitveni načelni sklep: je — ali bi morala biti — prva skrb slehernega smotrne in perspektivne gledališke kulturne politike skrb za uveljavljanje sistematične gledališke vzgoje otrok in mladine. S stališča vzgojnoizobraževalne politike pomeni dramska aktivnost tisto kulturno vzgojno dejavnost, ki otroka najbolj fizično in psihično zaposluje in sooblikuje njegovo osebnost. Če je pravilno strokovno vodena, ga hkrati vadi pomensko razbirati pesniškega besedila, in smiselno, naravno in spontano govoriti knjižni jezik; s tem pa v resnici dopolnjuje tudi pouk materinščine in literarno vzgojo.

BREZ NAČRTNOSTI

Če je poglobitvena ovira za uvedbo novih oblik in metod dela otroških in mladinskih dramskih krožkov v tem, da pri nas ni nobene oblike načrtne, metodično izdelanega dopolnilnega usposabljanja, kaj šele sistematičnega šolanja specializiranih režiserjev pedagogov, ki bi dali šolski dramski dejavnosti pedagoški značaj, smisel in posebne pedagoške prijeme. Druga velika napaka te prakse je v tem, da nemalokdaj posega po dramskih besedilih, ki vsestransko presegajo izvedbene zmogljivosti mladih izvajalcev, in tako vnaprej izključuje postopnost in smotnost, ki sta prvi postavki slehernega pedagoškega procesa.

Res, da vprašanje ustrezne specializacije režiserjev pedagogov tudi pri najboljši in vseh ptošni volji po prenovitvi, pri popolni skladnosti načelnih stališč, hotenju in interesu ter pri sporazumnem stvarnem ukrepanju vseh prizadetih, to je: gledaliških, vzgojnoizobraževalnih in kulturno političnih dejavnikov, ni mogoče rešiti čez noč. Res pa je tudi, da v primerjavi s številnimi, vsakoletnimi takimi in drugačnimi gledališkimi festivali in srečanji, v primerjavi s tako rekoč nenehno šolsko reformo in z množico potratnih priložnostnih psov in akcij, uvedba 45 ur gledališke vzgoje

NIŽJA STOPNJA

30. marca: Volk

6. aprila: Pravljica o osamljenem zmaju (glasba)

SREDNJA STOPNJA

27., 28. marca: Slovenski ljudski plesi IV

3., 4. aprila: Obisk v gozdarski zadrugi Mislinja

VIŠJA STOPNJA

27., 29. marca: Sredozemlje II

3., 5. aprila: Jugoslovanska zborovska glasbena ustvarjalnost

ZA SREDNJE ŠOLE

26. marca: B. Pekić (Generali)

2. aprila: D. Kovačević Maratonci

28., 29. marca: Vloga transnacionalnih družb v pretoku informacij — nove oblike imperializma

4., 5. aprila: Prizadevanje neuvrščenih držav — informacijsko-komunikacijska emancipacija

koga še čaka, kdo se še ni pripravil na zimo. Skupaj premislijo, kako so se ljudje založili za zimo, če so ptice selivke odletele, če so se gozdne živali pripravile na zimsko spanje. Ko je zapadla slana in se je povesila še zadnja krizantema v vrtu, je odpadel tudi list z breze.

Nada Podlogar
PTICE JESENI

Oddaja govori o pticah selivkah, o kukavici, škorcih, ščinkavcih, škranjčkah in taščicah. V tej dramatizirani oddaji je govor o tem, zakaj ptice zapustijo naše kraje, kdaj gredo na

pot in kako dolgo potujejo, katere potujejo ponoči in katere podnevi, kako se orientirajo in v kakšnih skupinah letijo.

Nada Podlogar
KAKO SO SE ŽIVALI PRIPRAVILE NA ZIMO

O živalih, ki se pripravljajo na zimo, vedo otroci že marsikaj. V oddaji jih spomnimo na to njihovo znanje in dopolnjujemo pomanjkljivosti. Tako zvedo, kako so se pripravili na zimo medved, polh, jazbec, žabe, kače, ptice, veverice in hrčki.

Nada Podlogar
KAKO SO SE RASTLINE PRIPRAVILE NA ZIMO

Zdi se, kot da se pod snegom nič ne dogaja in da je zima obdobje, ko učenci najmanj lahko opazujejo, kaj se dogaja z rastlinami pod snegom. Zato v oddaji razložimo pomembnost vseh letnih časov, poseben poudarek pa je na pripravljanju rastlin, na mirovanju pred novim življenjem spomladi.

Nada Podlogar
VARSTVO ŽIVALI

Oddaja — v obliki nalog, ki so jih pisali učenci — razgrne veliko problemov varstva živali in okolja, v katerem živijo. Za nekatere živali učenci menijo, da so škodljive in da jih lahko ubijamo. Izkaže pa se, da v naravi ni škodljivih in koristnih živali; tam, kjer se človek vmeša v naravni razvoj, nastane škoda. Zato je treba živali zavarovati pred iztrebljanjem.

Smiljan Rozman
KAPLJICA, POTOK IN REKA

V oddaji so strnjene tri črtice, v katerih pisatelj govori o nastanku reke. V prvi poetično opiše, kako je bila v zgodnjem jutu brez vriska in smeha ob prvem čebljanju ptic rojena

majhna kapljica. Zagledala drugo kapljico in potem potoček, v katerem so bili združeni trije potočki. Ta razposajeni potoček je potem speljal kmet na svojo mlin. Kapljica je potovala naprej v dolino, v reko, na katero so bili ljudje ponosni, saj jim je namaj kala polja.

Jelka Peroci
ČLOVEK JE DEL NARAVE

Z oddajo želimo že najmlajšim učencem zbuditi zavest, da je človek del narave, čeprav se svojimi tehničnimi uspehi povzdiguje nad njo in si jo podreja. Vsi ti čudoviti stroji in izumi, ki jih občudujemo in brez katerih bi si težko predstavljali življenje, pa lahko to naravo počasi in vztrajno uničujejo.

Opozoriti želimo, da sta zrak in voda nujno potrebna za življenje, da pa se vsak dan iz dimnika in avtomobilov dviga dim, ki zrak zastruplja, da v umazanih rekah ni življenja, da je v morju ponekod življenje že skoraj izumrlo.

Tako želimo otrokom pomagati do spoznanja, da si narava lahko le deloma podredi in skušamo pripovedovati tako, da bi dobili pravičen odnos do življenja okrog sebe in da bi se zavedali, kje je njihovo mesto v naravi.

Evelina Umek
KAKO ČIST JE BIL NAŠ POTOČEK

Onesnaženo okolje, voda in zrak so problemi, ki trkajo že vsi silo na vrata. Zato so oddaje opozarjamo tudi otroke, da je treba naravo varovati.

Dogajanje oddaje poteka v majhnem kraju, skozi katerega teče potoček, ki je v poletnih dneh otrokom v največje veselje. Toda tovarna, ki so jo tu zgradili, spušča odplake vanjo in vse živo v potočku pogine. Čist potoček se je spremenil v smetišče. Otrokom je tega žal. Gredo v tovarno in zahtevajo, da mora biti njihov potoček spet čist. Vaščane je sram, da so jih otroci prehiteli, zato poskrbijo za čistilne naprave.

Gradivo za delo dramskih krožkov

kot prostčasne dejavnosti na pedagoški akademiji, kot edini konkretni rezultat v območju gledališkega izobraževanja v dobrih treh desetletjih, ni pridobitev, temveč prej znak brezbriznosti pristojnih organizacij, do vprašanja sistematične, kontinuirane gledališke vzgoje.

Spričo takih razmer se nam je torej zdelo, da lahko najbolj učinkovito pripomoremo k prenavljanju gledališke vzgojne dejavnosti z ustreznim literarnim gradivom, s teoretičnimi osnovami in praktičnimi strokovnimi navodili, ki jih obsega troje serij naše zbirke Pojdimos se gledališče: oranžni zvezki vsebujejo igrice, ki so namenjene igralni izvedbi šolarjev od 8. do 13. leta, modri zvezki dramska besedila, primerna za učence zadnjih dveh razredov osemletke in za srednješolce, vijoličasti zvezki pa kot praktični priročniki obravnavajo posamezne širše, splošne teme, povezujoč teorijo s prakso.

UPOŠTEVATI ZMOGLJIVOSTI IGRALCEV

Prvo in poglobitveno merilo za izbor besedil zbirke Pojdimos se gledališče je zaobseženo že v njenem posebnem namenu in smislu njegovega obstoja, se pravi, da predvsem vsestransko upošteva izvedbene zmogljivosti otrok in mladine in značilne posebnosti njihove igre, zavedajoč se, da otrokovemu ali mladostnikovemu dožemanju namenjeno besedilo ni vselej primerno tudi za njegovo igralsko izvedbo. Ob tem temeljnem merilu, ki vodi izbor in priredbe literarnega gradiva zbirke, poskušamo seveda čim bolj uveljavljati tudi raznovrstnost glede težavnostne stopnje izvedbe, glede na zgodovinski razvoj dramatike (tradicija ljudskega gledališča, klasična, sodobna in

avantgardna dramatika) pa tudi glede na literarno oblikovno in tematsko naravo besedil.

Dramska besedila zbirke so opremljena s temeljnimi režijskimi opombami in oznakami členitve, po potrebi z osnutki za kostumsko in scensko opremo in z uprizoritvenimi navodili, ki razen dramaturške oziroma režijske razčlemba in praktičnih izvedbenih navodil večkrat in povezano s problematiko posameznih besedil obravnavajo tudi to ali ono načelno, splošno vprašanje gledališke izraznosti in gledališko pedagoškega dela. Za zahtevnejšo glasbeno opremo posameznih igrice uredništvo zbirke izposoja naročnikom tudi ustrezne magnetofonske posnetke. Nizka cena zvezkov (za redne naročnike po 10 ali 14 din) dopušča, da uporabljajo skupine zvezke kot študijska besedila in se izognejo delu z razmnoževanjem vlog.

S tem da zbirka Pojdimos se gledališče seznaja vodje dramskih krožkov z osnovno gledališko in gledališko vzgojno vednostjo, z njenimi izhodišči in smotri in s posebnimi, metodično izdelanim pedagoškimi postopki, da jim daje na voljo primerno izbrano, prirejeno in čim bolj vsestransko praktično opremljeno delovno gradivo, v resnici kolikor je mogoče prispeva k prenavljanju dramskih krožkov otrok in mladine. Želimo le, da bi tisti, ki vodijo dramske krožke, čim bolj posegli po tem gradivu, ki pomeni prvi korak k oblikovanju načrtne, kontinuirane gledališke vzgoje.

Zato naj za konec navedemo doslej izdana dela zbirke z osnovnimi stvarnimi podatki:

za otroško izvedbo (od 9. do 14. leta) — oranžni zvezki
Fond'hurle, SNEGULJČICA

— pravljica igrice; 45 minut; 21 oseb (10f, 11d).

De Miollis, TRI ŠALOIGRE — 3 skeči iz sodobnega otroškega življenja; Darila strica Tomaža (1f, 2d); Čudežna vreča (1f, 3d); Muc gospe Vriškove (2f, 2d); po 7 — 10 minut;

Laquerre, REVOLUCIJA V KRALJESTVU BONBONOV — pravljica igrice; 30 minut; 13 oseb (7f, 6d); primerno za proslavo Dneva republike.

Swintz, KRALJEVI SMETANOVI KOLAČI — šaljiva pravljica igrice; 35 minut; 9 oseb (5f, 4d).

Barr, TRI PRILOŽNOSTNE IGRICE — Darilo za mamo (2f, 5d); Howard, Mamin praznik (3f, 1d); Dommél-Dieny, Sanje novejete noči (1f, 4d, 12 poljubnih) po 12 — 15 minut; primerno za proslavo 8. marca in novega leta.

Brenkova, MODRA VRTNICA — pravljica igrice; 40 minut; 11 oseb (6f, 5d).

Walsh, TRI PRAVLJIČNE IGRICE — Zlata goska (6f, 5d); Grdi raček (5f, 12d); Ayme, Volk (1f, 4d); po 12 do 15 minut.

Brenkova, ŽIVA PISMA — dramaturška priredba otroških pričevanj o vojni in narodnoosvobodilnem boju; 40 minut; številni izvajalcev poljubno, vendar najmanj 12; primerno za proslave raznih spominskih dni.

za mladinsko izvedbo (od 14. leta dalje) — modri zvezki

Variot, VELIKAŠKA NOROST — priredba ljudske farse; 35 minut, 7 oseb (4f, 5d);

Galtier, ZAČARANA ANČKA — komedija v enem dejanju iz sodobnega podeželskega življenja, 35 minut; 8 oseb (1f, 7d)

Shakespeare, SEN KRESNE NOČI — mladinska priredba; 55 minut; 17 oseb (11f, 6d). Možna izposoja posnetka s scensko glasbo.

Marivaux, ISKRENI IGRALCI — komična enodejanka; 45 minut; 10 oseb (4f, 6d).

Smole, NEKAJ MALEGA O VEVERICAH IN O ŽIVLJENJU — poetična enodejanka; 40 minut; 12 oseb (4f, 8d).

Tardieu, ZALJUBLJENCA V PODZEMELJSKI ŽELEZNICI — poetična avantgardna komedija; 45 minut; 7 — 24 oseb (4f, 3d).

Strokovni priročniki — vijoličasti zvezki

Rački, IMPROVIZIRAJMO SCENO — navodila, osnutki in načrti za izdelavo improvizirane scenske opreme.

Vidic, IMPROVIZIRAJMO KOSTUME — navodila in osnutki za izdelavo improviziranih pravljicnih, zgodovinskih in sodobnih kostumov.

Ahačič, GLEDALIŠKA VZGOJA I. DEL — izhodišča in cilji. Teoretična opredelitev osnovnih postavk, namena in pomena gledališke vzgoje.

Komplet navedenih sedemnajstih zvezkov lahko naročite (pisмено) pri uredništvu zbirke Pojdimos se gledališče — Pionirski dom, Trg VII. kongresa ZKJ 1 za skupno ceno 200 din; posamezno naročeni zvezki pa so po 14 in 18 din. Vsi, ki se z naročilnico prijavijo uredništvu kot redni naročniki, sproti prejemajo gradivo po pošti s 35% popustom od običajne cene; enak popust imajo redni naročniki tudi pri dodatnem naročanju posameznih zvezkov.

S prihodnjim šolskim letom namerava zbirka dodati vsakemu izdanemu zvezku posebno prilogo; z njo bo skušala dati dramski dejavnosti otrok in mladine priložnost za medsebojno spoznavanje, povezovanje in izmenjavo izkušenj. O tej novosti in o programu tega in prihodnjega šolskega leta bomo spregovorili prihodnjic. **DRAGA AHAČIČ**

Za boljšo prehrano šolarjev

obravnavanih osnovnih šolah glede na prehransko priporočilo občutno premajhna, glede na to, da bi moral šolar dobiti v celodnevem obroku hrane 500 g mleka (ali kot zamenjavo jogurta). Ugotovljene količine teh dveh izdelkov pa znašajo povprečno 280 g, kar je skoraj za polovico manj od priporočil. Pri tem smo upoštevali tudi mleko v prahu preračunano na regenerirano mleko (1 kg mleka v prahu je 8 l regeneriranega mleka). Omeniti je treba, da 13 ali 14,6 % osnovnih šol dosega priporočilo.

Poprečna porabljen količina sira je 11 g in ustreza priporočilu. Za polovico manjša od priporočil je poraba skuta in sirnih namazov. Skuto dajejo šolarjem le v 21 ali 23,6 % osnovnih šol, sirni namaz pa le v 9 šolah ali v 10 % od vseh zajetih osnovnih šol.

Porabljen količina mleka na eno prehransko enoto je na po-

sameznih srednjih šolah zelo različna in se giblje od 735 (Mlekarska šola) do 0 g, sira od 250 g, kar je izjemna količina do 0 g. Drugi mlečni izdelki so zastopani v znatno manjših količinah. Samo 6 srednjih šol ali 30 % zajetih v raziskavo dosega priporočene količine mleka in mlečnih izdelkov.

Po drugem kriteriju smo dobili te rezultate: Poprečna poraba mleka in mlečnih izdelkov na prehransko enoto je v osnovnih šolah, zajetih v raziskavi, kar za 40 % premajhna glede na priporočeno energetske vrednosti (izražena v kalorijah), ki naj jo vsebujejo ta živila v celodnevem obroku hrane za osnovnošolca. Razlike med doseženimi energetskimi vrednostmi so za posamezne anketirane šole zelo velike (od 51 kcal do 1047 kcal). Le 14 ali 15,7 % osnovnih šol dosega prehransko priporočilo.

Dosežena količina vrednosti poprečno porabljenega mleka in

mlečnih izdelkov na eno prehransko enoto za vse srednje šole skupaj znaša 215 kalorij, kar je 64 % od prehranskih priporočil (336 kalorij), ali 7,6 % namesto priporočenih 12 % od celodnevni energetskih potreb srednješolca.

Od posameznih srednjih šol, zajetih v raziskavo jih osem naveden priporočila dosega oziroma presega, dvanajst jih ne dosega, za pet šol pa ni bilo ustreznih podatkov.

Menimo, da je poraba mleka in mlečnih izdelkov na srednjih šolah problematična in da bi bilo nujno poiskati ustrezne rešitve.

Porabljen količina mleka in mlečnih izdelkov na prehransko enoto, ki predstavlja celodnevno prehrano za šolarje, krijejo le 29 % priporočenih beljakovin živalskega izvora. Drugih 71 % beljakovin živalskega izvora morajo osnovnošolci dobiti iz drugih živil, kot so meso, ribe in jajca. Ta živila so dražja in vprašanje je, če je z njimi res mogoče zadostiti tem zahtevam.

Precej zaskrbljujoč je podatek, da kar v 15 ali 17 % zajetih osnovnih šolah niti enkrat tedensko nimajo v jedilniku mleka.

Se slabše pa je v srednjih šolah, kjer kar 44 % anketiranih šol ne uvrsti mleka niti enkrat tedensko v malice in kosila, ki jih pripravljajo za učence.

Se slabše je z mlečnimi izdelki. Večino anketiranega osebja iz

obravnavanih osnovnih šol in srednjih šol navaja vzrok za to v slabih prehranskih navadah šolarjev.

Na splošno velja ugotovitev, da je večja poraba mleka in mlečnih izdelkov pri prebivalstvu z višjo stopnjo razvitosti, z večjo razgledanostjo o načinu prehranjevanja in z višjim standardom. Nedvomno je poraba večja v deželah, kjer porabnik pravilno ocenjuje vrednost mleka, kjer narašča proizvodnja kakovostnega mleka in kjer mlekarstva industrija povečuje število kakovostnih mlečnih izdelkov.

Menimo, da bi se morali natančno lotiti reševanja omenjene problematike in z ustreznimi akcijami vplivati na večjo porabo mleka in mlečnih izdelkov.

Centralni zavod za napredek gospodinjstva je že skupaj z Zavodom SR Slovenije za šolstvo pripravil navodila in osnovne smernice za organizacijo dneva mleka v vseh osnovnih šolah v SR Sloveniji.

Skrb za boljšo prehrano otrok je eno izmed gesel mednarodnega leta otroka, zato naj bi vse šole v tednu od 9. do 13. aprila organizirale dan mleka in mlečnih izdelkov.

Po raziskavi inž. MILICE VUGA pripravila MARIJA TOPLAK, dipl. vet.

Na osnovni šoli v Lipnici si zelo prizadevajo za vzdrževanje šolskega okolja. Čim je skopnel sneg, so se učenci z mentorji in vzgojitelji lotili očiščevalnih akcij ter lepo uredili okolico svoje šole (Foto: B. B.)

Vojakovo popoldne bo bogatejše

S svojim orkestrom sodelujejo tudi na kulturnih prireditvah (Foto: D. Urošević)

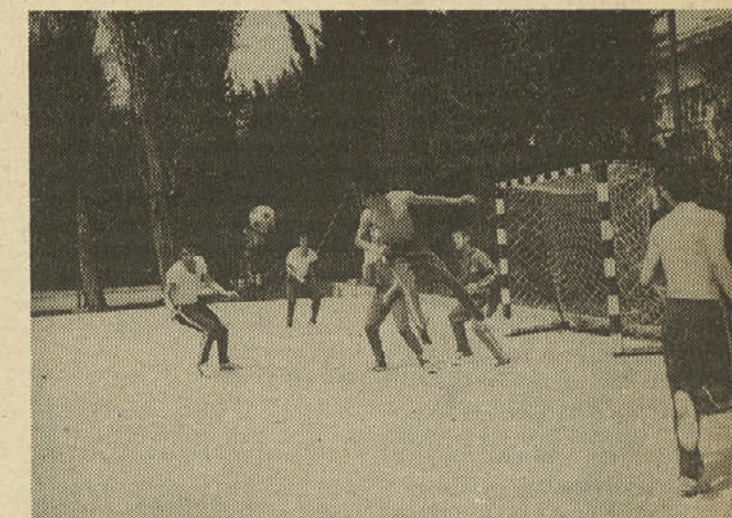
Vemo tudi, da sama črka na papirju še ni dovolj za to, da bi spremenila večletno prakso. Za to je potrebno veliko potrpežljivosti, volje, skupnega dela...

Starešine SSNO, ki skrbijo za kulturno in športno dejavnost, vse to seveda upoštevajo. Zato so poleg pravilnika pripravili tudi nekake — imenujmo jih — spodbujevalne smernice. Tako je tudi pomočnik zveznega sekretarja za ljudsko obrambo general polkovnik Dane Petkovski poslal dopis vojaškim šolskim centrom in šolam, v katerem zavezuje starešine, da ustanovijo po en stalni zbor in šest temeljnih sekcij, v katerih bodo zbrani vsi gojenci. Namen je torej jasen. Nihče od mladih ne sme biti prikrajšan za kulturne in športne dejavnosti —

tako kot se je dogajalo doslej. Ta ukrep bo poleg določil pravilnika, da morajo vojaške šole ob koncu vsakega šolskega leta organizirati pregled kulturnega dela, približal kulturno in športno delo vsakemu prihodnjemu starešini. To pa pomeni, da se bo kultura približala tudi vsakemu pripadniku JLA.

Najpomembnejša je to, da daje pravilnik o domovih učencem veliko možnosti da tudi na teh področjih dejavno in ustvarjalno sodelujejo. (Tako je tudi že pri pouku, kjer so uspehi vsako leto boljši.) Lahko rečemo, da je to edina prava pot za uspeh pri kakršnemkoli delu.

MILORAD PANTELIĆ
(Po reviji Front)

V popoldnevih se tudi športno uveljavljajo (Foto: B. Sovljanski)

Izdelan je prvi pravilnik o domovih šolskih centrov in vojaških šol in o klubih gojencev. Pričakujejo, da bo novi pravilnik prava prelomnica v kulturni in estetski vzgoji in pri oblikovanju vsestransko razvite osebnosti gojencev. Dejavnost v domovih za gojence bo potekala neprekinjeno in načrtno, ob koncu vsakega leta pa bo prikaz kulturne ustvarjalnosti.

O tem, kakšne uspehe dosejajo gojenci vojaških šol v kulturnih in športnih dejavnostih, najbolje govorijo podatki, ki jih vsako leto zbere Center za raziskovanje in proučevanje življenja in dela mladih starešin. Ti podstiski povedo, da so največje bele lise v delu komandirjev prav na področju kulturnih dejavnosti. Povejmo tudi to, da res ni bilo mogoče pričakovati kaj več, če vemo, da so v akademiji doslej v štirih letih poslušali samo eno temo s področja kulture, vse skupaj pa je trajalo skromne štiri ure. O kaki usposobljenosti mladih starešin za organiziranje kulturnega in športnega življenja v resnici ni bilo mogoče govoriti. Prej so o tej problematiki v armadi govorili samo Napotki za kulturno življenje v JLA. Jasno je torej, da kultura v enoti ni imela druge možnosti, kot da »stopica« na mestu.

Pa vendarle ni mogoče reči, da je bilo tako povsod nasprotno, ponekod se je kulturna dejavnost kar lepo razvila. Tako je bilo seveda tam, kjer so imeli nadarjene posameznike, entuziaste. To pa so bili povečini prav tisti ljudje, ki so bili kot gojenci v kateri izmed sekcij akademije. Torej ljudje, ki jim je kultura blizu in pri srcu. Razumljivo pa je, da tako delno in občasno delovanje (glede na to, da starešine

bi laže primerjali podatke.

Posamezne obroke v prehranski enoti smo preračunavali po priporočilu Zavoda za zdravstveno varstvo SR Slovenije in Centralnega zavoda za napredek gospodinjstva.

Iz porabe mleka in mlečnih izdelkov za šestdnevno obdobje (od 20. do vključno 25. 3. 78) in izdanih prehranskih enot smo izračunali porabo mleka in mlečnih izdelkov na prehransko enoto. Te količine smo primerjali s prehranskimi priporočili, ki veljajo za to skupino šolarjev, in sicer:

— s priporočenimi dnevnimi količinami za mleko in mlečne izdelke (mednarodna prehranska priporočila, ki jih uporabljamo pri nas, navajajo, da naj bi dobil osnovnošolac dnevno 500 g mleka, 10 g sira, 10 g skute in 5 g masla. Srednješolac pa 375–400 g mleka ali jogurta, 2–5 g sira, 5–10 g skute in 5–7 g masla)

— s priporočeno energetsko vrednostjo, ki naj jo imajo v celodnevem obroku hrane mleka in mlečnih izdelkov (Od 2.400 kcal naj bi 18 % ali 432 kcal odpadlo na mleko in mlečne izdelke za osnovnošolce, za srednješolce pa 12 % od 2.800 kcal, kar znese 336 kcal)

— s količino dnevnih potreb živalskih beljakovin.

Rezultati so pokazali, da je bila porabljen količina mleka v

menjajo garnizije) ne ustreza armadi. Njene potrebe so mnogo večje, potrebno je načrtno in neprekinjeno delo na področju kulture pa tudi na vseh drugih področjih življenja, ki ga bodo opravljali ljudje, ki so za to delo posebej usposobljeni. Potrebovali jih bodo v vseh enotah.

Vse to je bilo razlog, da je politična uprava SSNO začela izdelovati pravilnik o domovih šolskih centrov in vojaških šol in o klubih za gojence. Gojenci so sicer že doslej imeli svoje klube, ki pa jih niso — tako kažejo dosežki v enotah — dobro pripravljali za delo v četi. Zato so domovi organizirani tako, da s svojo dejavnostjo omogočajo popolno kulturno-umetniško in športno-rekreativno vzgojo, estetsko izobraževanje in izgrajevanje vsestransko razvite socialistične osebnosti gojencev in razvijajo ljubezen do vojaškega poklica.

USPEHOV NI LAHKO DOSEŽI

O zamisli in zasnovi dela v domovih za gojence je v resnici mogoče povedati veliko lepega. Ni treba biti posebno pameten, pa kljub temu več: kulturne in športne dejavnosti ne morejo zacveteti čez noč. Veliko truda in časa je potrebno, da vzkljujejo.

Glasbena vzgoja na stranskem tiru?

V Mariboru je bilo od 14. do 18. marca 8. tekmovanje učenec glasbenih šol SR Slovenije, ki je bilo posvečeno 60. obletnici ustanovitve Zveze komunistov Jugoslavije. Pokrovitelj srečanja sta bila občinski komite ZKS Maribor in mariborska kulturna skupnost, prireditelja pa Zveza društev glasbenih pedagogov in Skupnost glasbenih šol SR Slovenije. Organizacija tekmovanja je bila poverjena šoli za glasbeno in baletno izobraževanje Maribor in društvu glasbenih pedagogov mariborskega območja. Prireditelji se je začela z razstavama. Razstavo glasbenopedagoške literature je organizirala mariborska podružnica Državne založbe Slovenije, svoja likovna dela pa je postavil na ogled Ignac Karba, učenec Šole za glasbeno in baletno izobraževanje.

Potem ko so odpeli in si ogledali obe razstavi, so se prisotni zbrali na posvetovanju, ki ga je začela Jožica Dedičeva, predsednica Društva glasbenih pedagogov mariborske regije. Pozdravila je navzoče kolege in predstavnike Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje Kulturne skupnosti SR Slovenije. Zveza kulturnih organizacij Slovenije, Zavoda SRS za šolstvo, občinskega komiteja je skupščina občine Maribor ter mariborske kulturne skupnosti.

Uvodni referat je imel prof. Miran Hasl iz Kopra, ki je govoril o usmerjenem izobraževanju in celodnevni šoli ter sistemu glasbenega šolstva in zakonodaje. Iz razprave, ki je sledila referatu, je bilo razvidno, da se bo glasbeno šolstvo znašlo pred zelo težkimi in celo nerešljivimi problemi, če bodo organizatorji in načrtovalci celodnevnega bivanja naših otrok v šoli še nadalje izključevali glasbeno vzgojo in izobrazbo ne samo od pouka, temveč tudi iz tako imenovanih interesnih dejavnosti in prostega časa. Zato so navzoči delegati glasbenih šol postavili zahtevo po enakopravnem partnerstvu pri vzgoji in izobraževanju naših otrok, da se uresniči po zdravne besede Jožeta Florjančiča, sekretarja komiteja OK ZKS Maribor, ki je med drugim dejal: »Glasba je del splošne kulture, le-ta pa sestavni del celotnega družbenega življenja. V družbi, kot je naša, pa je kultura last vseh, last delovnih ljudi in občanov, ki se z njo bogatijo in zato upravičeno lahko trdimo, da postaja kultura resnična delavska kultura, delavska v smislu najširšega pojmovanja.«

Kje so delavci predšolskih in visokošolskih organizacij?

Krog naročnikov Prosvetnega delavca, pa tudi krog dopisnikov, ki s svojimi prispevki odlikujejo postopoma življenje od predšolskih do visokošolskih vzgojnoizobraževalnih zavodov ter združenega dela se vztrajno širi. Preseneča pa nas, da so naročniki največini iz osnovnih šol, čeprav obravnava časnik vzgojo in izobraževanje in zdaj se raziskovanje celostno. Tudi delavci vzgojnoizobraževalnih organizacij srednjega in visokega usmerjenega izobraževanja so člani Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti, in tako obenem tudi ustvarjalci in bralci časnika, ki jim je namenjen. To pomeni, da bi lahko pričakovali tudi od teh, da bodo sledili času in se uvrstili v vedno širši krog bralcev svojega strokovnega informativnega glasila.

Tokrat nas je prijetno iznenadilo naročilo osnovne šole v Podčetrtku, kjer so se na »Prosvetnega delavca« poleg učiteljev in vzgojiteljev naročili tudi nekateri mentorji dejavnosti prostega časa, snalžila in hišniki. Nedvomno to pomeni, da se tudi ti čutijo enakovredno člani delovnega kolektiva, ki s skupnimi močmi in premišljeno delitvijo

Sledili so trije tekmovalni dnevi. Pred komisije, v katerih so sodelovali naši najvidnejši glasbeni pedagogi, je stopilo 179 učencev, od katerih je pogoje za prvo nagrado doseglo 69. O samem tekmovanju je prof. Miha Gunzek, dekan akademije za glasbo v Ljubljani dejal: »Brez dvoma je to srečanje za kulturno okolje, v katerem živimo, zelo pomembno. Posebej razveseljuje pa je ugotovitev, da je na tekmovanju zelo veliko mladih, in da so ti na precej visoki kakovostni ravni. Če bo šlo tako naprej, se nam za bodočnost slovenske glasbe ni bati.«

Na sklepnem koncertu je nastopilo 32 najboljših učencev in pa edini pevski zbor MKUD — Heribert Svetel iz šole za glasbeno in baletno izobraževanje Maribor. Prof. Miran Hasl, predsednik Zveze društev glasbenih pedagogov SR Slovenije se je ob koncu zahvalil vsem sodelujočim, njihovim učiteljem in pa podpornikom, ki so to srečanje omogočili. Ti so bili: občinska izobraževalna skupnost, kulturna skupnost, občinski komite ZKS, skupščina občine Maribor, mariborska kreditna banka, podružnica Državne založbe Slovenije, Skladiščno transportno trgovski center Maribor, Zveza društev glasbenih pedagogov SR Slovenije ter glasbene šole Maribor, Slovenj Gradec, Celje, Velenje, Radlje ob Dravi, Sežana, Ptuj, Kamnik, Brežice, Radovljica, Ravne na Koroškem, Novo mesto, Šempeter pri Gorici, Slovenske Konjice, Rakek in Kranj.

Zaslужnim slovenskim glasbenim pedagogom profesorjem Otonu Bajdetu, Dragotinu Cvetku, Petru Liparju, Mihi Gunzku, Franu Staniču, Pavlu Šivicu, Stanku Preku, Janku Ravniku, Leonu Pfeiferju, Egonu Kuneju, Vilku Ukmarju in Maksu Pirniku je predsednik predal spomenice Zveze združenih glasbenih pedagogov Jugoslavije, za častne člane pa so bili imenovani Vlado Golob, Jože Gregor, Marjan Lipovšek, Vinko Sušteršič in Jurče Vreže. Posebno zahvalo je predsednik tov. Hasl izrekel organizacijskemu odboru pod predsedstvom prof. Staneta Jurgca za več kot vzorno organizacijo prireditve. Izdajo tekmovalne brošure, ki sta jo uredila prof. Milko Homer in Vasja Sterle so z reklamami omogočile številne gospodarske organizacije.

BOGOMIR KRANJC

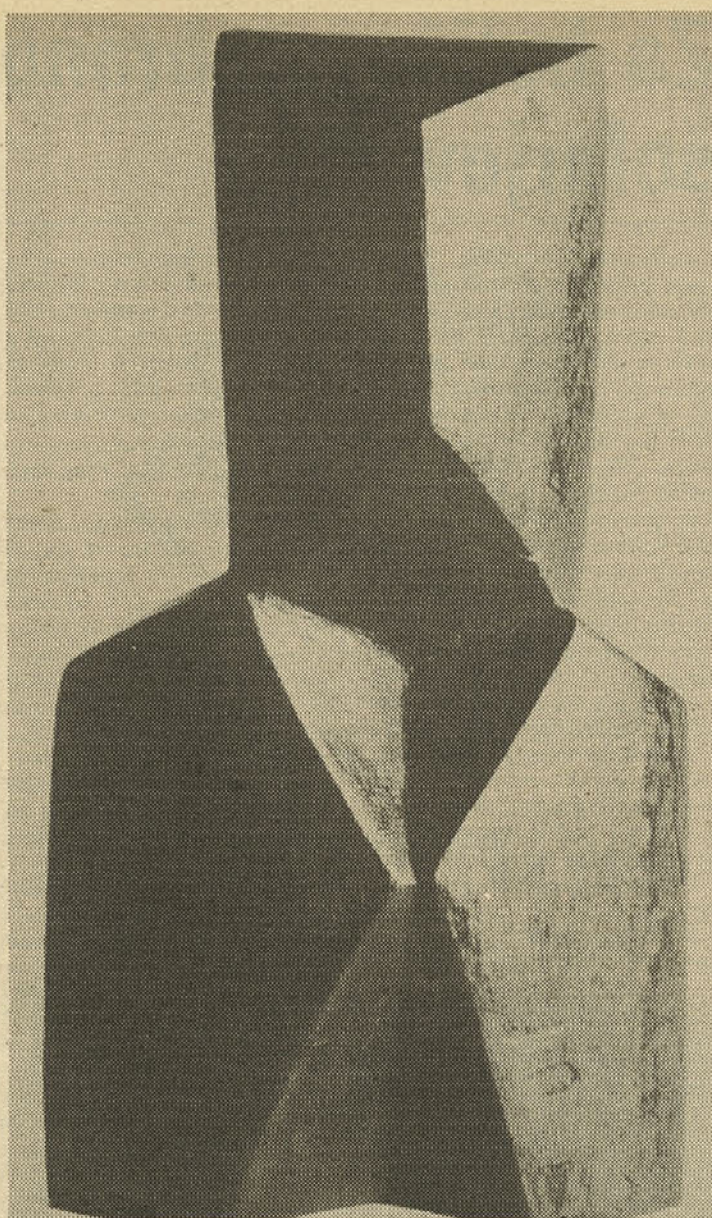
dela vzgaja in izobražuje, povezan s krajevno skupnostjo.

V prihodnji številki »Prosvetnega delavca« bo objavljen zapis prostih delovnih nalog in opravil. Ne zamudite priložnosti, pravočasno naročite časnik, da boste čimprej neposredno obveščeni o dogajanju na področju vzgoje, izobraževanja in znanosti.

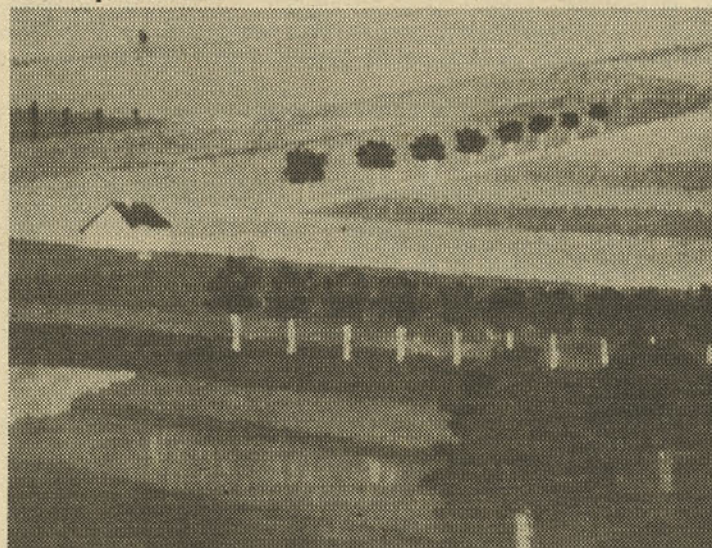
Popravka

V članku V imenu neke generacije, objavljenem v letošnji 4. številki Prosvetnega delavca popravljamo besedilo 1. odstavka 2. stolpca. Pravilno se glasi takole: Prav učitelj je pri upoštevanju desetletnega povprečja zelo prizadet, ker so bili njegovi osebni dohodki v preteklosti še manjši. Če doseže dovolj let, znaša njegova pokojnina 85 % povprečnega osebnega dohodka.

V prejšnji številki Prosvetnega delavca je nastala neljuba napaka. Na strani 8 se naslov članka pravilno glasi: Tretja doktorica literarnih ved v Sloveniji. Našim bralcem se opravičujemo! UREDNIŠTVO

Dragica Čadež-Lapajne: Geometrijski simbol — les. Akad. kiparka Čadeževa preseneča v svojih plastikah s suvereno močjo, jasno domisljenostjo in z magičnim učinkom, ko konstruira antropomorfne ali nepredstavne oblike, s katerimi simbolno ponazarja različna stanja notranjega dogajanja. Ideje se ji očitno porajajo ob naravnih oblikah drevesnih debel in vej ter pri oblikovanju smiselno uporablja tudi njihovo notranjo strukturo. Njeni kipi, čeprav abstraktni ali konstruktivistični, delujejo kot del narave. Umetnica, katere delo je bilo na raznih razstavah jugoslovanske umetnosti sprejeto z javnimi priznanji, se tudi intenzivno posveča pedagoškemu delu; poučuje prizadeto mladino na posebni šoli.

Vera Horvat: Pugled — olje, 1976. — Akad. slikarka Horvatova poznamo predvsem po skrbno grajenih, barvno ubranih in pestro niansiranih tihotajih ter krajinah s subtilno fakturo. Na njenih slikah prevladujejo odprte ravninske pokrajine, zasnovane največ v Prekmurju, kjer je službovala, in v Vojvodini, kjer se je udeleževala slikarskih kolonij. — Kot dolgoletna pedagoginja je izstopala zlasti z dosežki v perorisbi, polni discipliniranega opazovanja, grafične iznajdljivosti in likovne čistine, ter v sproščnem in slikovitem akvarelu.

Časopis izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter Izobraževalna skupnost Slovenije — izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Ureja uredniški odbor. Direktor in glavni urednik Rudi Lešnik, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko.

Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanski nasip 28, tel.: 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon: 22-284, poštni predal 65, Ljubljana 61104.

Rokopisov in fotografij ne vračamo, posamezni izvod 5 din. Letna naročnina 100 din za posameznike, za delovne organizacije 160 din, za študente 50 din. Št. tek. računa 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643 Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

Enakopravni člani naš skupnosti

Namen seminarjev, na katerih se srečujejo surdopedagogi, tajniki člani Društva slušno prizadetih Slovenije, je, da udeleženci spoznajo kako potrebno je sodelovanje vseh, ki jim je poverjena skrb za slušno in govorno prizadete in gluhe, da se seznanijo s tovrstno problematiko, pa tudi s tem, kako skuša družba z njihovo pomočjo olajšati prizadetim življenje. Pbudo za te seminarje je dala Zveza slušno prizadetih Slovenije, ki je seminarje vzorno pripravila in povabila k sodelovanju predavatelji najbolj znane strokovnjake s področja slušne rehabilitacije. Prvi tak seminar je bil lani v Portorožu, sodelovali pa so strokovnjaki iz Hrvaške. Na drugem seminarju, bil je od letošnjega 5. do 9. februarja, so sodelovali naši domači strokovnjaki. Na sporedu je tudi učenje kretnej kot pomagalo za tiste slušno prizadete, ki ne obvladajo glasovnega govora.

Kretenj so se učili tudi tajniki društev slušno prizadetih in učitelji. V učenju kretnej ne vidimo nič slabega, če pomislimo, da je lahko konvencionalna kretnja za gluha pogosto pogovorni jezik. Napačno pa bi bilo, če bi v šolah za gluhe učili otroke kretnej, saj bi se je otroci oprijeli preje kot glasovnega govora, ki je zanje težji, sporazumevanje s tistimi, ki slišijo, pa bi bilo oteženo. Ponovno poudarjam, da je učenje kretnej le pomoč v sili, ki jo sme uporabiti tudi učitelj, če uvidi, da govorno sporazumevanje z gluhonemim učencem ni mogoče. Načelno velja, seveda v vseh šolah za gluhone, učenje glasovnega govora in pisanja kot glavno, kar moramo dati učencu. Tega so se na seminarju tudi vsi zavedali.

Predavanje, ki ga je imela prof. Marija Pajtlar, je bilo zanimivo za vse, saj je obravnavalo pomembno vprašanje vzgoje in rehabilitacije gluhega in govorno prizadetega otroka od zgodnje mladosti. Navedla je primere z mariborskega območja, razpravljala pa so dopolnili njena izvajanja s podatki o razmerah, vzgoji in izobraževanju gluhe mladine v preostalih dveh slovenskih zavodih (v Ljubljani in v Portorožu). Veliko je še problemov, veliko pa je tudi že napredka, če pomislimo, kako smo začeli po vojni.

Dr. Smilja Černelč je v svojem predavanju govorila o značilnostih gluhot, posledicah prebolelih boleznih, vzrokih gluhot na splošno in opozorila na to, kako je treba pomagati slušno prizadetemu človeku. Po tem predavanju je tov. Koprivšek spregovoril o značilnostih, rabi in »negi« slušnih aparatov. Opozoril je na pomanjkljivosti, ki jih včasih zgrešijo otroci pa tudi odrasli, ki nosijo slušni aparat. V popoldanskem delu seminarja je govorila o individualni slušni vzgoji na zavodu v Portorožu surdopedagoginja Vlasta Iskra. Lepo je orisala posebnosti slušno prizadetega otroka in opozorila na prijeme pri vzgoji gluhih otrok.

Naslednji dan, 7. II., je predaval prof. Pedagoške akademije v Ljubljani Ivo Škoflek, o tem kako vodimo sestanke. Poslušalci so mu z zanimanjem prisluhnili, saj je profesor predavanje nazorno spremljal z grafskim opomnikom, nato pa z vajo preskušal poslušalce, kako so razumeli pozitivne in negativne zadeve sestanka v nekem podjetju. Tudi to predavanje je bilo zelo pomembno, zlasti, če pomislimo, kako velika napaka sodobnega življenja so predlogi, premalo pripravljeni sestanki, ki jih včasih vodijo ljudje, ki ne znajo dovolj upoštevati mnenj drugih udeležencev.

Četrty dan sta se zvrstili kar dve predavateljici. V dopoldanskem delu seminarja je pred-

vala prof. Slava Ipavec o poklicnem usmerjanju slušno prizadetih učencev. Predstavila je različne poklice, ki se jih danes učijo gluhi, pa tudi tiste, ki so preveč dovali nekoč. Poudarila je, kako pomembno vlogo imajo vsi, ki se ukvarjajo z učenci osnovne šole, da učence pravočasno usmerijo v pravi poklic, jih primerno seznanijo s poklici in jim tudi pomagajo z nasveti. Pomembna je tudi praksa pri kakem praktičnem delu v podjetju, na kateri se bodo učenci seznanili s specifično sameznega poklica. Popoldne je predavala prof. Pedagoške akademije v Ljubljani Marija Liparž, ki je tudi tokrat obravnavala zanimivo temo Segregacija in integracija gluhih pri šolanju gledano na slišče populacijo v svetu. Navzoče je najprej seznanila s tem, kako skušajo v svetu pomagati gluhih do višje izobrazbe. To prizadevanje ni brezupno ali neuspešno. Nasprotno: poučevanje gluhih se nenehno izboljšuje. Navajala je tudi podatke iz Švice, Nemčije, Anglije, Holandije in šole, kjer si precej pomagajo s kretnej, in druge, v katerih je kretnja strogo prepovedana. Sodobna totalna metoda išče ključ do bolj ali manj popolne komunikacije pri slušno prizadetih osebah. S tem je bil v glavnem izčrpan program predavanj. Škoda je, da je po naključju odpadlo predavanje prof. Janeza Vivoda, ki je za ta seminar pripravil predavanje o rehabilitaciji invalidnih oseb in o njihovi problematiki.

Na seminarju, ki je trajal pet dni, so zlasti v razpravi peti dan (9. II.) načeli veliko problemov, ki zadevajo slušno prizadete otroke pa tudi odrasle. Odkril je tudi dobre strani njihovih temeljnih organizacij po vsej Sloveniji, saj so bili navzoči v veliki večini tajniki iz Slovenije. Poudaril je zlasti pomembnost povezave med slušno prizadetimi in polnočutnimi in razkril moč te povezave v krajih, kjer je to že izvedeno. Na seminarju je bilo še posebno poudarjena potreba, naj bi slušno prizadeti več brali in to, kakovostne in bolj razumljive knjige. S tem bi se jim počasi, a zanesljivo odpiral svet spoznanj. Danes namenljajo društva, ki skrbijo za gluhone, veliko pozornost ne samo socialnemu problemu gluhih v ožjem pomenu, ki je bolj ali manj že rešen, bolj kot sta pomembna kulturni in izobraževalni problem, problem usposobitve gluhih, problem vključitve gluhih na vseh področjih življenja v družbo polnočutnih ljudi. »Gluhi niso država v državi« je dejal eden izmed prisotnih, »temveč so enakopravni člani socialistične skupnosti«. V tem razglabljanju je potekala bogata in koristna razprava.

BOGO JAKOPIČ

Komisija za delovna razmerja UNIVERZITETNE KNJIŽNICE MARIBOR

objavlja

dela in naloge bibliotekarja, predvsem za izčrpavanje gradiva iz periodik.

Pogoji: visokošolska ali fakultetna izobrazba s poglobljenim znanjem nemščine.

Za kandidate, ki nimajo strokovnega izpita iz bibliotekarske stroke, velja trimesečno poskusno delo.

Delovno razmerje se sklence za nedoločen čas, začetek dela pa bo po dogovoru.

Prijave z življenjepisom in dokazilom o izobrazbi je treba poslati do 15. aprila 1979 na naslov: Univerzitetna knjižnica Maribor, 62000 Maribor, Prešernova 1.

Kandidat bo izbran v 15 dneh po preteku prijavnega roka, drugi kandidati pa bodo o rezultatu obveščeni v 8 dneh po izboru.